Pavel Maria Smejkal

Marianna Špaková

TEORETICKÁ BAKALÁRSKA PRÁCA

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko - přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie
Opava 2021

Pavel Maria Smejkal

Marianna Špaková

TEORETICKÁ BAKALÁRSKA PRÁCA

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko - přírodovědecká fakulta v Opavě

Odbor: Tvůrčí fotografie
Vedúci bakalárskej práce: MgA. Ing. Peter Korček
Oponent: Mgr. Štěpánka Bieleszová, Ph.D.

Abstrakt

V mojej teoretickej bakalárskej práci zosumarizujem tvorbu súčasného slovenského fotografa a konceptuálneho umelca Pavla M. Smejkala. Autor vytvoril mnoho významných, u nás i v zahraničí oceňovaných prác, avšak ako umelec z východného Slovenska ostáva pre väčšinu umeleckého sveta neznámy. V tejto práci sa pokúsim predstaviť väčšinu jeho umeleckých – či už autorských, alebo kurátorských projektov. Zameriam sa nielen na osobnosť autora a jeho tvorivú činnosť, ale rozšírim pohľad na jeho život mimo umeleckej sféry, bez ktorej by jeho fotografické uvažovanie nemalo potrebné súvislosti.

Abstract

In my bachelor thesis I'll summarize the artwork of the contemporary Slovak photographer and conceptual artist Pavel M Smejkal. He's an author of extensive collections of important artworks valued at home and abroad however as an artist from Eastern Slovakia remains unknown for most of the world. In my thesis I'll attempt to introduce most of his projects, whether original or curatorial. I'll focus not only on the personality of the author and his creative side but also look at his non-artistic life.

Kľúčové slová

Pavel Maria Smejkal, konceptuálna fotografia, archívna fotografia, slovenská fotografia, PhotoART Centrum

Key words

Pavel Maria Smejkal, conceptual photography, archive photography, slovak photography, PhotoART Centrum

© 2021 Marianna Špaková

7.6.2021

ITF FPF Slezské univerzity v Opavě

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Akademický rok: 2020/2021

Zadávající ústav:	Institut tvůrčí fotografie
Studentka:	Marianna Špaková
UČO:	44387
Program:	Filmové, televizní a fotografické umění a nová média
Obor:	Tvůrčí fotografie
Téma práce:	T: Pavel Maria Smejkal
Téma práce anglicky:	T: Pavel Maria Smejkal
Zadání:	V mojej teoretickej bakalárskej práci zosumarizujem tvorbu slovenského fotografa a konceptuálneho umelca Pavla M. Smejkala. Autor vytvoril mnoho významných, u nás i v zahraničí oceňovaných prác, avšak ako umelec z východného Slovenska ostáva pre väčšinu sveta neznámy. Zameriam sa nielen na osobnosť autora a jeho tvorivú činnosť, ale rozšírim pohľad na jeho život mimo umeleckej sféry.
Literatura:	Odsúdení - ed.Soňa Vancáková, OZ Maják nádeje Košice, 2021. Erazmus Lieux Fictifs Marseilles, France, 2016. Les Rencontres; Arles 2011,festival catalogue, ISBN 978-2-7427-9804-9, Actes Sud, Paris, FR, 2011. Takí sme boli, project catalogue, PhotoART centrum, Košice, Slovakia, 2010. Second Cities, project catalogue, PhotoART centrum, Košice, Slovakia, 2010. 20 years of Institute of Creative Photography, Silesian University, Opava, CZ, 2010. Selected elected, Slovak elections in photography,1994-2006, Jozef Ondzik and col., INY, Bratislava, SK. ISBN 978-80-970375-0-5, 2010. Round table, Catalogue IPFF Summit, ISBN 978-7-5059-6048-0, Pingyao, China, 2008. Lyon Septembre de la photographie, Silvana Editoriale, Milano, 2008. New Slovak Photography, Macek, V., Fišerová, L., FOTOFO, Bratislava, 2008. Imago No. 23, FOTOFO, Bratislava, SK, pp. 44 – 49, 2007. Second Cities 2007, Pavel Maria Smejkal, Košice, 2007. Institute of Creative Photography FPF SU in Opava, works 1998-2003, Katalog. Kant, Praha, 2003.
Vedoucí práce:	MgA. Ing. Peter Korček
Datum zadání práce:	18. 3. 2021

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

Prehlásenie

Prehlasujem, že som túto bakalársku prácu vypracovala samostatne a použila som iba citované zdroje, ktoré uvádzam v bibliografických odkazoch.

Súhlas

Súhlasím, aby táto bakalárska práca bola zaradená do Univerzitnej knižnice Slezskej Univerzity v Opavě, do knižnice Umeleckoprůmyslového muzea v Prahe a zverejnená na internetových stránkach Institutu Tvůrčí Fotografie FPF SU v Opavě.

Poďakovanie

Chcela by som poďakovať Pavlovi, že mi ochotne poskytol prístup k svojim materiálom a svoj pohlaď na svet. Za odborné vedenie ďakujem MgA. Ing. Petrovi Korčekovi a dobrej kamarátke Mgr. MgA. Lene Jakubčákovej PhD za jej mnohé cenné rady a pripomienky.
Za veľkú trpezlivosť a zhovievavosť patrí poďakovanie aj môjmu mužovi Mariánovi a samozrejme mojim trom deťom.

© 2021 Marianna Špaková 7.6.2021
ITF FPF Slezské univerzity v Opavě

Obsah

Úvod ... 1

1. Detstvo, dospievanie ... 3
2. Štúdium na UVL, horolezectvo ... 4
3. Začiatky umeleckej tvorby ... 6
   - 3.1 Fotografické workshopy, začiatok štúdia na ITF ... 8
   - 3.2 Inscenované autoportréty ... 10
   - 3.3 Iné autorské prístupy... 14
   - 3.4 Nevystavované / nedokončené / neznáme projekty ... 25
4. Zrelá konceptuálna tvorba ... 34
5. PhotoART Centrum ... 44
   - 5.1 Projekty Second Cities ... 45
   - 5.2 Festivaly FotoFest Košice, Fovember ... 50
6. Práca s fotografickými archívmi ... 53
7. Umelecké vzdelávanie vo väzniciach ... 61

Záver ... 66

Prílohy:

Spomienky pedagógov, spolužiakov z ITF a spolupracovníkov... 68
Rozhovor a autorom ... 71
Zoznam samostatných výstav ... 74
Zoznam kolektívnych výstav ... 75
Zoznam kurátorských projektov ... 77
Ocenenia ... 77
Kolekcie ... 77
Autorské publikácie ... 77
Zaradenie v publikáciách ... 77
Menný register ... 79
Použitá literatúra ... 81
Internetové odkazy ... 82

Úvod

S Pavlom Smejkalom som sa zoznámila v roku 2007, kedy sa mesto Košice po prvýkrát uchádzalo o titul Hlavné mesto kultúry. Pri tejto príležitosti vznikol aj projekt *Second Cities – Druhé mestá*, ktorého autorom a kurátorom bol práve Pavel Maria Smejkal. V tom čase som bola zahrnutá do projektu, ako objekt fotografovania zahraničných autorov, ktorí v rámci výmenného pobytu navštívili Košice (a okolie). Vtedy na mňa Palo zapôsobil ako človek, ktorý sa hlboko zaujíma o svet okolo seba. Mal bystrý pohľad a vedel sa angažovať v rozhovoroch na rôzne témy. Až neskôr som zistila, že práve jeho všímavosť, životný náhľad a filozofia z neho robí nielen zaujímavého človeka, ale najmä plodného a významného slovenského autora.

Foto: Radovan Kodera, z cyklu *Do očí*

Keď som si volila tému bakalárskej práce, hľadala som žijúceho autora, ktorý by mi bol inšpiráciou, človeka, s ktorým by som o jeho práci mohla viesť rozhovory a nechať sa tak vtiahnuť do jeho vnímania obrazu, sveta, umenia. Pavel má za sebou plodný život, nielen ako umelec a fotograf, ale aj ako cestovateľ, horolezec a v posledných rokoch jachtár. Sám o sebe tvrdí, že sa každé určité obdobie svojho života stával iným človekom. Na každý tento „projekt“, ktorému sa počas svojho

života venoval, vedome, či nevedome pozerá ako umelec, a ako horolezec v ňom hľadá vrchol, najvyššiu možnú dokonalosť.

Konceptuálny spôsob tvorby, akým sa Pavol najčastejšie vyjadruje, mi však nebol nikdy vlastný. Práve písaním tejto práce som bola nútená zamýšľať sa nad autorovým vnímaním obrazov, umenia a sveta, čo bolo v konečnom dôsledku pre mňa veľmi obohacujúce. Keďže som počas tohto písania videla veľké množstvo autorových vlastných fotografií, pochopila som, že napriek tomu, že je výborný fotograf, sám sa rozhodol posunúť od fotografie do menej známeho priestoru konceptuálneho umenia, apropriácie, ready made objektov, found footage videa, inštalácií a práce s archívnym materiálom. Vo svojich prácach sa zaoberá témami, ako je vzťah jedinca a spoločnosti – špeciálne témami diktatúr a násilia štátu, vplyvom masmédií a reklamy, náboženstva a spoločnosti, vplyvu minulosti na súčasnosť, transformáciou obrazov iných autorov a hľadaním skrytých významov nájdených materiálov. Používa klasické fotografické techniky aj digitálne úpravy obrazu, nebráni sa ani kombináciám fotografie a ďalších výtvarných techník. Označením „fotograf," by sme teda tvorbu Pavla M. Smejkala značne oklieštili, napriek tomu, že fotografia u neho ostáva hlavným médiom sprostredkovania obrazovej informácie.

Autor za roky, kedy sa venoval najmä umeleckej tvorbe, vytvoril, alebo spolupracoval na obrovskom množstve projektov, z ktorých mnohé neboli nikdy písomne zhrnuté.

V tejto práci teda predstavím a rozoberiem najmä autorovu bohatú tvorbu. Každú prácu, či už autorskú, alebo kurátorskú, sa pokúsim krátko predstaviť a podľa možností zaradiť.

1 Detstvo, dospievanie

Pavel (prvý sprava) s mladšími bratmi

Pavel Maria Smejkal sa narodil v roku 1957 v Ostrave (bývalé Československo) ako najstarší z troch synov. Jeho matka pochádzala z východného Slovenska, otec z Moravy. Obaja rodičia boli hlboko veriaci, aktívni katolíci. Pavlovmu otcovi kvôli viere, prekladom kresťanskej literatúry a iným „protištátnym“ aktivitám nebolo umožnené, aby pracoval ako učiteľ. Preto sa istý čas živil ako vychovávateľ na pohraničí, neskôr kvôli lepšej pracovnej pozícii vyštudoval vysokú školu a až do dôchodku pracoval ako inžinier. Bol to inteligentný človek, ktorý sa sám naučil niekoľko cudzích jazykov. Tie popri práci neskôr vyučoval a taktiež amatérsky fotografoval.

Mladý Pavel svoje detstvo prežil v Havířove, kde ho ako sám tvrdí, silno formovali každodenné zážitky z potuliek okolo rieky Lučina a jej lužných lesov so všetkou svojou faunou i flórou. Rovnako intenzívne bývali prázdniny u babičky v Kojšove na východnom Slovensku (odkiaľ pochádza aj známy slovenský režisér Juraj Jakubisko), v srdci Volovských vrchov, obklopeným divokou prírodou.

Ako dieťa rád maľoval a svoje diela posielal do rôznych súťaží, kde často získaval ocenenia. Keď prišiel čas rozhodnúť sa, čomu by sa chcel v budúcnosti venovať, váhal medzi výtvarným odborom v Ostrave a tiež srdcu blízkymi prírodnými vedami. Už vtedy ho ťahalo rovnako k výtvarnému umeniu ako k prírode. Samozrejme bola to doba totality, kedy mladí ľudia túžiaci po dobrodružstve nachádzali uspokojenie v dobrodružných knihách Amundsena, Verneho, Karla Maya, polárnických cestopisov o dobývaní severného pólu Fridtjofa Nansena či Zikmunda a Hanzelku. Každý záván slobody znamenal veľmi veľa. Aj toto ovplyvňovalo mladého Pavla, ktorý napokon, ešte so súhlasom rodičov, odišiel na strednú veterinárnu školu do vzdialených Košíc. Zvíťazilo dobrodružstvo.

Počas štúdia na strednej škole sa začal intenzívne venovať horolezectvu. Bol to opäť únik od socializmu - nedalo sa cestovať, ale dalo sa liezť! Prežíval to intenzívne, vrátane prvých pádov a úrazov. Takto zažil aj tragické úmrtia priateľov. Možno aj toto je dôvod, že sa na problematiku smrti pozerá inak ako väčšina ľudí a tejto téme sa často venuje aj vo svojej fotografickej tvorbe.

Horolezectvo sa stalo napokon jeho životným štýlom, určilo jeho budúce životné smerovanie na mnoho nasledujúcich rokov a vďaka nemu precestoval svet. To zas spôsobilo, že v ňom postupne vzklíčila túžba tieto intenzívne zážitky dokumentovať.

2 Štúdium na UVL, horolezectvo

Pôvodne vraj túžil študovať humánnu, ale napokon ukončil veterinárnu medicínu. Spätne to vníma ako veľké plus, keďže ako sám vraví - veterinárny lekár je viac univerzálna bytosť, ostáva vždy pri zemi, doslova „v gumákoch“. Je to osobnosť priamočiara, ktorá hovorí vždy pravdu, hoci niekedy môže byť krutá.

Počas vysokoškolského štúdia veterinárnej medicíny sa oženil, za manželku si vzal spolužiačku Emíliu Richnavskú a v roku 1979 sa mu narodila prvá dcéra, Terézia (neskôr vyštudovala neurobiológiu v USA). Syn Pavel sa narodil v roku 1986 (vyštudoval Filmovú vedu v Bratislave).

Aj v tomto čase sa stále intenzívne venoval horolezectvu, cestovaniu, a peniaze zarobené napríklad na - vtedy pre horolezcov bežných - výškových prácach investoval často opäť do horolezeckých výprav.

Výškové práce vo Východoslovenských železiarňach, autor P. M. Smejkal, 1997

Hneď po páde komunizmu, vo februári roku 1990 vycestoval s jedným kamarátom do Peru a odvtedy každoročne minimálne na jednu veľkú výpravu do Južnej Ameriky. Tam pochodil hory, sopky, púšte i samotnú Amazóniu. Navštívil krajiny od Mexika, Venezuely, cez Peru, Bolíviu, Chile, Argentínu... A to všetko prešiel niekoľkokrát. Okrem toho bol aj v Grónsku, Mongolsku či Kirgizstane. Prežívanie týchto ciest bolo pre všetkých zúčastnených tak neskutočné, že je podľa Palových slov prirovnateľné len k cestovaniu do vesmíru. Predsa boli to ľudia, ktorí vyrastali za železnou oponou a Pavel sám nikdy neveril, že by sa jeho cestovateľské sny mohli stať skutočnosťou.

Túžba a potreba zaznamenávať fantastické dojmy z týchto výprav Pavla priviedla späť k fotoaparátu, kde postupne zdokonaľoval nielen svoje technické, ale aj dokumentárne a umelecké schopnosti. Páčila sa mu latinskoamerická kultúra, fotografoval indiánov, kaňony, rieky, hory, horolezcov, a tak počas týchto intenzívnych rokov odfotografoval a navštívil mnohé krajiny, o ktorých v detstve ani nesníval.

V tomto čase tiež sledoval a obdivoval fantastické fotografické zábery najprestížnejšej súťaže dokumentárnej a reportážnej fotografie *World Press Photo* či zahraničné časopisy ako *National Geographic*. Neustále sa opakujúce pohľady na krajiny ako Grand Canyon, Yellowstonský národný park či portréty juhoamerických indiánov ho prinútili uvedomiť si, že niektoré

z jeho cestovateľských fotografií sú rovnako dobré. Na Slovensku sa potom tiež chvíľu venoval tvorbe krajinárskych kalendárov s obrazmi exotickej prírody, ale aj tu ho čoskoro definitívne zastavilo uvedomenie si existencie pomyselného vrcholu - stropu tohto typu fotografie. Nechcel už fotografovať to, čo mohol rovnako odfotografovať aj niekto iný. Túžil tvoriť diela, kde by mohol prejaviť svoju osobnosť. Prebudil sa v ňom umelec, objavil výtvarnú fotografiu. S rovnakou vášňou, s akou liezol na šesťtisícovky, sa v tejto novej životnej kapitole pustil do odhaľovania vrcholov umeleckej fotografie.

3 Začiatky umeleckej tvorby

Keďže mal Pavel už v tom čase vyšší vek, prirodzene predpokladal, že ďalšie vysokoškolské štúdium už nebude preňho možné. Začal sa teda aktívne zúčastňovať viac dostupných fotografických workshopov. Veľkú úlohu v jeho začiatkoch hrala Lucia Benická[1] a *Popradský dom fotografie*, ako aj rôzni pedagógovia a lektori, niektorí aj z ITF (Institut tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě), kde neskôr študoval. V tomto čase fotografoval veľmi veľa, všetko a často. Vzhľadom na jeho povahu sa stávalo, že na vyfotené zábery zabudol a tak po ich vyvolaní iba hádal, kde vznikli. Nachádzal v nich však nové obrazy a súvislosti, ktoré ho priťahovali stále viac a premýšľaním o nich nachádzal úplne nové dimenzie vnímania. Postupne sa tak profiloval aj ako fotograf, avšak od začiatku inklinoval skôr k práci s prevzatým materiálom - veľká časť jeho tvorby je inšpirovaná už vzniknutými obrazmi. Vždy sa zaujímal o históriu, a teda aj o staré fotografie, či už bežné rodinné fotky ľudí, ktorých už dnes nikto nepozná, alebo dokumenty vážnych udalostí ľudských dejín, novinové fotografie, staré lekárske knihy, ale aj zábery z internetu a analógový film. Spojením tohto záujmu a jeho autorského pohľadu napokon vznikli mnohé úspešné projekty, ktoré tu postupne predstavíme.

Celkom prvá Pavlova výstava sa odohrala niekedy na konci 20. storočia (asi v roku 1997) v *M klube* v Košiciach (nachádzal sa vtedy pri kruhovom objazde na Terase na prvom poschodí nákupného centra a viedol ho Gabriel Horal). Bolo to ešte v čase jeho cestovateľských a horolezeckých aktivít a tak aj vystavené fotografie boli v tomto „travel" a „landscape" štýle. Zaujímavé je, že už vtedy z tejto výstavy urobil konceptuálny projekt. Prezentované to bolo totiž tak, že ide o jednu sekundu autorovho života. Vystavených bolo zhruba sto fotografií, ktoré boli urobené priemerne za 1/100 sekundy (taký bol pravdepodobne aj názov tejto výstavy), a teda spolu predstavujú iba jednu sekundu. Aj po dlhom čase s pohľadom späť to považuje za výborný koncept.

Čo sa týka techniky, dá sa povedať, že tá nebola nikdy Pavlovou prioritou. Začínal s Yashicou 35 Electra (na kinofilm), tú mu však čoskoro vzali policajti v Juhoslávii (dnešné Chorvátsko), keď nemal čím zaplatiť pokutu za drobnú haváriu. Mal aj Nikon F80 a keď začal fotografovať na digitál, tak to bol dlho SONY DSC-R1, ktorý mal veľmi rád. Tento fotoaparát mal výklopný displej a bol uložený hore na tele, takže sa dalo fotiť tak, že človek pozeral dole (ako u Flexarety). Rád ho využíval najmä preto, že bol takto nenápadný. Nebola to zrkadlovka, takže to bolo celkom tiché, čo bola ďalšia veľká výhoda tohto fotoaparátu. Objektívy sa nedali meniť, fotoaparát mal jeden zoom objektív od 28mm, až po 105mm, čo mu zhruba stačilo. Až okolo roku 2012 si kúpil z druhej ruky (za peniaze z predaja fotografií zo série *Fatescapes* pre francúzske múzeum fotografie) za cca 1100 euro Canon EOS 5D Mark II, full frame. Ale ako sám tvrdí, prišlo to už neskoro, keďže časy intenzívneho fotografovania už pominuli.

Prvá Pavlova autorská výstava prezentovaná v galérii s názvom FROZEN (World in Motion) /1999/ už tiež niesla prvky konceptuálnej tvorby a konala v galérii NOVA v Košiciach.

[1] Artmanažérka, kurátorka, lektorka, organizátorka výstav, iniciátorka známej letnej fotografickej školy, šéfka *Domu fotografie* v Poprade a neskôr v Liptovskom Mikuláši. Dnes riaditeľka *Galérie umelcov Spiša* v Spišskej Novej Vsi, ktorý zastrešuje aj súčasné aktivity Domu fotografie.

Tento súbor je jedným z prvých autorových projektov, ktoré sa zaoberajú samotným obrazom. Zaujíma sa v ňom o to, ako ľudské bytosti pristupujú k vizuálnej realite svojho okolia, ako sa ju snažia zachytiť, prenášať, ako pracujú s témami, obsahom, farbami, kompozíciou a hlavne prečo to všetko vlastne robia. Témou tejto práce sú fotografie z televíznej obrazovky. Výsledkom je kolekcia predstavujúca virtuálne príbehy, fragmenty snov, útržky životov, zlomky času zamrznuté v behu našich vizuálnych zážitkov sprostredkovaných najrozšírenejším masovým médiom.

„Pekný príklad ako som fungoval dávno pred začiatkom štúdia na ITF. Čiže typické "smejkalovské" črty: práca s prevzatým obrazom - v tomto prípade analógové fotografie rôznych programov na TV obrazovke (nemám rád termín analóg, používaný na klasickú chemickú fotografiu, nejako mi to nesedí…) - z daného materiálu ďalej posun výberom a vytváraním nových vzťahov a kontextov zostavením do diptychov (tiež pomerne častá "smejkalovská" metóda).“[2]

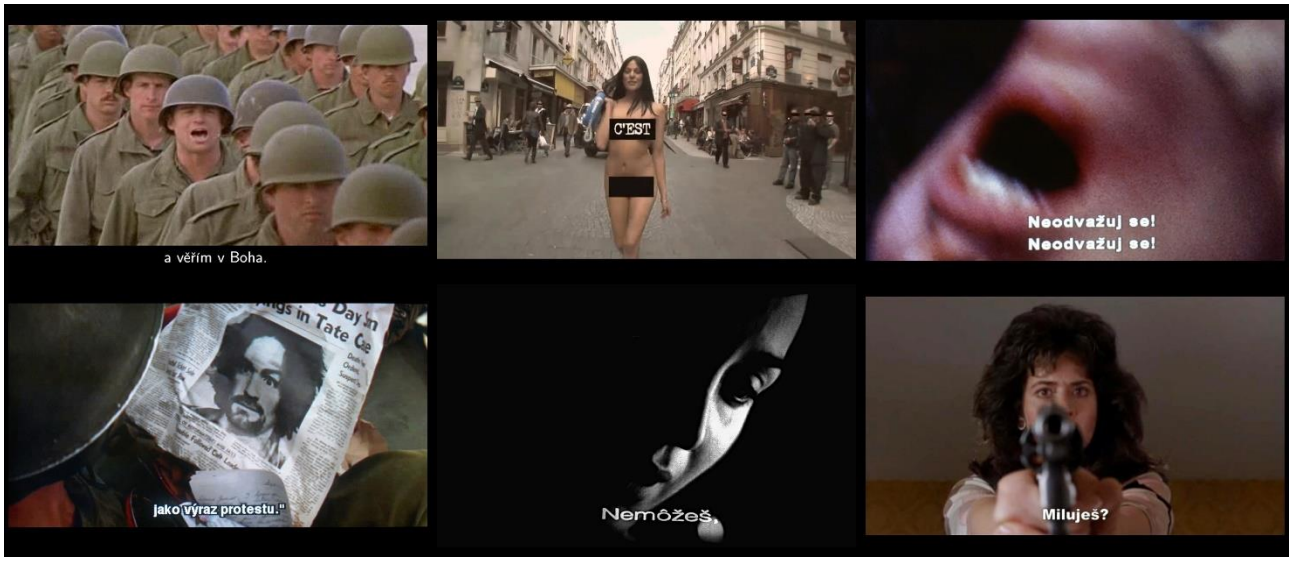
Ukážka vybraných diptychov zo série *FROZEN*

Raz takto opäť po vyvolaní filmu prekvapene zistil, že fotografoval obraz priamo z kinoplátna. Na obraze, ktorý mu nič nehovoril (nepamätal si, že to odfotil), boli totiž písmená, text. Až po nejakej dobe si uvedomil, že to bolo nasnímané v kine a že ten text sú titulky, ktoré bežali v rámci zahraničného filmu. Takto „náhodne“ vznikla (a je stále dopĺňaná) bohatá séria s pracovným názvom

[2] Cit.z rozhovorov s autorom, 2021

"Titulky", ktorá pracuje s ďalším zvláštnym kontrastom, a to vzťahom obrazu a textu. Určite by stálo za to, sériu dokončiť a prezentovať.

Pri bežnom pozeraní filmu si človek neuvedomí, že text tituliek s obrazom často nesúvisí, resp. ak sa vytrhne z kontextu vyfotením a prezentovaním mimo daný film, vznikne medzi textom titulku a obrazom filmu zvláštne napätie, tajomno a posun významu. Táto séria nie je doteraz dokončená a nebola nikde publikovaná , ale obsahuje množstvo záberov (neskôr už digitálnych a ešte neskôr snímaných rovno z obrazovky bez fotenia, tzv. screenshoty). Je to v podstate séria, ktorá viedla nakoniec k súčasnému (2020 - 2021) projektu Film stills, čo je Pavlov najnovší projekt, podporený štipendiom FPU, ktorý má byť prezentovaný na výstave v lete 2021 a de fakto patrí pod tento názov tiež.

Výber fotografií zo série s názvom *Titulky*

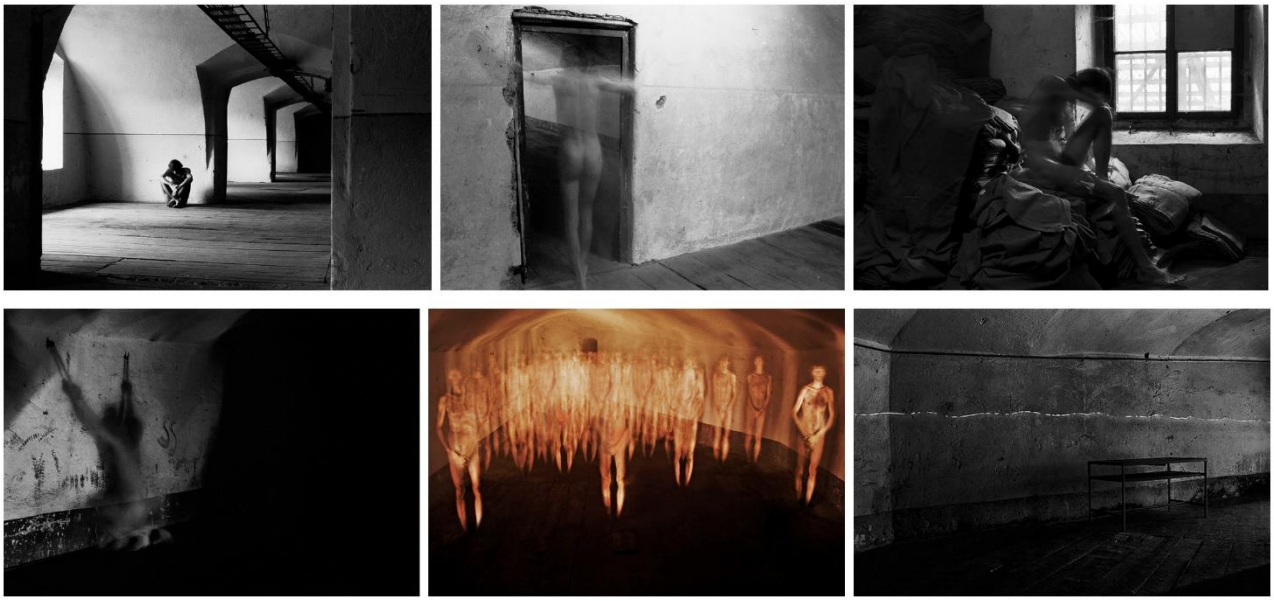
3.1 Fotografické workshopy, začiatok štúdia na ITF

„Na prelome nového milénia vzniká v dokumentárnej obci slovenských fotografov dôležité pnutie organizovania sa. Jednotliví fotografi najprv vytvárajú ostrovčeky kamarátov a tie sa neskôr začínajú organizovať do akýchsi súostroví. Dôležitú rolu zohrávali niektoré workshopy, ktoré vtedy prirodzene priťahovali jednotlivcov, ktorí mimo vysokých škôl nemali inú možnosť prehlbovať svoje vzdelanie alebo konzultovať svoje práce. „Popradská letná škola na čele s Luciou Benickou mala vtedy svetovú úroveň so zahraničnými lektormi a vystavujúcimi. Nič iné vtedy široko ďaleko nebolo," spomína na obdobie nového milénia Andrej Balco. *Ďalším dôležitým miestom, ktoré priťahovalo viacero slovenských fotografov, bol workshop Jindřicha Štreita v Terezíne."*[3]

Workshopov, ktorých sa vtedy už v umeleckej sfére mimoriadne aktívny Pavel zúčastňoval, bolo mnoho, až nakoniec ho jeden z pedagógov z ITF (*Jiří Sziosztrzonek*) na jednom z nich oslovil a povzbudil aby sa na štúdium na vysokej škole prihlásil. Ako na to sprvu zareagoval, povedal mi Pavel v našom rozhovore (str.72) – *„Necítil som sa ako umelec. Pod slovom umelec si totiž vždy predstavoval*

[3] Laurinc, 2016, s. 31

niekoho ako bol Picasso alebo Velázquez a predpokladal som, že umelecká škola je o týchto najvyšších métach.“

Séria autoportrétov hore a vľavo dole („*Resurrection*“) vyplynula z génia loci počas workshopu v Terezíne /2000/

Vyššie spomínaného workshopu v pevnosti Terezín, ktorý organizovala vtedy existujúca nezisková organizácia *M.E.C.C.A* [4] sa zúčastnil aj Pavel. *„Pamätám si, že tam bola aj Nadia Rovderová, Martin Kollár a iní.. Mojím lektorom bol Jan Pohribný (lektorov bolo však viac), výsledné fotky vyplynuli viac-menej z genia loci...“*

Séria *STORY (Príbeh*) vznikla v rámci niektorého z workshopov organizovaných vtedajším *Domom fotografie* v Poprade. Práve túto sériu (aj keď nie celkom totožnú) napokon poslal ako svoj voľný výstavný súbor v roku 2002 na prijímacie skúšky na Institut tvůrčí fotografie v Opave. *„Z fotografií som poskladal príbeh a na školu som sa dostal aj vďaka spolupráci s Ditou Lamačovou, ktorá sedela na prijímačkách vedľa mňa a navzájom sme si radili, čo napísať do testov...“*[5]

. Výber zo série s názvom *STORY*

Tak sa v roku 2002 stáva Pavel opäť študentom. Počiatočná tréma a pocit menejcennosti sa stratili. Pavel si štúdiom ešte viac rozšíril svoje obzory a pochopil, že na fotografiu a obraz, ktorý

[4] Anglická skratka pre Stredoeurópsku kolóniu súčasného umenia
[5] Cit.z.rozhovorov s autorom, 2021

zaznamenáva, je možné nazerať rozličnými spôsobmi. Začal teda naplno využívať otvorenosť fotografie voči prístupom jej využitia a ponoril sa do práce. Je zrelou osobnosťou i zrelým umelcom, nelavíruje teda v hľadaní vlastného štýlu tvorby. Jeho záujem o históriu, identitu, či tému smrti sa odzrkadľuje v jeho tvorbe od začiatku. Od subjektívneho dokumentu prechádza pomerne rýchlo k manipulovanej fotografii. Ako sme však poukázali odkazom na jeho tvorbu ešte pred začatím štúdia, práve konceptuálny spôsob tvorby je cesta, ktorou sa vyjadruje najlepšie. Pomerne skoro tak vytvoril v rámci klauzúrnych prác série, ktoré boli ďalej vystavované ako úspešné samostatné projekty *(The Family of Man, STARS)*.

3.2 Inscenované autoportréty

Snaha človeka zachytiť podobu samého seba existuje tak dlho ako ľudstvo samo. Stačí otvoriť akúkoľvek knihu o dejinách umenia a je jasné, že snaha vytvoriť svoj vlastný portrét človek pokúša od nepamäti. Či sú to starí holandskí majstri, Vincent van Gogh, expresionista Egon Schiele alebo moderní umelci ako Frida Kahlo, nájdeme mnoho príkladov rôznorodých autoportrétov. Boli dokonca nájdené pozostatky z antického Grécka či Egypta, kde tvorcovia zobrazovali sami seba. Niekedy šlo o zobrazenie skôr realistického rázu, inokedy však umelci do svojich portrétov vkladali svoje nálady, stavy, štylizovali podobu svojich tvárí alebo zasadzovali svoje postavy do fiktívnych kompozícií. A tak je to aj vo fotografii. V dejinách fotografie sa za jeden z prvých autoportrétov sa považuje snímka Roberta Cornelia [6]. Tento chemik-amatér a fotografický nadšenec zvečnil sám seba pomocou daguerrotypie[7] v roku 1839.

Fotografovanie autoportrétov je prostriedkom k sebavyjadreniu, zároveň už zo svojej podstaty hľadaním vlastnej identity, jej nachádzaním i utváraním. Je vyjadrením a interpretáciou toho, ako fotograf vníma sám seba alebo ako chce, aby bol vnímaný. Svojím spôsobom je tak aj zaujímavou cestou, ako porozumieť sebe samému. Je tiež príležitosťou, ako sa na chvíľu premeniť na niekoho iného a myslím si, že práve pre tento aspekt využíva autoportrét vo svojej tvorbe pomerne často aj Pavel M. Smejkal.

Vlastným portrétom sa venovalo mnoho slávnych fotografov. Široké portfólio autoportrétov tvorených hlavne na ulici zozbierala napríklad Vivian Maier. Samú seba ako modelku využívala fotografka Cindy Shermen, ktorej *Untitled Film Stills* Pavla inšpirovalo k vlastnej práci s názvom *Film Stills*, ktorú tu spomeniem neskôr. Na českej scéne sú známe najmä autoportréty Dity Pepe, ktorá sa často fotografuje s ľuďmi rôzneho veku, od ktorých sa v rámci obrazu snaží prebrať nielen ich podobu ale aj životnú rolu, postavenie, povahu.

V práci s názvom The Family of Man /2000 – 2003/, ktorá dokladá dlhodobú kontinuitu autorovho záujmu o tematiku histórie a identity, vkladal Pavel svoju tvár na miesto aktérov v známych historických dokumentoch svetových konfliktov za posledné dve storočia. Názov práce bol prevzatý

[6] Robert Cornelius, nar. 1809 – 1893, Americký fotograf, Pennsylvánia

[7] Daguerrotypia bol prvý verejne dostupný proces výroby fotografie a počas takmer dvadsiatich rokov aj najviac využívaný (1839 - 1860). Vynašiel ho Louis Jacques Mandé Daguerre a svetu ho predstavil v roku 1839. Neskôr bol nahradený lacnejšími procesmi, prinášajúce rýchlejšie viditeľné fotografie.

zo svetoznámej výstavy skoncipovanej Edwardom Steichenom[8], autor teda už názvom, nielen samotnými obrazmi, polemizuje s optimisticky humanistickým pátosom tejto medzinárodnej výstavy.

The Family of Man

V každom obraze sa opakuje jedna tvár. Moja tvár.
Moja tvár na mieste ich tvárí. Namiesto tvojej.

Súbor 10 veľkoformátových čiernobielych fotoobrazov, digitálne manipulovaných starých historických dokumentárnych záberov z celého priebehu existencie fotografie /od 1871 až po 2001/, hlavne z ozbrojených konfliktov, kde je tvár autora vložená namiesto niektorého z pôvodných účastníkov deja.

Použité historické fotografie známych i neznámych autorov s tematikou vojenských konfliktov v priebehu takmer celej histórie fotografie ako dokumentárneho obrazového média. Autor vložil do týchto záznamov reality svoju tvár, pokiaľ možno čo najrealistickejšie, aby si tak vizualizáciou (možnej?) ne - reality položil súkromné otázky, ktoré snáď majú i všeobecnú platnosť.

Pavel Maria Smejkal, 2000

Originály snímkov zhora:

1.vľavo: **1936** (Padlý republikán) **Robert Capa**, 1936

1.vpravo: **1966** (V blate) **Larry Burrows**, Vietnam, 5.10.1966

2.vľavo: **1917-18** (Zajatci, 1. svetová vojna) **Autor neznámy**
2.vpravo: **1943** (Ruky hore) **SS Obersturmführer Franz Konrad,** Varšava, medzi 19. aprílom a 16. májom 1943

3.vľavo: **1871** (Padlí komunardi) **A. A. E. Disdéri**, koniec mája 1871
3. vpravo: **2001** (Obeť) **Autor neuvedený**, New York, 11. 9. 2001

4.vľavo: **1942-44** (Dôstojník s chlapcom) **Autor neznámy**
4.vpravo: (Poprava) **Eddie Adams, Ofenzíva TET,** Vietnam 1968

Vľavo: Pavel M.Smejkal, *The Family of Man*

[8] Riaditeľ múzea moderného umenia (MoMa) v New Yorku (1942 - 1962)

Autor samozrejme nie je sám, ktorý sa týmto spôsobom necháva inšpirovať bohatstvom svetovej fotografie. Podobne pracuje napríklad Matthias Wähner v sérii *Man without Qualities* z roku 1994. Wähner pracuje s bohatým archívom mníchovskej knižnice, vkladá však do historických fotografií celú svoju postavu, oblečenú stále v tom istom tmavom obleku. Niekedy v centre diania, niekedy v pozadí, stáva sa tiež svedkom dejinných udalostí, ktoré hýbali svetom.

Matthias Wähner, *Man without Qualities*, 1994

Taktiež autoportrét, tentoraz však len hypotetický, je témou série Instant inspiration (Okamžitý nádych) /2011/, ktorá využíva dokumentárny obrazový materiál z prvej svetovej vojny a predstavuje upravené fotografie jej účastníkov s plynovými maskami. Jedná sa o imaginatívne autoportréty, ktoré autor využíva ako pomôcky na predstavenie si samého seba v situáciách daných ľudí, vojakov či civilných osôb na rôznych stranách konfliktu v rôznych dobách, na rôznych miestach. Tomuto účelu napomáha aj tajomná tmavá farebná úprava.

Pavel sa v tejto práci zamýšľa nad vzťahom súčasnosti a minulosti, nad ľudskou identitou, úlohou a významom okolností v osudoch jednotlivcov, hodnotením minulosti, pocitmi viny a relatívnosťou strát a víťazstiev.

Výber zo série *Instant inspiration*

Nikdy nevystavovaná práca s názvom Selfportrait, bola použitá len v rámci plnenia predmetov v škole.

K nevystavovaným projektom patria aj autoportréty s pracovným názvom Indiáni inšpirované Pavlovými cestami a portrétmi juhoamerických indiánov.

3.3 INÉ AUTORSKÉ PRÍSTUPY:

„Nejryzeji bychom mohli konceptuální umění definovat tak, že je to průzkum základů ideje umění.“ Napsal v roku 1969 jeden z jeho zakladatelů, Američan Joseph Kosuth. Konceptuální umění bylo výsledkem „dematerializace umění“, popírající vlastní umělecký artefakt a sledující hlavně jeho ideu. Fotografie se zdála být přístupným a vhodným médiem.“[9]

Z výstavy *Osudové krajiny*, galerie kina Hvězda, Uherské hradiště, foto Marek Malůšek, 2015

[9] Birgus - Mlčoch, 2010, s.242.

IMAGINE 21. 8. 2743

/2000/

„Ak vydáte kalendár, vlastne predpovedáte budúcnosť. Po pondelku príde utorok, po lete začne jeseň a po dlhej daždivej noci vyjde slnko a morské vlny budú obrusovať balvany na pobreží, až kým nebudú celkom hladké a okrúhle. Predstavujem vám tu teraz kalendár na nasledujúcich niekoľko tisícročí. Sú to fotografické obrazy budúcnosti. Budúcnosti, ktorá bude."[10]

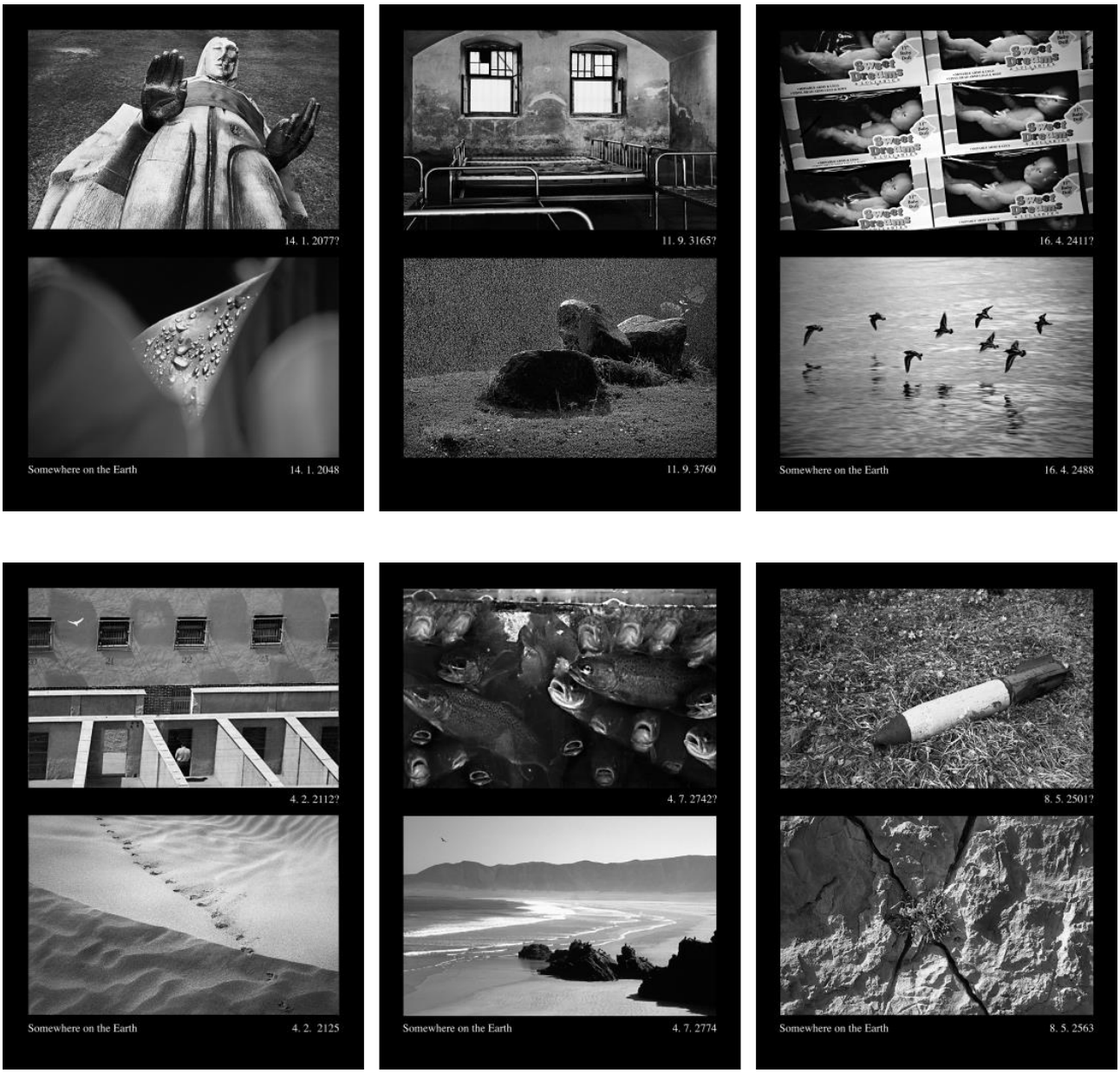

Tento projekt je na prvý pohľad iný ako predchádzajúce. Pre Pavlovu tvorbu je ale typický tým, že používa fotografie, ktoré vznikli nezávisle na danom projekte počas dlhého časového obdobia (min. 5 rokov). Spojil ich však dohromady prostredníctvom konceptu a zoradenia do diptychov. Každá fotografia má svoju vlastnú vizualitu a mohla by fungovať v určitom zmysle aj samostatne, ale skutočnú hĺbku dáva projektu práve koncept a zoradenie do dvojíc.

Výstava projektu *Imagine* bola prezentovaná iba dvakrát, a to vo Východoslovenskom múzeu v Košiciach v roku 2001, a o rok neskôr na Dolnej bráne - čo je podzemný priestor v Košiciach. Fotografie boli vytlačené na priesvitných fóliách a inštalované medzi dvomi veľkými sklenenými doskami, opretými o bielu stenu. Takto vznikala zároveň určitá hra s trojrozmernosťou. Na vernisáži hral gitarista kultovú Lennonovu pieseň *Imagine*, ktorú Pavel ale v kontexte danej práce zaradil ako ironizujúci prvok - slová piesne vidí ako trochu naivné.

„Séria bola vyskladaná z množstva fotiek, ktoré som v tom čase fotil (vrátane starších záberov z expedícií a výletov do prírody v rôznych krajinách). Napríklad fotku z väzenského dvora som odfotil z vrcholu budovy vtedajšej Priemyselnej banky, kde som bol v rámci výškových prác. Keď som zistil, že odtiaľ vidno do väznice a zrovna mi došiel film, utekal som dolu z budovy a zháňal som po meste, kde by som rýchlo kúpil film. Predávali sa vtedy také lacnejšie aj v novinových stánkoch, trafikách, takže som bol úspešný a scéna vo väzenskom dvore ešte trvala. Fotil som asi 105mm objektívom z ruky. Mám tu fotku rád. Ryby v akváriu sú pstruhy z košického Tesca, tiež televízory s motívom oka sú z Košíc, z obchodného domu Dargov. Bábiky sú z "malého" Tesca na Hlavnej ulici. Bombu som našiel na planine nad Zádielskou dolinou. Postele sú myslím z Terezína, kde som vtedy bol na workshope. Padlý anjel je socha použitá v nejakom filme, ktorý sa natáčal v Hájskej doline a ostal tam pri cintoríne[11]*. Záber otvorenej skrinky s portrétmi žien je z Weimaru (aj tá fotka kovovej postavy, sochy), kde som bol po revolúcii na workshope. Fotky z prírody sú z ciest po Južnej Amerike, ale aj Chorvátska a Slovenska a titulný "samorast" je z karibského pobrežia Venezuely."*[12]

[10] Sprievoodný text k výstave *Imagine*
[11] Film *Za nepriateľskou líniou*, rež. John Moore
[12] Cit.z rozhovorov s autorom, 2021

Výber zo súboru *Imagine*

Doubleportraits

/2004/

Spôsob, ako vznikli *Dvojportréty,* je pre Pavla opäť typický: náhodne urobené fotografie - jednalo sa o príbuzných, ktorých fotil v rámci začiatkov a pokusov na stredný formát (asi Ľubiteľom alebo Flexaretom) na rodinných akciách. Na svadbe, narodeninách a pod. Fotografoval ich na bielom pozadí, potom pozitívy naskenoval a v rámci experimentov s Photoshopom z toho vytvoril takýchto krížencov, mutantov. Na výstavách podľa vlastných slov prezentoval väčšinou tie najzdeformovanejšie...

„Okrem príbuzných som použil neskôr aj fotky kamaráta - horolezca a spolužiačky Báry Prášilovej. Horolezec mal na sebe tričko s nápisom „Never stop exploring“ (The Face), čo sa mi k tomu hodilo.“[13]

Foto z výstavy *Open Your Eyes* v Popradskej galérii v rámci Letnej fotoškoly /2004/

Iný prístup, iný koncept - umelecký projekt s názvom CITY /2004/ bol poskladaný z fotografií, ktoré v tom čase autor voľne nasnímal v Košiciach. Súbor bol koncipovaný ako kniha - preto opäť diptychy ako dve strany otvorenej knihy. Grafický znak s červeným krúžkom bol prevzatý z orientačnej mapy mesta, ktorá bola v tom čase na reklamných plochách po celom meste. Kniha sa mala volať *Nachádzate sa tu*, ale tiež používal aj názov *CITY,* kde sa autor hrá s dvojakým významom v angličtine a slovenčine (poCity, Si Ty..). Projekt bol prezentovaný v roku 2005 na Dolnej bráne v Košiciach.

Výber z diptychov projektu s názvom *CITY*

[13] Cit.z rozhovorov s autorom, 2021

Fotografie z cintorínov či obrazy súvisiace s náboženstvom, sú u Pavla jednou z častejšie sa opakujúcich tém. V sérii s názvom ICONS /2004/ sú prezentované iba tri ikony, a to práve najčastejšie zobrazované modly kresťanského náboženstva. Tie podľa autora tak dobre fungujú preto, lebo sú to obrazy troch základných archetypov (a tak ich aj v sérii nazýva): *Muž, Panna a Matka (Man, Virgin, Mother).*

Na výstave boli prezentované ako veľmi veľké printy (okolo 160 cm na výšku), ktoré viseli v kompozícii trojbokého hranolu (s trojúholníkovým pôdorysom). Iná idea prezentácie bola vystavovať ich ako multiplikácie týchto troch motívov (rada viacerých, asi šiestich rovnakých fotiek v rade na jednom paneli), ale takto to napokon v praxi nikdy nevystavoval.

Tieto tri fotografie série *Icons* boli prezentované na veľkej autorskej výstave v Havířove pod spoločným názvom *Osudové krajiny/ Fatescapes* /2012*/, a taktiež* v rámci *Open Your Eyes* v galérii Panoptikum (Cinefil Veritas na Dominikánskom námestí v Košiciach) v roku 2004.

Sin City
/2009/

Ďalšou zo sérií, ktoré sa týkali kresťanstva - katolicizmu a zobrazovania "modiel" je séria *Sin City*, ktorá vznikla z fotografií urobených v kostoloch v Latinskej Amerike. V tomto prípade ide o bizarné vizuály z bočných oltárov barokových chrámov z koloniálnych čias, ktoré kontrastujú s motívmi súčasnej civilizácie a konzumu (nálepky kreditných kariet na oltároch apod.) Vznikli tu taktiež aj fotky ľudí počas omše, ako sa pozerajú do mobilov a rôzne iné.

Jednoznačne najznámejšou a najrozpracovanejšou autorovou sériou týkajúcou sa cintorínov je Fade Out /2004/. Rok vzniku tejto série siaha celkom určite do skoršieho obdobia, lebo fotografie tu použité vznikali "od nepamäti". Inými slovami, od kedy začal Pavol fotografovať intenzívne, s výtvarným zámerom (cca 1997), odvtedy ho zaujímala téma smrti v podobe cintorínov, náhrobkov a pod. V sérii *Fade out* vidíme presné línie autorovej tvorby. V tomto prípade bola metóda "obraz v obraze" privedená do krajnosti, keďže tu na prvý pohľad nevidíme, že sa jedná o fotku fotky. Áno, ide de fakto o reprodukciu fotografií z náhrobkov (väčšinou porcelánové ováliky, zhruba 12 cm vysoké), ktoré autor do projektu "vylúpol" z toho veľkého množstva záberov z cintorínov a prezentoval ako samostatnú sériu.

Tento projekt bol úspešne prezentovaný na viacerých výstavách - po prvýkrát asi v Košiciach v klube Cinefil/Veritas (galéria sa tam jeden čas volala Panoptikum), kde bola táto práca vystavená v rámci *Open Your Eyes* – čo bol názov výstavy vcelku, aj s *The Family of Man a Icons*). Svoju "hviezdnu chvíľu" však zažila táto séria, keď bola vybraná (spolu s *Fatescapes*) do veľkej výstavy v Slovenskej národnej galérii v roku 2012 pod názvom ***DELETE!***, ktorej kurátorkou bola Petra Hanáková.

„Jedna z dôležitých vecí, ktorá ma na cintorínoch zaujímala, bola línia vzťahu obrazov k náboženstvu (v našich podmienkach kresťanstvu, katolicizmu), ktoré z nejakého záhadného dôvodu totálne ignoruje svoje vlastné (resp. božie) prikázanie, ktoré zakazuje boha znázorňovať. (Ide hneď o druhé prikázanie, ktoré zakazuje vytvárať modly alebo akékoľvek zobrazenia boha a zakazuje sa im klaňať.) Takže z veľkej miery moje fotografie tohto typu vlastne kritizujú katolícke náboženstvo a jeho modloslužobníctvo. Keďže som bol vychovaný bigotnými katolíkmi (bohužiaľ, takto musím rodičov nazvať), ktorí síce vo mne zasiali túžbu po hľadaní Boha (toho dačoho, čo nás všetkých presahuje, ja to nazývam absolútno), ale súčasne mi pomohli vytvoriť veľmi kritický pohľad na katolicizmus, ako ho praktizovali a ako je prezentovaný aj samotnou touto cirkvou už tisícročia. Motív Fade out je môj obľúbený a kedykoľvek na cintoríne narazím na takúto vyblednutú fotku, neodolám a doplním ju do svojho archívu.“[14]

Fotografií z cintorínov sa u autora rokmi nazbieralo veľké množstvo. Cintoríny fotografoval aj pri svojich zahraničných cestách a vznikli tak viaceré podsérie, ktoré ale neboli nijako zvlášť prezentované. V roku 2019 preto žiadal o grant na projekt s názvom RIP *(Let's rest in peace / Odpočívajme v pokoji),* ktorým by podal komplexnú správu o kultúrnych, historických, sociálnych, etnických, etických i religióznych aspektoch súčasnej situácie na cintorínoch v krajinách V4 prostredníctvom fotografií. Projekt mal zahŕňať viacerých autorov a jeho výstupom mala byť kniha, výstavy a prednášky vo forme projekcií. Grant mu žiaľ nebol udelený a tak sa projekt nikdy neuskutočnil. V prehľade jeho tvorby však týmto fotografiám môžeme dať priestor a aspoň čiastočne dielo prezentovať

[14] Cit.z rozhovorov s autorom, 2021

(kapitola 3.4 - Nevystavované / nedokončené / neznáme projekty, str.25).

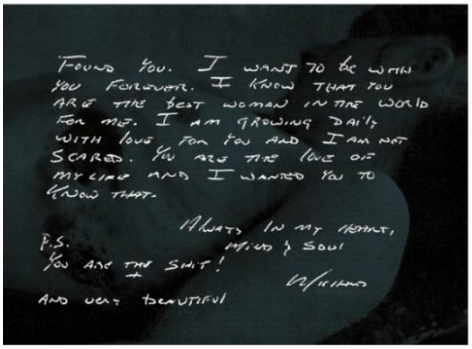
Tu je treba ešte uviesť, že práve séria *Fade Out* sa neskôr stala impulzom pre napísanie Pavlovej diplomovej práce o probléme duplicity a rekurencie motívov v umení a fotografii. Ako jedna z prvých autorových prác mala totiž "dvojníka", (tzn., že objavil veľmi podobnú prácu) čo to sa stalo ešte veľakrát, takže sa autor nutne začal týmto fenoménom zaoberať.

Open your eyes

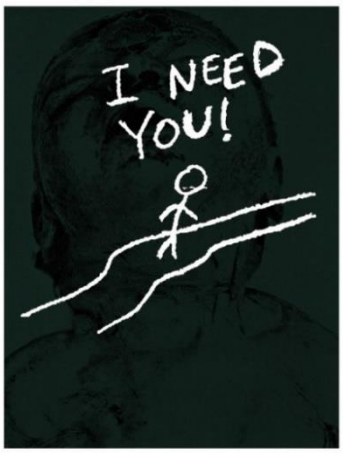
/2004/

Súbor vznikol opäť z nezávisle na sebe urobených fotografií spiacich ľudí (bezdomovci, spolužiaci na Bečve a pod.). Tieto dal autor do vzťahu s tematicky nesúvisiacimi, avšak obrazovo podobnými fotografiami mŕtvych z kriminalistickej literatúry. Cit.z rozhovorov s autorom: *„Keď som ich dal k sebe, zistil som, že niektoré sú priam predurčené byť spolu."*

Po jednej výstave v Cinefile (Panoptikum) na Dominikánskom námestí v Košiciach potom získal rukopisné zápisky jej návštevníkov do knihy návštev, z ktorých (vložením do obrazov z výstavy a iných podobných) vznikla séria ***Open Your Eyes II.***

Motto K Open your eyes:

Fotografie jako taková, má v sobě ze své povahy vždy něco tautologického.

Jako by Fotografie nosila svuj referent stále s sebou a jako by uprostřed v pohybu obojímu náležela táž zamilovaná či pohřební nehybnost: obojí je k sobě slepeno, článek po článku, jako se v některých druzích mučení připoutává odsouzenec k mrtvému tělu.

Roland Barthes, Světlá komora
překlad Miroslav Petříček

Predstavte si, že ste sa premiestnili v čase aj v priestore. Je rok 1944, deň D, a vy sa zúčastníte vylodenia spojencov na pláži Omaha. Reálne je to samozrejme nezmysel, ale napriek tomu, ako sa zdá, človek má tendenciu stále pokúšať vlastnú imagináciu, neustále žiť nejakými „čo ak.“
Na prelome tretieho tisícročia už ale takéto otázky nie sú len otázkou dráždenia predstavivosti v štýle romantických projektov Julesa Verna. Potomkovia možno raz nazvú našu éru „staršou dobou digitálnou.“ Vzbudzuje to úsmev, ale tiež naznačuje, že dnes začína niečo dôležité. Znesme sa však z oblakov na pevnú zem. Faktom je, že dokážeme vyprodukovať solídnu virtuálnu realitu, ktorá nás môže vtiahnuť do miest a situácií, na ktoré by sme skôr ani nepomysleli. Dokonca sa z takejto činnosti stal celkom prestížny a rešpektovaný odbor.
Nejde ale len o záležitosti technickej dokonalosti a presvedčivosti virtuálnej reality, alebo dostihy dizajnérov a grafických štúdií. Digitálne manipulácie a simulácie sa dajú aj v celkom inom duchu. Napríklad tak, ako to ukazujú konceptuálne fotografické kreácie Pavla M. Smejkala, ktorý si pri nich vystačil s Photoshopom. Smejkala totiž nefascinujú ani tak stále dokonalejšie technické grify prístrojov, ako skôr možnosť s ich pomocou spätne premýšľať deje, a situácie, ktoré sa stali, ktoré nás minuli a zanechali po sebe výraznú stopu – obrazovú stopu.
U Smejkala symbolický vstup do obrazu vysvetľuje predovšetkým jeho dlhodobý záujem o časovosť ľudského pobytu na zemi a smrteľnosť človeka. Tejto téme sa venuje aj vo svojej doterajšej práci súbormi manipulovaných fotografií The Family Of Man, Open Your Eyes ai.
Smejkal sa snaží na poli definovanom historicky známymi fotografiami, prostredníctvom vizuálnych experimentov s vlastnou identitou pochopiť rolu jedinca v rámci historickej situácie. Jeho hra tak implikuje celú radu všeobecnejších otázok, ktorými mieri nielen do oblasti etiky, ale predovšetkým k fenoménu fotografického obrazu ako súčasti verejného priestoru.
(čiastočne skrátený text)

Mgr. Jiří Ptáček
asistent kurátora Odd.fotografie, Moravská galerie v Brne
Uvedené v časopise IM6 – 2004, text bol zároveň sprievodným textom k výstave Open Your Eyes v Košiciach.

PORNOORNO /2000/
Web Site Story[15]

V tejto sérii môžeme vidieť ďalšiu časť hojne zastúpenej autorovej práce, ktorej spoločnou témou je reklama a súčasné komunikačné technológie. V tomto prípade internet a veľká časť jeho obsahu – erotické a pornografické stránky. Autor teda opäť rozvíja svoju metódu preberania obrazových motívov a jej následné spracovanie a posunutie do inej dimenzie, ako to už urobil viackrát (napr. v sérii *The Family of Man, Fuck Your Fear, STARS* či

[15] Podtitul *Web Site Story* bol používaný súborne na celý projekt, ale hlavne na všetky obrazy súvisiace s internetom a digitálnym charakterom zdrojových obrázkov.

FATESCAPES..). Avšak v tomto prípade podrobuje prevzatý obrazový materiál aj iným technikám a postupom – rozostreniu, deformáciám, extrémnemu zväčšeniu, farebným posunom atď..

Autor do série nevyberal akékoľvek zábery. Zaujímal sa aj o priestor, v ktorom sa dej odohráva a obrazová výzdoba na stenách. A tak je na každom diele, okrem vyrezaného hlavného motívu, ako ďalší plán - obraz na stene daného priestoru. Zaujímalo ho, aký motív obrazu je tu použitý a prečo, a akým spôsobom prípadne ovplyvňuje vnímanie samotnej pornografie, resp. /po vyrezaní/ výsledného diela.

Vľavo: obraz deštruovaný chybou v čítaní digitálnych dát a obraz deštruovaný pixeláciou.

Hore: farebne posunuté, digitálne rozmazané obrazy

Do červenožlta posunuté rozmazané obrázky súvisia so sériou rozmazaných, v štýle aký používal celkom na začiatku práce s fotografiami prevzatými z internetu (cca 2000 - 2003). Vtedy to už sám pre seba nazýval *Web Site Story*. Pôvodne fotografie ale neboli takto farebne posunuté (často len kvôli snahe po zabstraktnení toho explicitného motívu). Posun do červenožlta vznikol v rámci práce na sérii *Fuck Your Fear*, ktorá je týmto dizajnom typická.

Vľavo hore: Obraz zabstraknený výrezom, vpravo hore: posun vyplnením obrazu motívom zvieracej srsti (Idea bola prezentovať to ako inštaláciu s reálnou kožušinou)

Ukážka dvoch starých vizitiek, kde autor použil motívy z pôvodnej série *Web site story* (okolo roku 2001)

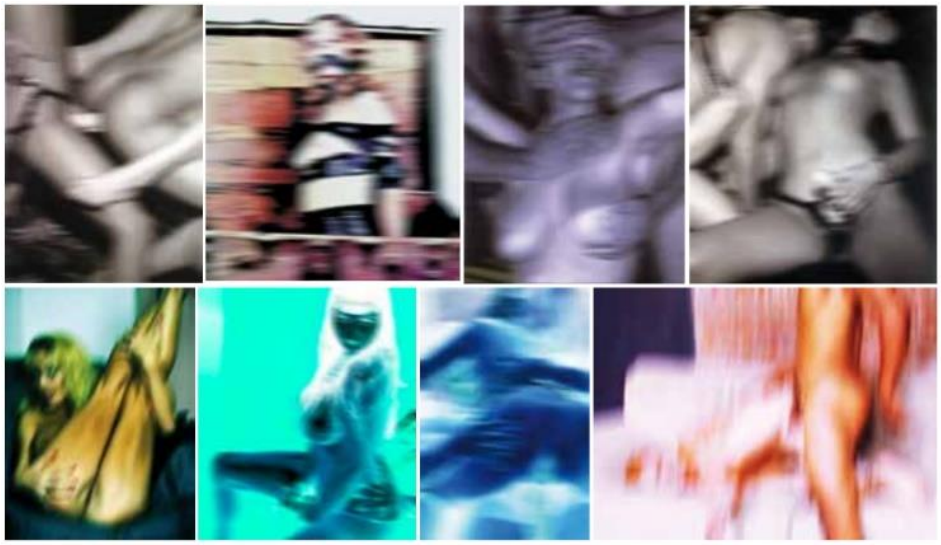

Naľavo*:* podséria, ktorú sám pre seba autor nazýval *Nový čas*, podľa časopisu z ktorého to bolo naskenované. Jedná sa o obrazy s viditeľným tlačovým rastrom - maličké naskenované obrázky, následne extrémne zväčšené, zhruba z 3 cm na 60-120cm. Tváre z tejto série sú prekvapujúco podobné tváram ľudí z náhrobkov, miznúcich pod náporom času, ako to bolo v sérii s názvom *Fade out.*

Ako viackrát v minulosti, aj teraz sa autorovi stalo, že podobné práce našiel v portfóliách iných autorov. Spomenieme napríklad rozostrenie pornografie v sérii *Nudes* [16] Thomasa Ruffa či vyrezanie postáv v sérii Charlesa Cohena – ako jedny z mnohých príkladov opakovania motívov. To je v dnešnej dobe bežný jav, aj keď sa vyskytuje len zhodou okolností a nezávisle na sebe. Autor neskôr skúmal aj otázku zmyslu vystavovania vlastných prác, hoc sa podobajú na práce iných autorov, resp. skúma posun obsahu v inom kontexte a inom priestore. (Ako spomíname na inom mieste, fenoménu opakovania motívov sa napokon venoval aj vo svojej diplomovej práci.) Pavel svoj projekt *Pornorno* vymyslel v rovnakom čase a dokonca pracoval s rovnakým materiálom ako Thomas Ruff, nezávisle na ňom.

„Vizuálne sú tieto práce veľmi podobné, ale čo je zásadne rozdielne, je renomé týchto autorov (autor bol v tom čase iba študent v prvom ročníku) a tiež skoršie zverejnenie Ruffových printov. Okrem Ruffa a Smejkala pracuje s podobným rozmazaním, resp. zneostrením pornografie aj David Levinthal a Olivier Coulange, ktorý svoje zábery ponúka na stránke agentúry VU pod názvom Eros plastique, 2006[17]".

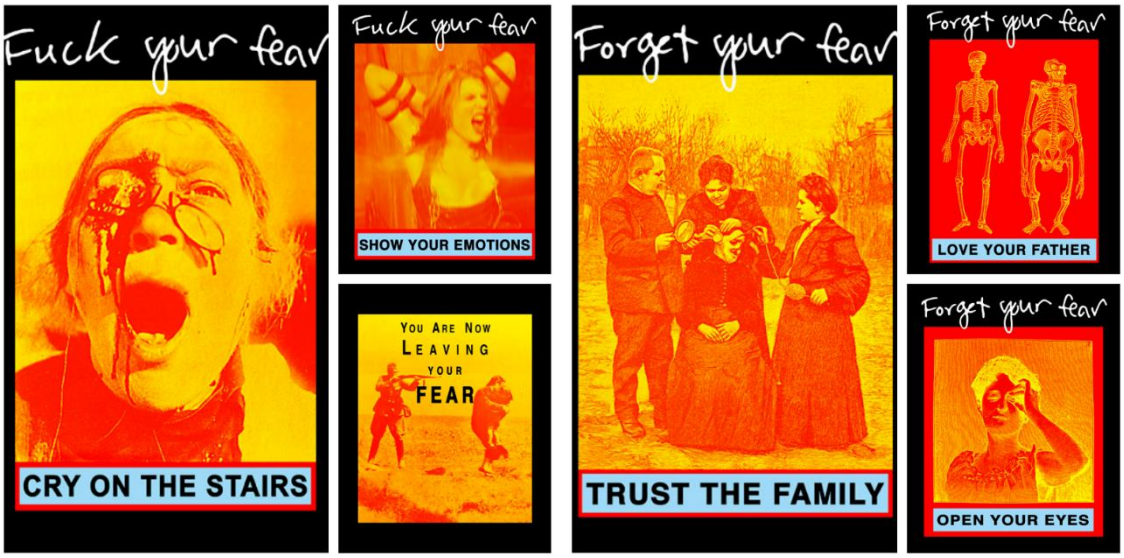
Podobný prístup je možné vidieť aj v mnohých fotografiách kontroverzného francúzskeho autora Antoina d´Agatu, ktorý v roku 2013 vystavoval aj v Košiciach.

Rad hore: *Nudes,* 2002-2006, Thomas Ruff
Dole: *Pornorno*, 2003-2004, Pavel Maria Smejkal
(Fotografie prevzaté z dipl.práce autora)

[16] Nudes vyšla ako kniha vo vydavateľstve Taschen
[17] Smejkal, 2009, s.14

Jedna z Pavlových menej známych prác Fuck Your Fear (resp. Forget Your Fear) /2006/ vznikla pôvodne z prevzatého historického materiálu z kníh o medicíne zo začiatku 20. storočia a rôznych ďalších historických prameňov a materiálov zo svetových vojen, atómových výbuchov, potopenia lodí atď. Názov projektu autor prevzal z nájdeného lístku (nájdeného na webstránke, ktorá uverejňovala zaujímavé nálezy tohto typu), kde sa spomína doslova daná formulácia: „*Fuck your fear"* a do grafického riešenia prevzal aj originálnu, rukou písanú formu z toho lístočka. Posun do červenožlta vznikol v rámci snahy o zabstraktnenie motívu a zjednotenia dizajnu.

Výber zo série *Fuck Your Fear* (*Forget Your Fear)*

Výstava tohto projektu však bola prezentovaná v košickom múzeu Vojtecha Löfflera pod názvom *Forget Your Fear*, nakoľko slovo „fuck" sa im zdalo príliš kontroverzné. *Forget Your Fear však* autor uznal ako celkom vyhovujúcu variantu, a tak mu nevadilo názov prerobiť. Táto séria bola taktiež prezentovaná ako street art (v podobe nálepiek) v roku 2008 v Košiciach a neskôr aj vo francúzskom Arles, (2012-13), ako aj v iných mestách Európy.

Napravo: príklady street art z roku 2012 v Arles /FR/

Forget your fear (Zabudni na svoj strach),
Fuck Your Fear (Vyser sa na strach)

Dejiny ľudstva sú v určitom zmysle dejinami strachu, resp. lepšie povedané dejinami prekonávania strachu. Človek si bol vždy vedomý, že sa pohybuje v priestore, ktorému nerozumie, ktorý je plný prekážok, problémov, ohrození a záhad. Strach majú aj zvieratá, vyvinul sa prirodzene ako mechanizmus, ktorý pomáha k prežitiu. Kto nemá strach, má menšiu šancu, že prežije. V ľudskej spoločnosti sa strach nezmenil, zmenili sa ale dôvody, ktoré strach vyvolávajú. Naše poznanie sveta ostáva len kusým a čím viac vieme, tým viac si uvedomujeme, že je všetko zložitejšie, než sa zdalo. Naša spoločnosť sa vyvíja takisto k stále zložitejším formám organizácie, samozrejme zďaleka nie vždy sú tieto systémy aj lepšie alebo funkčnejšie než tie predchádzajúce. Naše telá sa za tisíce rokov nášho kultúrneho vývoja veľmi nezmenili a stále vo veľkej miere spoluurčujú naše prežívanie a chápanie okolitého sveta a nášho miesta v ňom aj napriek tomu, že sú to vlastne telá zvierat z hlbokého praveku. V pochopení záhad ľudského mozgu ostávame len na prahu a historický vývoj civilizácie nakopil množstvo ďalších problémov, ktorých riešenie je zväčša len odsúvané na neskoršie generácie. A samotný kultúrny vývoj zasa len prispel k väčšej komplikovanosti a nakopil množstvo vzťahov a systémov, ktorým prestávame rozumieť. Spoločnosť sama pritom celý čas tvrdo tlačí na jedinca, aby sa prispôsobil priemeru. Napriek tomu, že celkom jasne profituje práve z toho, že pozostáva z množstva originálnych indivíduí. V tomto nepredstaviteľne zložitom svete musíme žiť a nikdy to nebude lepšie. Strach dnes môže vyvolávať takmer všetko a stáva sa tak pre mnohých obrovskou brzdou v ich vývoji. Tento súbor sa snaží niektoré strachy pomenovať, ukázať na nich prstom, niektoré ironizovať, niektoré transformovať na niečo iné, niektoré pomôcť prekonať a z niektorých strachov paradoxne vyvolať strach iný. Mnohé strachy tu prezentované chápem skôr archetypálne, sú to naše spoločné obavy, naše spoločne prežívané obavy a fóbie.

Pavel Maria Smejkal, 2006

3.4 Nevystavované / nedokončené / neznáme projekty

Vzhľadom na spôsob, akým Pavol pracuje, žije a vníma svet okolo seba, vždy vznikali a ďalej vznikajú nové a nové série fotografií. V časoch, keď veľa cestoval, sa prirodzene začal zameriavať na určité konkrétne témy (letiská, prechody, bránky, cintoríny, dozor na výstavách, toalety atď.). Okrem toho, rád naďalej venoval pozornosť aj náhodným textovým a predmetným zhlukom, odhaľujúcim často paradoxné súvislosti. Niektoré z nasledujúcich sérií boli použité pri štúdiu v rámci plnenia predmetov, mnohé z nich však neboli nikdy nikde verejne prezentované.

Pre prehľad autorovho širokého záujmu im v tejto kapitole dávame špeciálny priestor. Keďže sa jedná o zložené kompozície, dlhodobé projekty, obdobie ich vzniku je cca od roku 1999 do cca 2009. Názvy používame väčšinou pracovné a presné roky vzniku nižšie neuvádzame. Mnohé z týchto prác sú skutočne originálne a fungujú ako samostatné snímky, iné vypovedajú až v spojenej autorskej kompozícii, avšak určite by boli hodné samostatných výstav či kníh. Boli to roky Pavlovej aktívnej autorskej tvorby, a hoci tieto série nikdy nepriviedol do finálnej podoby, mnohé z nich môžu byť svojou kvalitou a prístupom rovnocenné

s oceňovanými prácami Andreja Balca či Martina Kollára. Fakt, že ich nikdy nezverejnil, môžeme pripísať azda tomu, že sa predsa len nejednalo o Pavlovu najprirodzenejšiu autorskú polohu, v dôsledku čoho nikdy nenašiel dosť presvedčenia na ich spracovanie a zverejnenie.

Krajinárska fotografia z ciest

Napriek tomu, že tento žáner fotografií vznikal v prípade autora – cestovateľa celkom prirodzene, v autorskej tvorbe zameranej na konceptuálnu tvorbu je pochopiteľne podstatne menej zastúpený, resp. v rámci žánrovej fotografie je prezentovaný iba ojedinele. Takouto výnimkou je napr. jeho účasť na cestovateľských festivaloch či prezentáciách ako napr. na známom slovenskom festivale *Cestou necestou* v košickom kine Úsmev.

Pisoáre

Táto séria je odkazom na pisoár (fontánu) Marcela Duchampa. Autor fotil pisoáre vo všetkých múzeách a galériách ktoré navštívil. V jeho zbierke fotografií sa nachádzajú pisoáre z MOMA v New Yourku, Louvru a Musée D´Orsay v Paríži, z Múzea umenia vo Philadelphii a mnohých iných dôležitých miest po Európe. Táto séria bola použitá aj na výstave o výstavách v Kaunase.

Dozor na výstavách

Ďalšou témou ktorá vznikla veľmi prirodzene (a je aj pomerne často fotografovaná) sa približuje akémusi paralelnému životu výstavných priestorov, špeciálne ich „bodyguardov“. Ich prítomnosť na fotografiách možno vnímať skôr ako grafický či kompozičný prvok v priestore, podobne ako známa práca košickej fotografky Tatiany Takáčovej *Strážcovia* /2019/.

Na prechode

Príklad konkrétnej témy. Autora zaujali anonymní ľudia z ulice - ako ľudské typy a konkrétni jedinci zároveň. V jeho podaní vznikajú okamžité psychologické štúdie ľudí stratených v dave. Fascináciu týmito „momentkami“ komentuje autor takto:

„Pri čakaní na zelenú sa všade na svete poskladá množstvo menších skupiniek ľudí, ktoré sú väčšinou zložené z náhodnej vzorky populácie. Ľudia pri čakaní nemajú čo robiť a dajú sa tak zachytiť pri zvláštnych pózach a v najrôznejších kombináciách oblečenia, rás a pod.“[18]

Túto tému opäť veľmi podobne, ale v americkom New Yorku, spracoval napríklad Florian Böhm. Ten vydal k sérii aj knihu s názvom *Wait for walk* /2007/. Podobne pracoval aj český autor Pavel Matela v práci *Reunion of strangers* z roku 2008. Ten však svoju skupinku peších poskladal sám v počítači z mnohých záberov ulice z toho istého miesta.

[18] Smejkal, 2009, s.20

Walkers

Podobná séria, ale opäť s iným prístupom, vznikala v rôznych európskych mestách (v Košiciach, ale aj v Budapešti, Marseille, Paríži, Maribore, Lodži, Opave ai.). Portrétovaní chodci boli snímaní pokiaľ možno na bielom pozadí (niekde pri jednofarebnej stene apod.) a neskôr v počítači „vyrezávaní“. Autor aj divák takto mohol oveľa lepšie sledovať reč tela a charakteristiku daného človeka. V určitej sume takýchto "bočákov" (tak súbor autor nazýval sám pre seba) to bola opäť perfektná sociologická štúdia danej lokality, daného mesta.

Umelo vytvorené kompozície zo série *Walkers* s rôznym prístupom. Čierne siluety sú z Marseille, farebné z Košíc.

Reklama (alebo Bez názvu)

Jedná sa o fotografie pre autora celkom typické - obrazy v obraze. Tieto fotografie ale pracujú s témou používania a využívania obrazov v našej civilizácii, a toho ako to v realite potom vyzerá. V tomto duchu sa niesla napríklad aj séria *A propos l'Image*, ktorú robil v Marseille v rámci projektu Second Cities, a ktorá bola aj v Marseille (tiež aj v Košiciach) vystavovaná.

Kabáty

Konceptuálny dokument, ktorý vznikol v poľskej Lodž, v opustenej fabrike, kde sa odohrávala časť z programu festivalu Fotofestiwal.PL. V rámci súťaže sa mali autori vyjadriť k histórii Lodže. V Pavlovej interpretácii sa každom pôvodnom zábere nachádza kabát ako symbol ľudskej prítomnosti v týchto priestoroch.

Letiská

Táto séria vznikla veľmi prirodzene tým, že niekoľko rokov Pavel často cestoval lietadlom. Je farebne upravená do sterilného tzv. "hospital look." Jedná sa o čisté, nemanipulované fotografie, ktoré sa preto dajú zaradiť do dokumentárnej tvorby autora.

Goals, Bránky

Motív futbalových (a príležitostne aj iných, napr. basketbalových) bránok autor fotil dlho. Doma, rovnako ako aj na zahraničných cestách. Bránku totiž vidí ako symbol cieľa, ktorý sa ako ľudia snažíme dosiahnuť. A to je aj dôvod prečo ho téma zaujala. A keďže cestoval skutočne dosť, tak sú bránky v jeho archíve celkom pestrým motívom.

Motív bránok (futbalu) je často fotografovaným motívom, autor to spomína aj v svojej diplomovej práci o opakovaní motívov (synchronicite). Tejto téme sa venoval napr. aj Tomáš Pospěch, v práci *Taken Off*, aj keď z iného pohľadu. Maďarský fotograf Abel Szalontai má však takmer totožnú sériu s názvom *Goalpost*[19].

[19] http://www.szalontai.hu/

Psí život

Touto sériou (aj keď nie celkom totožnou) sa autor uchádzal aj v súťaži World press photo.

Fairy tales

Ide o fotografie z lesov na Bečve, kde sa stretávali študenti na akciách školy ITF. Lokalita je v horách Beskýd, kde je plno chát a je hojne navštevovaná turistami. Deti týchto návštevníkov si v lesoch postavili takéto rozprávkové škriatkovské príbytky, ktoré autora inšpirovali. Snažil sa ich fotiť z tzv. "žabej" perspektívy. Na niektorých fotografiách boli manipuláciou vsadené i samotné zmenšené deti.

Figúrky

Tieto fotografie vznikli z veľkej inštalácie elektrického vláčika pod sklom v Dopravnom učilišti, kde kedysi v prenájme sídlila Súkromná filmová umelecká škola, kde Pavel príležitostne učil.

Rest In Peace (RIP)

Tieto fotografie patria do veľkej skupiny fotografií z cintorínov, ktoré spomíname už skôr. Téma, ktorá sa u autora často opakuje a ktorú spracúva rôznymi spôsobmi.

Oblúky

Séria oblúkov z cintorínov v La Paz, ktorá tiež patrí k spomínanej nedokončenej práci Rest In Peace. Pavel ju plánoval nazvať *Farewell (Na rozlúčku)* alebo španielskym *Despedida.*

Z nerealizovaných projektov by sme tu ešte mohli spomenúť napríklad aj nápad veľkej mozaiky, ktorú chcel autor poskladať z fotiek bežného života z čias socializmu (ako v projekte *Taký sme boli*, ale so širšou celoslovenskou kampaňou v ich zháňaní). Výsledkom mozaiky mala byť známa Bielikova fotka muža stojaceho pred tankom počas augusta 1968.

Iným projektom, z celkom iného súdka, bol nápad inštalácie obrovského hada okolo veže Dómu sv. Alžbety v Košiciach.

Myšlienok, nápadov a potenciálnych projektov má Pavel zapísaných kde-kade veľké množstvo. Typické je, že samotné myšlienky za touto ideou sú vždy ešte omnoho bohatšie a širšie, než sa na prvý pohľad môže zdať. Všetky prezentované práce Pavlovho skoršieho fotografického obdobia totiž jasne dokazujú, že autor má v roli fotografa veľmi jasný filozofický zámer – neustále pozoruje a fotografiami odkrýva a filozoficky analyzuje podstatu „vecí“.

4 Zrelá autorská tvorba

„Ťažko by sme našli v celej plejáde anonymných dokumentárnych snímok dotýkajúcich sa kolektívnej pamäte také, ktoré by vzbudzovali viac protichodných emócií ako zábery z koncentračných táborov. Fotograf Pavel Maria Smejkal siaha vo svojej tvorbe práve do tejto pálčivej sféry tabuizovaných obrazov, ktoré sa plynutím času stali akýmsi kolektívnym vlastníctvom. Z fotografií z cyklu STARS sa na nás spoza ostnatého pletiva dívajú posmutnelé anonymné tváre, no pri niektorých mame nejasný pocit, že sme ich už niekde videli...
Z pochýb, ale aj z pokojnej kontemplácie nás odrazu vytrhne okuliarnatá tvárička Harryho Pottera vyčnievajúca spod veľkej ušmudlanej čiapky, inde zase spoznávame Madonnu v šatke, alebo Naomi Campbel zababušenú vo vlniaku.Všetci smerujú do transportu. Podobný princíp rekontextualizácie tváre Smejkal využil aj v predchádzajúcom súbore s názvom The family of man, kde do privlastnených, notoricky známych ukážok svetovej žurnalistickej fotografie „transplantoval" vybraným postavám (väčšinou útočníkov, alebo obetí) svoju vlastnú tvár.

Súbor fotografií STARS, odvolávajúci sa na všeobecne známe (a napriek tomu stále emócie vyvolávajúce) zobrazenia, vytvára hustú asociačnú sieť a ponúka hneď niekoľko možných čítaní. Jedným z najneodbytnejších je poukaz na estetizáciu a banalizáciu tohto „veľkého príbehu", toľkokrát prerozprávaného hollywoodskym, ale aj stredoeurópskym filmovým jazykom plným konvencií a obrazového klišé. Reinterpretácia akéhokoľvek historického obrazu však začína pôsobiť novou intenzitou vo chvíli, keď sa do hry dostáva skutočná fotografia udalosti, ktorá barthesovsky konštatuje: Toto bolo. Vo chvíli akéhokoľvek zásahu do konkrétneho fotografického zobrazenia sa autor dostáva na veľmi tenký ľad. Intenzívny podprahový účinok je v prípade STARS znásobený aj zaujímavým faktom, že niektorí z hercov doplnených do obrazu, sú skutočne židovskej národnosti." [20]

STARS

/2005 – 2006/

Téma zámeny identity pokračuje v Pavlovej známejšej sérii *STARS*, kde vložil podobu dnešných celebrít zo sveta šoubiznisu, športu a kultúry na miesto tvárí väzňov v koncentračných táboroch.

Autor sa dlhodobo zaoberá premýšľaním o vzťahu diktatúr k svetu slobodného individua, čo sa najvýraznejšie v našom okolí dá vypozorovať počas vojen a snáď najvýraznejšie počas 2. svetovej vojny. Situácia počas tohto svetového konfliktu nebola v širšom kontexte až taká výnimočná - pokusov o vyhladenie nejakej skupiny ľudí bolo v histórii viacero, nemožno teda tento problém považovať za celkom výnimočnú anomáliu. Naopak, je to jav, ktorý sa vyskytuje opakovane a ako s takým s ním treba počítať aj v budúcnosti.

[20] Macek – Fišerová, *New Slovak Photography,* 2008, s.54

Udalosti 2. svetovej vojny sú síce najrozsiahlejším pokusom o vyhladenie nejakej ľudskej skupiny, ale Pavel si ju vybral preto, že je mu osobne najbližšia, je najznámejšia a zachovalo sa z nej najviac dokumentárneho obrazového materiálu. A tiež preto, že od tých čias prešlo už dosť rokov, aby sa stala "históriou" pre väčšinu ľudí. Pritom však stále dostatočne živou históriou. A tak sledovaním obrazového materiálu, pozorovaním a vnímaním historických dokumentov sa snaží pochopiť, prečo sa veci udiali tak, ako sa udiali. Tak ako v niektorých svojich starších prácach, do týchto historických dokumentov zasahuje, vytvára hypotetické situácie.

„Představuji si život na této planetě jako tendenci vyvíjet čím dál tím složitější způsoby uspořádání hmoty. Způsob uspořádání hmoty je v jistém smyslu čímsi jako myšlenkou, nápadem. Naší rolí je dávat za vznik jakékoli možné myšlence. Tak se stalo, že se v člověku zrodila myšlenka, odporující základní tendenci přírody – vytvořit nejbohatší a nejrozmanitější strukturu živoucích forem. Někteří lidé přišli s nápadem programového vyhlazení jistých skupin, založeném na rasových, náboženských či jiných způsobech výběru. Člověk, výsledek přirozeného vývoje, se obrátil proti základnímu zákonu přírody. Takové téma pro mne coby lidskou bytost nemůže být nezajímavé. Jde o jednu ze základních otázek obklopujících lidskou existenci: není člověk jen omylem, defektem evoluce?

A proč jsou nám ti lidé ze šedesát let starých fotografií něčím povědomí?

Každý člověk má potenciál. Většina z nás má obrovský potenciál. Lidé na původních fotografiích ho také měli. Po digitálních úpravách tváře na fotografiích evokují pohledy současných světově významných "stars", většinou herců, zpěváků a hudebníků, atletů, vědců obou pohlaví. Ti jsou dnes považováni za symboly úspěchu, symboly využití vlastního potenciálu (alespoň na jedné z jeho vrstev). Současně se ptám: Mohlo by se stát, že by se za určitých podmínek mohli tito lidé dostat do stejné situace? Mohlo by se stát, že se do ní dostanu já sám? Co mohu já a co můžeme udělat my všichni, abychom se do takové situace nedostali? Je vyšší životní úroveň a vzdělání nějakou zárukou? Co by mohlo fungovat jako pojistka proti návratu takových situací? Nebo takové pojistky vůbec nejsou po ruce? Je možné, že se takovéto situace musejí opakovat? Do jaké míry nás naše individuální lidská identita odděluje od těch velikých historických událostí, které, jak se zdá, se dějí kdesi vysoko nad námi, do jaké míry jsme my, současníci, součástí událostí, které se dávno staly dějinami?

Vážně to je tak dávno? Není to ve skutečnosti pořád naše současnost? Kdy historie přestane být součástí dneška a stane se tak vůbec někdy?“[21]

Pavel Maria Smejkal, 2009

[21] Sprievodný text k výstave *STARS*

AUTOPORTRÉT / SELFPORTRAIT from the series The Family of Man - pigment print, 110 x 165 cm, 2008/03

STARS STARS STARS STARS STA

STARS

Život na této planetě chápu jako tendenci vyvíjet stále složitější formy organizace hmoty. Forma organizace hmoty je vlastně v určitém smyslu něco jako myšlenka, idea. Svět lidí je v tomto kontextu podobně prostoren pro vznik idejí, přičemž základní tendencí je snaha po vzniku co největšího počtu co nejrůznějších idejí. Naší úlohou je přijít na jakoukoliv možnou myšlenku. Tak se stalo, že člověk přišel i na myšlenky, které odporují základní tendenci přírody - vytvořit co nejbohatší, nejdiverzifikovanější strukturu životních forem, resp. idejí. Někteří lidé přišli s myšlenkou programového vyhlazení některých skupin lidí, ať už na rasovém, náboženském nebo jiném selekčním principu. Člověk, produkt přírodního vývoje, se postavil proti základnímu zákonu přírody.

Už léta přemýšlím o vztahu diktatur ke světu svobodného individua, což se v největší míře projevovalo v našem okolí v průběhu 2. světové války. Situace po dobu tohoto světového konfliktu nebyla v širším kontextu až tak výjimečná - pokusů o vyhlazení určité skupiny lidí bylo v historii více. Namátkou tady tento problém považovat za úplnou anomálii. Naopak, je to jev, který se vyskytuje opakovaně, a jako s takovým musíme počítat i v budoucnosti. Události 2. světové války jsou sice nejrozsáhlejším pokusem o vyhlazení určité lidské skupiny, ale já jsem si ji vybral proto, že je mi osobně nejbližší, je nejznámější a zachovalo se o ní nejvíc dokumentárního obrazového materiálu. A taky proto, že od těch dob přešlo už dost času, aby se stala „historií" pro většinu lidí, ale zároveň dostatečně živou historií. Vždyť i naše životy byly těmito událostmi významně ovlivněny.

A proč se nám náhle lidé z dávné minulosti zdají jaksi povědomí?

Každý člověk má potenciál. Většina z nás má obrovský potenciál. Měli ho i lidé na originálních záběrech. Po digitálních úpravách podoba na fotografiích evokuje tváře v současnosti celosvětově známých „hvězd", většinou herců, zpěvaček a hudebníků, sportovců, vědců, resp. jejich ženských protějšků. Dnes představují symbol úspěchu, symbol využití lidského potenciálu, minimálně jedné z jeho tváří. Současně se ale ptám: mohli by se tito lidé dostat za určitých okolností do podobné situace? Mohl bych se já sám dostat do podobné situace? Co musím, musíme, udělat abych, abychom se, do takové situace nedostali? Je vyšší životní úroveň a vzdělání zárukou? Co může být zárukou, aby se tyto situace neopakovaly? Nebo takové záruky nemáme? Je možné, že se tyto situace musí opakovat? Nakolik nás naše individuální lidská identita odděluje od grandiózních historických procesů, které plynou jakoby kdesi vysoko nad námi.

Nakolik jsme my, současníc součástí dějů dávno /?/ minulých. Bylo to skuteč dávno? Není to vlastně ještě stále naše současnos Kdy historie přestává být součástí dneška, stane se to vůbec někdy?

Pavel Maria Smejkal, 2

STARS 03 - pigment print, 45 x 60 cm, 2005/06

STARS 04 - pigment print, 45 x 60 cm, 2005/06

STARS 07 - pigment print
45 x 60 cm, 2005/06

PAVEL MARIA SMEJKAL

tel.: 00421 55 6332216
psmejkal@stonline.sk
www.smejkal.sk

Pavel Maria Smejkal se narodil 1957 v Ostravě. V roce 1983 vystudoval Vysokou školu veterinářskou v Košicích. Od 1989 je na volné noze. Absolvoval několik workshopů organizovaných popradským Domem fotografie (Milota Havránková, Paul Winternitz, Heinz Cibulka, Kari Holopainen, Josef Wais, aj.) a v Terezíně a Opavě workshop s Janem Pohribným. Roku 2006 obhájil BcA na Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě a pokračuje v magisterském studiu. Dlouhodobě pracuje na fotografickém dokumentování života na Slovensku i jinde a na dalších paralelních projektech.

EDUCATION
1977/1983 Veterinary University in Košice
2002 to present/ Institute of Creative Photography at Silesian University in Opava, Czech Republic

WORK EXPERIENCIES:
Since 1989 he is free-lancer (photography, web design, publishing). He gradually turned from an interest in nature and a biological understanding of life to an interest in artistic expression. He participated in multiple workshops, for example with Milota Havránková, Paul Winternitz, Heinz Cibulka, Kari Holopainen, Jan Pohribný, Josef Wais and others.

SAMOSTATNÉ VÝSTAVY / SOLO EXHIBITIONS

1997 Sekunda života/one Seconds of Life M-klub, Košice, SR/Slovakia
1999 Frozen, fotogalerie NOVA, Košice, SR/Slovakia
2001 IMAGINE, Východoslovenské museum, Košice, SR/Slovakia
2001 IMAGINE, Terezín, ČR/Czech Republic
2003 Porno Or No?, instalace, Horní Benča, ČR/Czech Republic
2004 OPEN YOUR EYES, Tatranská galérie Elektrárna, SR/Slovakia
2004 IMAGINE, Museum Dolná brána, Košice, SR/Slovakia
2004 OPEN YOUR EYES, Galerie Panoptikum, Košice, SR/Slovakia
2005 THE FAMILY OF MAN, Galerie Fiducia, Ostrava, ČR/Czech Republic
2005 Nachádzate sa tu, Museum Dolná brána, Košice, SR/Slovakia
2005 OPEN YOUR EYES, Galerie KOS, Humenné, SR/Slovakia
2006 STARS, Měsíc fotografie, Bratislava, SR/Slovakia
2007 STARS, Kabinet fotografie, Opava, ČR/Czech Republic

SPOLEČNÉ VÝSTAVY / GROUP EXHIBITIONS
(selected)

2002 Terezín, ČR/Czech Republic
2003 Opava, ČR/Czech Republic
2003 Bratislava, SR/Slovakia
2006 Opava, ČR/Czech Republic
2006 Fotofestival,Lodž, PL/Poland
2006 Praha, ČR/Czech Republic
2007 Wolnosc, Rownosc, Stuka, Těšín, PL/Poland

UMĚLCOVO VYJÁDŘENÍ
Ve své tvorbě se zaobírám kladením otázek a hledáním odpovědí. Zajímají mě základní otázky života a smrti, potřeba a používání obrazů ve společnosti, vztah společnosti a jedince, minulosti a budoucnosti, individuální identity, vztah nasnadil k vnímání jedince a jeho manipulování, dále vztahy v trojúhelníku - věda, umění a náboženství.
Kromě klasické fotografie často používám digitální úpravy, kombinace fotografií, resp. starých tisků a dalších technik.

ARTIST'S STATEMENT
In my creative work I pose questions and seek answers. I am interested in fundamental questions concerning life and death, the development of human society, individual identity, relationships in the triangle of science,art, and religion, and the relativity of time. Apart from classical photography I also use digital and combined techniques. I sometimes use old published photographs, images from the internet, or old prints.
I use photography not only to express my thoughts, but also as a tool for exploring myself and the world.

STARS 01 / 08 (přední a zadní obálka / front and back cover) - pigment print, 45 x 60 cm, 2005/06

Hore a na nasledujúcej strane: Katalóg k výstave *STARS*

Zo samostatnej výstavy *STARS* v Bratislave, 2006

Fatescapes, Osudové krajiny

/2009 – 2010/

Osudové krajiny, alebo *Fatescapes* je názov série, v ktorej autor nadväzuje na svoje predchádzajúce práce *The Family of Man, Open Your Eyes, Fuck Your Fear a STARS*, v ktorých pracoval s ikonickým historickým materiálom dokumentárneho charakteru, ale tiež na série *Pornoorno* a *Web site story*, v ktorých zaspoužíval derealizáciu a zabstraktnenie obrazu. Odstránením hlavného figurálneho motívu z týchto, často notoricky známych záberov, nám ostali prázdne, meditatívne, na prvý pohľad možno až nudné krajiny.

Autor touto prácou komentuje históriu a zamýšľa sa nad jej konzekvenciami zo svojho pohľadu ako ľudského indivídua, kladie otázky k najzávažnejším témam nášho života a súčasne skúma hranice možností fotografie ako dokumentačného média. Zisťuje, či napriek minimalizovaniu vizuálnych informácií obsahuje dielo stále dostatok informácií, vďaka ktorým sme schopní prečítať a rozšifrovať, o akú fotografiu, resp. udalosť na nej zobrazenú, sa jedná. Keďže diskusia o pravdivosti a manipulovateľnosti fotografického média trvá od jeho objavenia dodnes, autor vyberal aj zábery, ktorých autenticita sa problematizuje, alebo u ktorých pretrvávajú pochybnosti a neistota. Pýta sa tak, čo je realita a ako ju chápeme a dotazuje aj manipulovateľnosť fotografie ako základného pamäťového média, keďže sa tieto (a iné) fotografie stali naším kultúrnym dedičstvom, obrazovou bankou, symbolom či propagandistickým nástrojom. Zároveň takto skúma aj ikonografiu súčasnej západnej civilizácie a jej vzťahy.

„Během mé fotografické praxe mě fascinovaly některé slavné snímky, na první pohled odlišitelné obrazy reflektující extrémní životní situace. Tyto fotografie ovlivnily generace umělců, kteří na ně opakovaně odkazovali a připomínali je svými komentáři. V sérii Fatescapes (2009-2013) se pokouším aplikovat vlastní přístup. S použitím Photoshopu odstraňuji ústřední motivy, kterými jsou vždy lidské postavy. Vybírám si obrazy významných historických momentů s osudovým rozměrem, které současně slouží jako nástroje propagandy a ilustrují specifický přístup k fotografii jako dokumentu historického okamžiku. Tím, že manipuluji s jejich obsahem, zkoumám zároveň jejich účel, funkci a budoucnost. Současně s tím zkoumám vztah mezi dokumentární fotografií a archetypální krajinou – je to hledání pevné země v turbulentním moři lidského života, pátrání po věčnosti za pomíjivostí naší existence.“[22]

Pavel Maria Smejkal, 2015

Dá sa povedať, že séria *Fatescapes* bola Pavlovou doposiaľ najúspešnejšou prácou. Bola súčasťou mnohých publikácií a viackrát bola vystavovaná v zahraničí (napríklad v rámci Mesiaca fotografie vo Viedni, na francúzskom *Les rencontres d´Arles* alebo v nemeckom

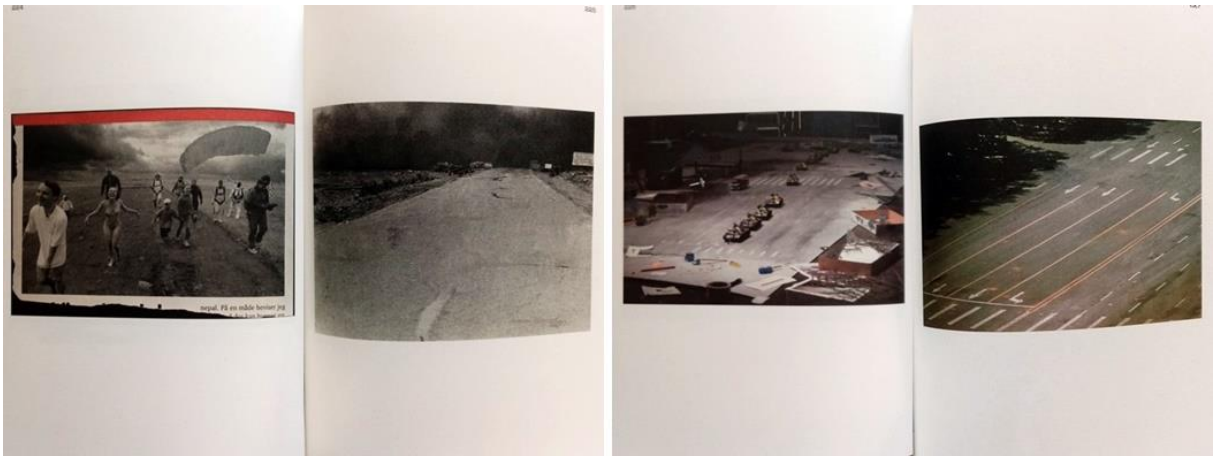
[22] Sprievodný text k výstave *FATESCAPES*

Museum Folkwang v Essene). Napokon bola odkúpená múzeom *Musée français de la Photographie v* Bièvres. Toto múzeum odkúpilo 12 fotografií zo série *Fatescapes* za 8200,- EUR. Toto bol doposiaľ Pavlov najväčší predaj autorských diel.

Aby bol však príbeh tohto predaja celý, je treba dopovedať aj jeho koniec.

„Bolo to na konci roka 2011, bol som vtedy v podstate celý rok nezamestnaný. Od roku 1988 som mal totiž vždy živnostenský list s malými prestávkami. Napríklad som bol redaktorom novovzniknutého košického periodika Korzo, 1993 (teraz Korzár). Skončil som tam však, keď mi nechceli dať voľno na expedíciu do Venezuely v roku 1994. (Urobili sme tam vtedy prvovýstup na stolovú horu Ptari tepui, čo bol výstup roka v rámci horolezeckého zväzu IAMES) – vznikol z toho aj pekný kalendár. Aby som sa vrátil k téme: živnosť som zvykol prerušovať alebo byť na pracovnom úrade registrovaný ako nezamestnaný, keď som nemal robotu, aby som nemusel platiť povinné odvody, ktoré živnostníkov celé tie roky dosť ničili. A pretože Francúzi nechceli kupovať fotografie cez občianske združenie PhotoART Centrum, ale len priamo od autora, musel som v novembri oživiť živnosť – s trvaním do konca roka. Slovenský štát si však vymyslel, že ten môj príjem 8200,- EUR bol nie za celý rok (lebo iný príjem som vtedy nemal), ale za ten mesiac a pol trvania živnosti, a teda mi vypočítali totálne likvidačné odvody, kedy som len za zdravotné poistenie mal (a aj musel) platiť 500 eur mesačne celý nasledujúci rok.. čo bolo celkom absurdné! A tak som musel živnosť zasa hneď prerušiť. Proste v takomto absurdnom svete som žil celý život..."[23]

Fatescapes[24] v knihe *Mis Undrestanding photography*[25]

[23] Cit.z rozhovorov s autorom, 2021
[24] Online katalóg *Fatescape*s galérie Rivière Faiveley, Notre Dame de Nazareth, Paris, FR je k dispozícii na stránke: https://issuu.com/galerierivierefaiveley/docs/fatescapes_kniha_frm_4e82f34e2d59bf
[25] www.museum-folkwang.de, 2014, s.211, 221, 225, 227

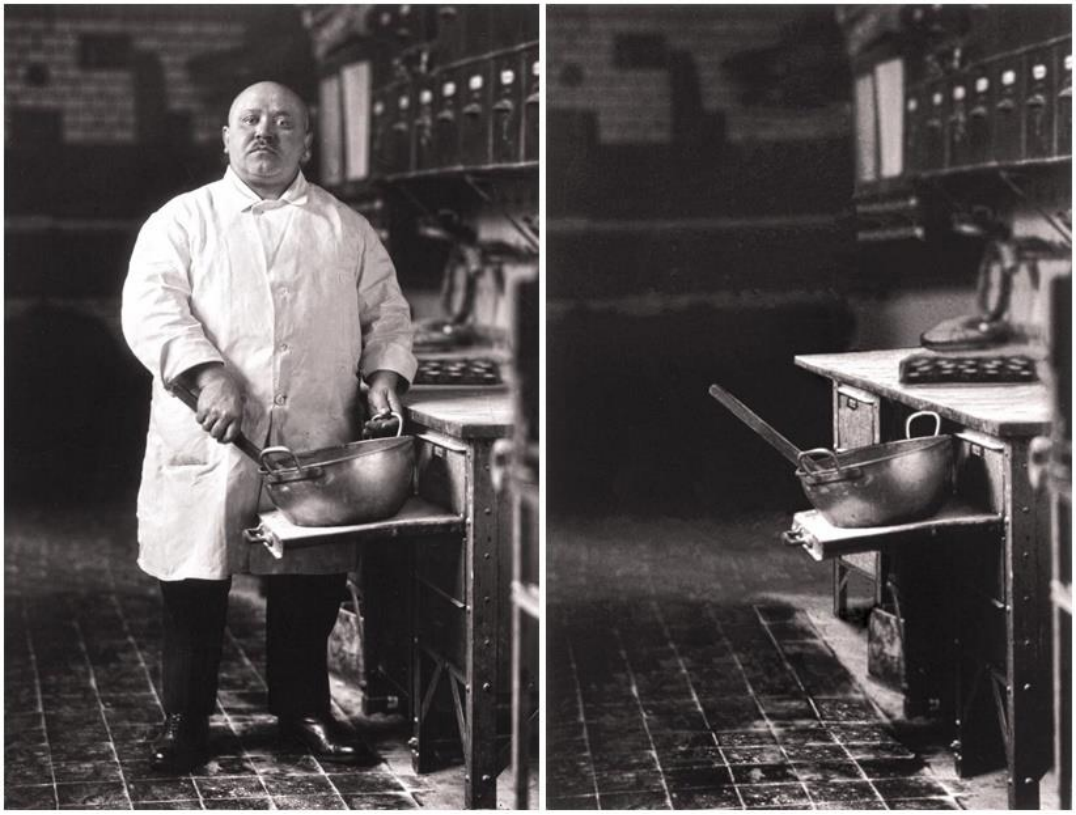

Na predchádzajúcej strane: výber z dvanástich fotografií súboru *Fatescapes*

Originály fotografií zľava doprava zhora dole:

1. 1972 Vietnam, „Napalm girl“, Nick Ut
2. 1989 „The Tank Man“, protest na námestí Tchien-an-men , Stuart Franklin
3. 1936 Španielsko, „Death of a Loyalist Soldier“, Robert Capa
4. 1941 Žal, Ukrajina, Grief at Kerch, Dmitrij Baltermanc
5. 1855 Krym, "Shadow of the Valley of Death" Roger Fenton
6. 1863 Gettysburg, „Rebel sharpshooter“, Mathew Brady 7. 1945 Berlín, Raising the flag over the Reichstag, Yevgeny Khaldei
8. 1945 „Raising the Flag on Iwo Jima“, Joe Rosenthal

Ťažko povedať, či sa to stalo prirodzene alebo sa newyorský fotograf Michael Somoroff nechal Smejkalovou *Fatescapes* inšpirovať. Každopádne o dva roky neskôr ako Smejkal (2011) vytvoril súbor s názvom *Absence of Subject*[26], kde digitálne odstraňoval hlavný motív z ikonických fotografií Augusta Sandera. Sám tvrdí, že projekt začal ako filozofický experiment, ktorým chcel „zdôrazniť Sandersov talent a poukázať na silu jeho fotografií“[27]. Hlavná myšlienka *‘Absence’* je otázka, ktorá otvára rovnakú filozofickú debatu, akú často vedie aj Pavel - otázka o zmysle ľudskej existencie, vzťahu k Bohu či k bytiu samotnému.

Naľavo: originál Augusta Sandera, vpravo: interpretácia Michaela Somoroffa

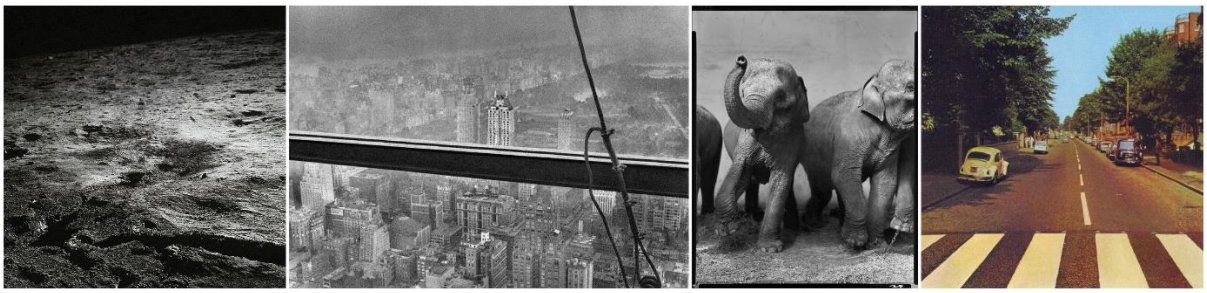
[26] https://www.lensculture.com/articles/michael-somoroff-absence-of-subject
[27] https://www.newyorker.com/culture/photo-booth/the-subject-of-no-subject

Z množstva autorov, ktorí taktiež pracujú s témou problematizácie, resp. prieskumu ľudskej identity na konci dvadsiateho storočia a v súčasnosti, môžeme pre porovnanie spomenúť aspoň meno Yasumasa Morimura. Tento japonský umelec sa v celej svojej práci sústredí na prebranie motívov svetového umenia a fotografie a opätovného vytvárania scén, ktoré potom fotografuje. Od začiatku sa sústredil na ikony svetového maliarstva, v poslednom čase hlavne na reinterpretácie slávnych historických motívov z fotografií a malieb, pod názvom *Requiem for the XX century*.

Reinterpretácia slávneho snímku Eddieho Adamsa zo Saigonu. Autor: Yasumas Morimura

S princípom vymazávania hlavného motívu autor pracoval aj ďalej a tak v rovnakom čase ako *Fatescapes* vznikla aj séria s pracovným názvom *Famescapes* alebo Missing point. Vo všeobecne známych fotografiách, s ktorými tu Pavel pracuje, však chýba ten „osudový moment", čiže sa jedná skôr o autorský komentár k dejinám fotografie, resp. umenia celkovo. Táto séria nebola doposiaľ nikde vystavovaná.

Výber zo série *Missing point*

S vymazávaním pracuje aj slovenský autor Marek Kvetan, ktorý bol rovnako ako Pavel M. Smejkal zaradený v roku 2012 do veľkej výstavy DELETE v Slovenskej národnej galérii v Bratislave.

„Marek Kvetan je snáď najfrekventovanejším vymazávačom na slovenskej výtvarnej scéne. Gesto vymazávania sa objavuje minimálne v štyroch jeho prácach. Digitálna fotografia Prefab, zobrazujúca „slepý" panelák, pochádza z väčšej série Home. Na fotografiách architektúr, väčšinou súkromných „pevností" pribratislavských zbohatlíkov, umelec digitálne vymazáva všetky komunikačné miesta, všetky okná a dvere. Vznikajú tak akési do seba obrátené, egocentrické príbytky, neofeudálne pevnosti bez kontaktu s realitou. Vymazaný panelák však vyznieva odlišne. Vymazaním dverí a okien budova stratila svoj architektonický rozmer, stala sa svojho druhu sochou vo verejnom priestore, akýmsi nostalgickým monumentom socializmu."[28]

[28] DELETE. Umenie a vymazávanie, katalóg, 2012

Family album

/2010/

Pri téme 2. sv. vojny autor ostáva aj v práci *Family album (Rodinné album)*, ktorý vychádza z kombinácie fotografií z dvoch nájdených albumov, ktoré vznikli zhruba v roku 1944 v Osvienčime. Jeden ilustroval prevádzku tábora a druhý život personálu v jeho voľnom čase. Oba albumy len zázrakom prežili a boli po oslobodení náhodne objavené na rôznych miestach Nemecka. Fotoalbum dôstojníka SS Karla-Friedricha Höckera „pracujúceho“ v tábore sa dostal na verejnosť až v tomto storočí. Tieto fotografie boli doplnené o ďalšie zábery z Nemecka tých čias ako aj o kresby jedného neúspešného umelca. Autor tak vytvoril imaginárny "rodinný" album, kde vidíme jeho jednotlivé pôvodné dvojstrany – v novom autorskom usporiadaní. Na každej strane je niekoľko fotografií - vždy kombinácia fotiek spomínaných albumov. Tento opäť originálny projekt bol však prezentovaný iba v rámci projekčného festivalu Fotojatka v Prahe okolo roku 2011-12 spolu so *STARS*. Výstava, ktorú autor nazýval aj nemeckým - *Das Familienalbum*, bola doprevádzaná skladbou Richarda Wágnera - Jazda Valkýr.

5 PhotoART Centrum

Ešte ako študent ITF (2007) autor vymyslel projekt, takpovediac ušitý na mieru mesta Košice, v rámci jeho príprav pred uchádzaním sa o prestížny titul Európske hlavné mesto kultúry. (Ktorým sa v roku 2013 skutočne stalo, čo prinieslo do mesta významný rozvoj kultúry a umenia.) Tento projekt mal za úlohu spájať druhé najväčšie mestá Európy skrz fotografické umenie. Žiadosť bola úspešná a Pavel tak získal svoj prvý grant. Vtedy ešte netušil, že práve týmto sa začala odvíjať jeho nová životná kapitola. Písanie grantov a uskutočňovanie rôznych umeleckých projektov sa stalo jeho hlavnou pracovnou náplňou na nasledujúce desaťročie (aj keď o reálnom zárobku sa v tomto prípade nedá hovoriť, skôr sa jedná o obetovanie sa pre vec). Často to vyzeralo tak, že Pavel priletel z nejakej krajiny ráno, a večer odlietal do inej. Napriek tomu, že bol veľmi vyťažený, neprestával tvoriť a venoval sa aj vlastným umeleckým aktivitám. Kto vie, ako by sa odvíjala jeho kariéra, ak by sa bol venoval len vlastnej tvorbe a propagoval najmä svoje diela. Je pravdepodobné, že by sa bol zaradil medzi významné mená minimálne európskeho umeleckého sveta.

Občianske združenie PhotoART centrum v Košiciach Pavel založil v roku 2009 najmä kvôli potrebe zastrešenia (nielen) svojich umeleckých, výstavných a vydavateľských aktivít. Stalo sa platformou pre realizovanie rôznych projektov a zároveň poskytlo možnosť získavania grantov a dotácií, z ktorých najvýznamnejšie tu uvediem. Jeho spolupracovníkmi v združení boli: Jožo Jarošík, Anton Baša, Lena Jakubčáková, Karol Stollmann, ale príležitostne aj Gejza Legen, Ivan Fleischer, Daniela Kapráľová, Dávid Doroš, Juraj Gembický či Vilo Čikovský. Autorom väčšiny realizovaných projektov, a teda celá administratívna záťaž bola však na pleciach Pavla (s menšou pomocou rodinných príslušníkov). Napríklad opakovaným medzinárodným projektom *Second Cities* menežoval mnohonásobné návštevy zahraničných umelcov, od ich cesty, ubytovania až po výsledné realizácie, vernisáže, katalógy výstupy a rozhovory do televízií. V tomto čase zároveň čiastočne učil na Súkromnej strednej filmovej škole (dvakrát v rozpätí viacerých rokov), a občas prednášal na Fakulte umení Technickej univerzity (FUTU) v Košiciach.

Aktivity združenia ako ich popisuje autor na stránke PhotoART Centra: [29]

„PhotoART centrum vzniklo v Košiciach na základe túžby svojich členov prispieť svojou prácou k pozdvihnutiu úrovne kultúry v Košiciach a širokom okolí so špeciálnym zameraním na fotografiu a s dôrazom na možnosti súčasných technológií a internetu. Svoju činnosť chce smerovať čo najširšie a dlhodobo s cieľom pomôcť vytvoriť v Košiciach významné centrum umeleckého diania na európskej úrovni.
Združenie sa zameriava na:
- realizovanie vlastných umeleckých projektov na regionálnej aj európskej úrovni - Second

[29] Smejkal, 2010, http://www.photoartcentrum.net/uvod1.html

Cities, BigPhoto Mosaic apod.
- podporu medzinárodných stykov
- galerijnú činnosť - zameranú hlavne na kvalitnú európsku a domácu tvorbu
- výstavnú činnosť - napríklad expozíciu World Press Photo v Košiciach
- vlastnú umeleckú tvorbu
- vydavateľskú činnosť
- propagáciu fotografie medzi širokou verejnosťou
- výchovno-vzdelávacie aktivity
- zbierkovú činnosť a zhodnotenie kultúrneho dedičstva regiónu (staré fotografie a tlače, ich archivácia, publikovanie, reštaurovanie, využitie v umeleckých projektoch apod.)
- rozvoj spolupráce s Východoslovenskou galériou, Múzeom Vojtecha Löfflera, Východoslovenským múzeom, STM, Fakultou umení TU, ŠUV a ďalšími košickými školami a kultúrnymi inštitúciami aj podnikateľskou sférou.“

Na nasledujúcich stranách teda opíšeme realizované projekty, z ktorých väčšina bola podporená nejakým grantom, so zastrešením PhotoArt Centra, o.z. Každý z nich sa napokon prispôsoboval „za jazdy“, nakoľko sa Pavel ako autor a žiadateľ nikdy nevedel spoľahnúť na to, v akej výške bude ten ktorý projekt podporený. Podľa toho sa odvíjal samotný scenár a realizácia projektu. Tu sa Pavel stáva viac kurátorom a manežérom ako fotografom a v rámci spolupráce so zahraničnými umelcami začína postupne využívať aj svoj nazbieraný bohatý fotografický archív.

5.1 Projekty Second Cities

/2007 – 2011/

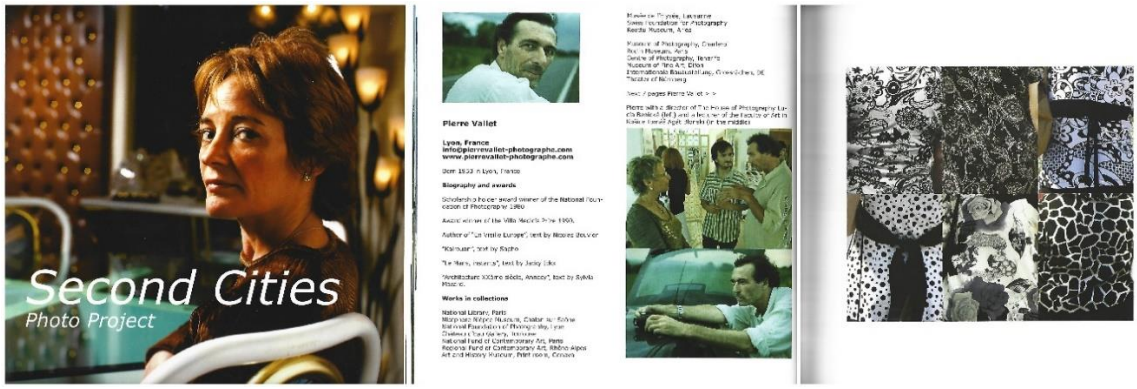
Dlhodobý projekt, ktorého autorom a kurátorom bol Pavel M. Smejkal. Prvotný nápad vznikol v roku 2007, v čase keď sa mesto Košice uchádzalo o titul Európske hlavné mesto kultúry. Myšlienkou projektu bolo vytváranie siete kontaktov a spolupráce druhých najväčších európskych miest práve na poli fotografie.

Tento projekt komunikoval mesto Košice ako centrum Európy s vysokým potenciálom do budúcnosti. Bol dobre vymyslený, zorganizovaný a pomerne úspešný. Košice počas piatich rokov jeho trvania navštívili desiatky viac aj menej známych umelcov európskej fotografickej scény. Rovnakú príležitosť vycestovať mali vďaka nemu aj fotografi z Košíc. Okrem iných benefitov tohto projektu sa množstvom kontaktov a prezentovaním kvalitných autorov postupne búrali bariéry medzi “východom” a “západom” v rámci Európy. Nadviazali sa priateľstvá a partnerstvá, ktoré priniesli obohatenie mestu ako aj samotným zúčastneným. A mnohé ostali a stále trvajú. Okrem toho tento koncept vždy úzko spolupracoval so školami a študentami, čím pomáhal zvyšovať aj úroveň ich vzdelania. Napriek dobre premyslenej a už i overenej koncepcii žiaľ napokon vo vedení mesta nezískal dlhodobú podporu, aby sa udržal ako stála multikultúrna umelecká vzdelávacia platforma v meste Košice.

Projekt Second Cities v číslach:

- V prvom roku svojej existencie /2007/ prebehlo *Second Cities* bez osobnej účasti autorov, a teda skôr vo virtuálnej podobe. Pavel však odkomunikoval výstavy všetkých zúčastnených, a tí ponúkli divákom mesta Košice – menšiemu bratovi hlavného mesta – svoj vlastný pohľad na ich mesto – taktiež druhé, menšie. Vznikol katalóg a výstavy fotografií prebehli aj na reklamných paneloch v uliciach mesta Košice a tým sa otvorili pre všetkých ľudí, nielen návštevníkov galérií.

Second Cities 2007 - zúčastnení autori:
Paul Sigve Amundsen /NOR/ Luis Barbosa /PO/ Birgit Dietze – Mellak /AT/ Marek Domanski /PL/ Inês D´orey /PO/ Francesc Fáberegas /SP/ Virgílio Ferreira /PO/ Ivan Fleischer /SK/ Roman Franc /CZ/ Gerhard Gross /AT/ Daniel Hermes /AT/ Mindaugas Kavaliauskas /LZ/ George Kiriakides /GR/ Limamil /PO/ Harry Moore /IRL/ Paula Muhr /SRB/ Marc Van Naamen /NL/ Yves Neyrolles /FR/ Kaaren Nurk /EST/ Giuseppe Pons /IT/ Romualdas Pozerskis /LT/ Roland Renner /AT/ Ramond Roca – Sastre /SP/ Vojtěch V. Sláma /CZ/ Evžen Sobek /CZ/ Pavel Maria Stoll /SK/ Alnis Stakle /LV/ Kevin Strater /NL/ Ula Tarasiewicz /PL/ Sophia Tolika /GR/ Borys Tyszecki /PL/ Artur Urbanski /PL/ Miro Vacula /SK/ Aleksandra Vajd /SLO/ Gilles Verneret /FR/ Martin Zeman /CZ/

Katalóg Second Cities 2007

- V roku 2008 boli do mesta Košice pozvaní vybraní účastníci projektu *Second Cities* z minulého roka. Boli to všetko ľudia s bohatou fotografickou praxou a množstvom ocenení. Pavla ako autora konceptu zaujímalo najmä ako uvidia mesto Košice fotografi, ktorých videnie nie je zaťažené každodennosťou „domorodcov“, a tento zaujímavý pohľad opäť otvoril širokej verejnosti.

Second Cities 2008 – zúčastnení autori:
Alnis Stakle /LV/ Gilles Verneret /FR/ Pierre Vallet /FR/ Ula Tarasiewicz /PL/ Evžen Sobek /CZ/ Daniel Hermes /AT/ Mindaugas Kavaliauskas /LZ/ Pavem Maria Smejkal /SK/ Jožo Jarošik /SK/

Katalóg *Second Cities* 2008

- Rok 2009 – Pavel grant nezískal a tak sa v tomto roku projekt neopakoval.

- V roku 2010 sa v projekte pokračovalo spoluprácou medzi mestami Košice a Marseille, dvoma Európskymi hlavnými mestami kultúry 2013, a súčasne druhými najväčšími mestami svojich krajín. Do Košíc pricestoval Eric Gudimard s manželkou Flore, ktorí v Marseille dlhé roky vedú fotografickú galériu *La Traverse* a zároveň neziskovú organizáciu *Les Ateliers del´Image*. Do Marseille zas vycestovala Lena Jakubčáková, Pavel Maria Smejkal, Ivan Fleischer, Jožo Jarošík. Vybrané výsledné fotografie všetkých zúčastnených autorov boli vystavené na špeciálne umiestnených billboardoch v strede mesta, na webe a taktiež vo forme projekcií a výstav, čo opäť otvorilo umenie aj pre široké publikum.

Second Cities 2010 - zúčastnení autori:
Eric Gudimard /FR/ Flore Gaulmier /FR/ Anne Loubet /FR/ Lena jakubčáková /SK/ Ivan Fleischer /SK/ Pavel Maria Smejkal /SK/ Jožo Jarošík /SK/

Katalóg *Second Cities* 2010

- Rok 2011 znamenal pokračovanie spolupráce Košice – Marseille, avšak tentokrát sa fotografi sústredili viac na tému sídlisk, ktoré sú významným fenoménom v oboch spomenutých mestách, no s výrazným rozdielom, čo sa týka skupiny obyvateľstva. Zatiaľ čo v Košiciach žije na sídliskách v relatívnom bezpečí celkom priemerná skupina obyvateľov, v Marseille sa jedná skôr o prisťahovalcov, alebo repatriantov žijúcich často na hrane zákona. Pobytov sa zúčastnili piati umelci, ktorí strávili v partnerských mestách spolu zhruba 50 dní. Okrem vlastnej fotografickej tvorby sa autori aktívne zapojili aj do medzinárodného

festivalu v Arles, kde bolo v tomto roku predstavené autorské portfólio Pavla M. Smejkala v rámci výstavy „From Here On".

Second Cities 2011 *– Cités. Zúčastnení autori:* *Erick GUDIMARD/FR/ Suzanne HETZEL/FR/ Didier NADEAU/FR/ Philippe PAÏNI/FR/ Lena JAKUBČÁKOVÁ /SK/ Daniela KAPRÁĽOVÁ/SK/ Jožo J. JAROŠÍK/SK/ Pavel Maria SMEJKAL/SK/*

Katalóg *Cités* 2011

Výstavy z projektov *Second Cities* prebehli okrem rôznych miest Slovenska aj v poľskej Lodži, Kaunase(Lit.) /2014/, Maribor (Slo.) /2014/, Marseille (Fr.) /2010/, Graz (Rak.) /2009/. Z projektov vznikli katalógy, ktoré autor sám graficky spracoval.

- V šiestom roku /2012/ sa projekt *Second Cities* už neopakoval, EHMK 2013[30] však vytvorila podobný koncept, ktorý dostal názov ***CITY***
- ***REPORT, obrazová správa o súčasnosti miest Pentapolitany***, kde bol Pavel naďalej kurátorom. Tento projekt taktiež súvisel s kandidatúrou mesta Košice o titul Hlavné mesto kultúry 2013, tentokrát sa však jednalo o workshopy, ktoré prebiehali vo východoslovenských mestách združenia Pentapolitana a to: Košice, Prešov, Sabinov, Bardejov, Levoča. Výsledok projektu sa dá nazvať obrazovou správou o meste Košice.

Výber z katalógu z projektu *CITY REPORT*.

[30] Európske hlavné mesto kultúry

Z dlhoročnej práce na projektoch *Second Cities* a rezidencií vo francúzskom Marseille vznikla aj Pavlova autorská séria s názvom A propos l'Image (Marseille, 2010 - 2016). Hlavnou témou týchto fotografií ale už nebolo toto druhé najväčšie francúzske mesto, ale samotný obraz. *„Sme civilizáciou z veľkej miery založenej na vizuálnosti, na odovzdávaní informácií obrazom, na vnímaní obrazov. Autor v tejto práci predstavuje viaceré príklady tohto nášho vzťahu k obrazom, vníma svet okolo nás ako nekonečný obraz a zamýšľa sa nad našou (ne)schopnosťou vnímať, čítať, analyzovať, ale aj tvoriť obrazy.“*[31]

V roku 2014 potom všetci predchádzajúci účastníci projektu *Second Cities* z Marseille a Košíc, spolu so slovinskými fotografmi z Mariboru a študentmi umeleckých škôl z Košíc nadšene privítali možnosť zúčastniť sa projektu s názvom Mushrooms, ktorý opäť zastrešilo PhotoART Centrum. Workshop prebehol v čase hubárskej sezóny v októbri 2014 v Košiciach. Hlavný stan bol vo výmenníku[32] Obrody, kde aj otvorili výstavu mladej slovinskej fotografie “*Photo*” za účasti troch autorov – Miha Sagadin, Andrej Firm a Davorin Ciglar Milosavljevič. Ďalšími vystavovanými autormi boli Iris Anam Cara, Nadja Stare a Andrež Jenkole. Workshopu sa za francúzsku stranu zúčastnili Erick Gudimard, Anne Loubet, Flore Gaulmier, Suzanne Hetzel, Pascal Grimaud a José Echenique. Za slovenskú stranu to boli členovia PhotoART Centra: Pavel Maria Smejkal, Lena Jakubčáková, Anton Baša, Jožo Jarošík a Gejza Legen, Karol Stollmann a študenti Fakulty umení Technickej univerzity v Košiciach. Workshopu sa zúčastnili aj viacerí občania z Košíc, či už ako hostia našich besied vo výmenníku, alebo ako kuchári hubárskych špecialít, odborníci z hubárskej poradne ÚVZ. V grafickom dizajne Kataríny Rybnickej vyšiel k tomuto projektu zaujímavý časopis HUB-KE.

[31] Smejkal, sprievodný text k výstave *A propos l'Image*

[32] Výmenníky - objekty v blízkosti panelákov boli postavené v 60-tych a 70-tych rokoch 20. storočia a pôvodne slúžili na redistribúciu tepla pre byty. Novou technikou vykurovania obytných domov stratili svoj účel a tak sa cca od roku 2009 po rekonštrukcii stali centrom umeleckých a kultúrnych podujatí na sídliskách v Košiciach. V rokoch 2010 – 2013 bolo zrekonštruovaných všetkých sedem výmenníkov na piatich najväčších košických sídliskách (www.vymenniky.sk).

5.2 Festivaly FotoFest Košice, Fovember

Festival, ktorý prebiehal podobným spôsobom ako Mesiac fotografie v Bratislave, a to sériou výstav, workshopov a prednášok nielen v uliciach Košíc, ale aj v iných východoslovenských mestách, napríklad: Košice, Prešov, Poprad, Humenné, Bardejov. Mal za úlohu naplniť vyššie uvádzané „pozdvihnutie kultúry v Košiciach."

Festival sa opakoval medzi rokmi 2010 a 2017. Tento významný medzinárodný projekt však opäť nemal stáleho sponzora, trvalú podporu mesta, ani žiadnej inej kultúrno-vzdelávacej inštitúcie. Preto skrz občianske združenie Pavel každoročne žiadal o príspevok na jeho realizáciu, ktorý však nebol vždy schválený, resp. nie v plnej výške, na základe čoho sa následne odvíjal program festivalu. Táto situácia samozrejme vyžaduje značnú mieru flexibility, trpezlivosti, a to, že sa za týchto podmienok festival vôbec odohrával, hovorí najmä o odhodlaní a schopnosti jeho realizátorov.

V rokoch 2012 - 2013 festival nahradila prestížna (finančne a organizačne náročná) výstava World Press Photo v Košickom obchodnom centre Optima, čím Pavel čiastočne splnil aj svoj sen a priniesol do Košíc najnavštevovanejšiu výstavu na svete. "*Pri pohľade na vystavené fotografie vo veľkom nákupnom centre si môžeme uvedomiť aj to, ako dobre sa vlastne máme. Táto výstava totiž nie je iba o fotografiách, ale hlavne o udalostiach, ktoré sa stali vo svete minulý rok. Podľa mňa nastavuje zrkadlo nielen realite vo svete a našej dobe, ale aj nám samotným,*" uviedol Smejkal pre Hlavné správy.[33] Tu je vhodné zdôrazniť, že túto výstavu videlo v predvianočnom čase v obchodnom centre cca 40 tisíc ľudí.

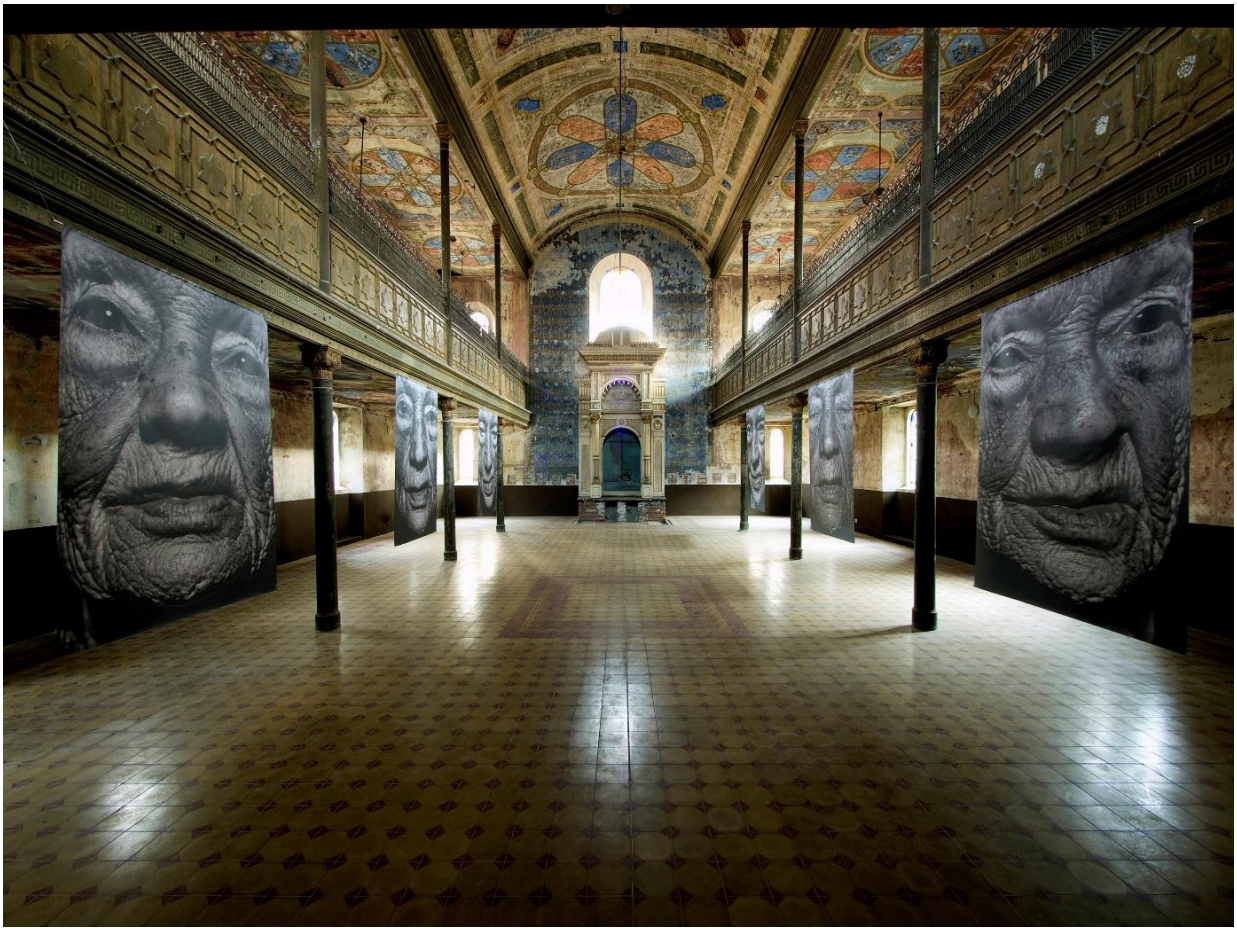

OC Optima, Foto: Miroslav Vacula

V roku 2015 a 2016, kedy sa FotoFest v pravom zmysle nerealizoval, bol Pavel v mene PhotoArt Centra prizvaný do spolupráce na novom košickom festivale pod názvom Fovember a s podtitulom *Takmer mesiac fotografie*, odkazujúci na snahu Východniarov vytvoriť protiváhu k tradičnému Mesiacu fotografie v Bratislave. Festivalový tím tvorili ďalej: Lena Jakubčáková (FUTU, PhotoArt Centrum), Nikolas Bernáth (FUTU, VUNU Gallery), Ján Gálik (KLUB) a Mišo Hudák (Východné pobrežie). Výstavy festivalu sa zámerne neodohrávali v známych inštitúciách, ale v alternatívnych priestoroch komunitného kultúrneho centra KLUB, v netypických galériách

[33] Smejkal, 2012, https://www.hlavnespravy.sk/kosice-vystava-ponukne-ocenene-fotografie-world-press-photo/55684

DIG, Kotolňa a Šopa, v Rotunde, Woonte a v Synagóge na Zvonárskej ulici, ktorá bola určená pre tých najvzácnejších hostí festivalu (v roku 2015 to bol Jindřich Štreit s výstavou *Skrze hříchy do nebe*, v roku 2016 Pavel Mára s výstavou *Mater*).

Pavel Mára/*Mater*, Synagóga na Zvonárskej ulici, Foto: Pavel Mára, Festival Fovember, 2016

Plagáty FotoFest - grafický dizajn: Pavel M.Smejkal, plagát Fovember (v strede) grafický dizajn: Jozef Tušan

V roku 2017 sa FotoFest opäť uskutočnil pod názvom *Festival mladej súčasnej fotografie FotoFest Košice*. Výstavy predstavili najmä mladých autorov súčasnej slovenskej, českej a maďarskej fotografie. Festival uzatvorilo hodnotenie portfólií a vyhodnotenie súťaže vystavovaných prác. Päť lektorov (Robo Kočan, Lena Jakubčáková, Anton Baša, Ivan Fleischer a Pavel M. Smejkal) tvorilo súčasne porotu.

Festival Fovember 2016, foto: frankstabrila.com

Najvýznamejší vystavujúci autori počas trvania festivalu:

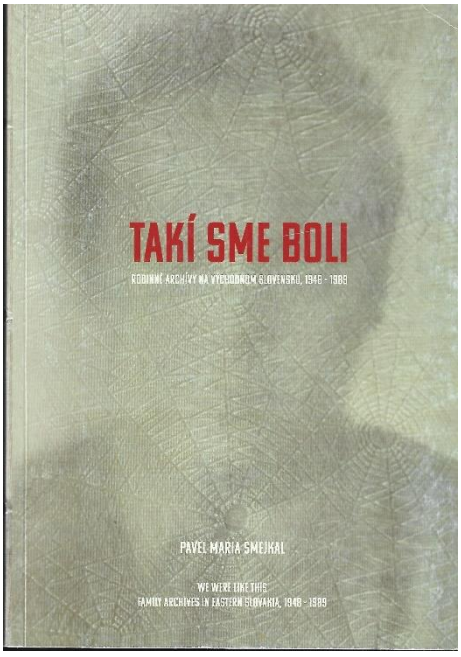
Andrej Balco /SK/
Alan Hyža /SK/
Alena Dvořáková a Viktor Fischer /CZ/
Jackie Nickerson /USA/
Andrej Bán /SK/
Alnisa Stakle /FR/
Tom Chambers, Philipa Underdown, Matt Slaby Antonio Martinez /USA/
Martin Wágner /CZ/
Erick Gudimard a Flore Gaulmier, Anne Loubet /FR/
Daniela Kaprálová /SK/
Bára Prášilová /CZ/
Robo Kočan /SK/
Maroš Krivý /SK/
Jaroslav Malík /CZ/
Jindřich Štreit /CZ/
Pavel Mára /CZ/
Joe Klamar /SK/
Jan Šibík /CZ/
Andrzej Marczuk a Mariusz Forecki /PL/
Antonín Kratochvíl (bez os. účasti) /CZ/
výber z českého festivalu FOTOJATKA
Mladá slovinská fotografia - Nejc Trampuž, Andrej Lamut, Mirjam Čančer, Erik Emeršič, Marijo Župan, Teja Gerkman,
Sara Rman /SLO/
Barbora Cicoňová /CZ/
Grazyna Makar /PL/
David Mužík /CZ/
Zsuzsa Bakonyi /HU/
Dušan Kochol /SK/
Pavel M. Smejkal /SK/

6 Práca s fotografickými archívmi

Archívna fotografia, história ľudstva a ich presah do súčasnosti, ale aj obraz samotný ostáva stále stredobodom Pavlovho záujmu. Pozoruje a všíma si na prvý pohľad banálne situácie, obrazy, ktoré nás všetkých dennodenne obklopujú a predsa sú výsledky jeho pozorovaní iné než vidí bežný pozorovateľ. Pavel otvoril staronovú tému, ktorá ho dlhodobo nútila premýšľať a ktorá ho svojou nevyčerpateľnosťou vzrušovala. Jedná sa o prácu s bežným amatérskym fotografickým archívom. Tohto sa chopil a výsledne spracoval – ako mu je vlastné – v mnohých rovinách (*Takí sme boli, Straty a nálezy, They said Yes, Panel Story, Dvojice*..), a zdá sa, že neskončil a aj naďalej v archíve nachádza nové a nové línie a súvislosti (*Zadné strany, Titulky, Film Stills*..). Vznikol dlhodobý fotografický projekt zameraný na zber, archiváciu a ďalšie dokumentaristické a umelecké využitie laickej fotografickej a filmovej tvorby. Svojím záujmom o archívy a ich predstavením verejnosti chcel autor upozorniť na ich hodnotu, zároveň takto pomáha zachrániť časť nášho kultúrneho dedičstva a buduje vzťah laickej verejnosti k vlastnej minulosti či histórii regiónu.

Takí sme boli

/2010 – 2011/

Prezeraním rodinných albumov si autor uvedomil, že mnohé fotografie presahujú rodinný charakter a majú oveľa vyššiu (spoločenskú, umeleckú, sociologickú, kultúrnu či historickú) hodnotu. Práve projektom s názvom *Takí sme boli* sa začala práca s využitím laickej fotografickej a filmovej tvorby – tentokrát v presne stanovených rokoch 1948 - 1989 v Košiciach a celom východoslovenskom regióne. Projekt je symbiózou odborného pohľadu na historickú amatérsku aj profesionálnu tvorbu nevýtvarného charakteru a laického vzťahu a názorov na fotografiu a socializmus.

Jeho idea vychádza z absencie povedomia relatívne mladých archívov a vlažného vzťahu k histórii spojenej so socialistickou minulosťou našej krajiny. Napriek ideologickej deformácii je totiž toto obdobie prirodzenou súčasťou našich dejín a netreba naň zabúdať.

„Naša pamäť potrebuje obraz, a tým obrazom je od svojho vynálezu najčastejšie fotografia. Táto kniha vzdáva hold tomuto médiu, ktoré zľudovelo, bolo spoločnosťou celkom absorbované a stalo sa jej organickou súčasťou, zvlášť v súčasnosti po masívnom nástupe digitálnej technológie a internetu. Čím sa ale dnešná doba výrazne líši od tej predchádzajúcej je virtualita obrazov. V druhej polovici dvadsiateho storočia, dobe, ktorá je v ohnisku tejto obrazovej publikácie, bola fotografia reálnym predmetom a žila svoj vlastný život. Aj o tom je táto kniha. Naším zámerom ale bolo zamyslieť sa tiež nad režimom, ktorý vtedy vládol v bývalom Československu, nad pamäťou a jej obmedzenou schopnosťou vidieť veci ako boli a nad naším vnímaním času. Ak jestvuje len okamih súčasnosti, potom minulosť a budúcnosť sú jeho integrálnou súčasťou. Svoju minulosť stále žijeme.“

Úvodný text z knihy *Takí sme boli.*

Taký sme boli teda reflektuje život v socialistickom Československu. Projekt bol vystavený na viacerých miestach (vrátane Stredoeurópskeho domu fotografie v Bratislave, Ostravského festivalu a i.) a mal dobrý laický, ako aj odborný ohlas. Okrem výstav vznikla aj jeho knižná podoba.

Príklad inštalácie fotografií a informácií o projekte v meste Košice

Výber z publikácie *Taký sme boli*

They said Yes!

/2016/

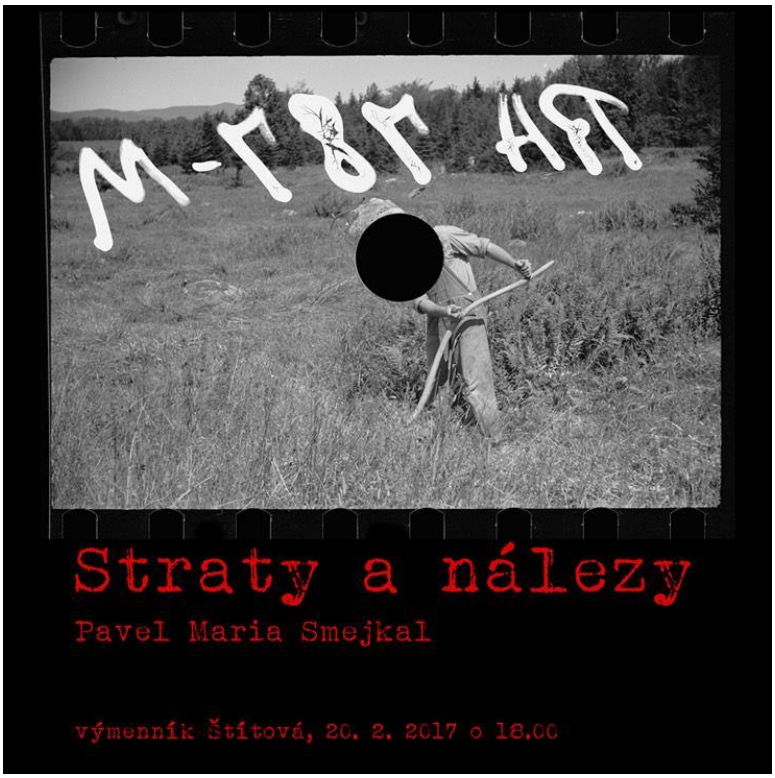
Z množstva archívnych (tentokrát aj zahraničných) fotografií potom vznikali ďalšie samostatné projekty. Fenomén svadieb je ďalšia z vecí, ktoré Pavla fascinovali aj z toho dôvodu, že fotografie z tejto udalosti nesú potenciál obzvlášť otvorene hovoriť o svojej dobe, aj keď to nebolo pôvodným zámerom týchto fotografií. Zmyslom tohto projektu bolo teda ponúknuť divákovi možnosť nahliadnuť do svadobných zvykov ľudí v Strednej Európe (nakoľko používal fotografie z Poľska, Maďarska, Čiech i Slovenska) na začiatku 21.storočia. Napriek tomu, že v nej môžeme nájsť prirodzene ironizujúce momenty, práca mala primárne dokumentárny charakter. Projekt bol podporený grantom Višegrádskeho fondu.

Dvojstrana z magazínu *dфkument*[1] [34]

[34] Vydavateľ ARTTODAY, o.z., 2019

Straty a nálezy
/2017/

Ďalší projekt, ktorý vznikol z rovnakého zdroja, má názov *Straty a nálezy*. Fotografie tu vybraté nesú výpoveď jednak o svojej dobe, ale i o samotnej fotografii ako médiu. Samozrejme v niektorých prípadoch aj o veciach „medzi nebom a zemou“, ako to v ozajstnom umení býva.

Vždy ma zaujímalo umenie a tiež otázka, čo to umenie vlastne je. Stále znova nachádzam okolo seba množstvo úžasných vecí, predmetov, objektov, filmov, fotografií a momentov, ktoré ma oslovia tak ako umenie v galérii len zriedkavo a nepýtam sa: kto je ich autorom? Viem, že ním je sám život, svet okolo nás, ľudia, čas... Nachádzam svoje archiválie po celej Európe a robím to už dlhé roky. Nájdeme tu veci z Barcelony, Paríža, Mariboru, Marseille, Brna, Košíc a mnohých iných miest. Hovoria spoločnou rečou obrazu, ktorá nepotrebuje tlmočníka, skrývajú v sebe svoje príbehy, niekedy naznačené, niekedy celkom neviditeľné. Na čelnom mieste vidíme napríklad amatérsku maľbu z Barcelonskej väznice, ktorá je z neznámeho dôvodu rozdelená na dve časti a vychádza zo svetoznámej fotografie Cartier-Bressona z konca druhej svetovej vojny. Zločin a trest, pravá a ľavá strana, fotografia a maľba, farba vs. monochrom, sloboda a nesloboda, Barcelona - Košice, amatér vs profesionál, originál a kópia, autor a aropriátor... Napriek zdanlivej úsmevnosti však mnohé diela hovoria veľmi priamo a oznamujú nám kruté pravdy a živote a smrti (či nenarodení), alebo o zbyrokratizovanej mašinérii dnešnej civilizácie, ktorá už nepozná ľudské slovo ani voči deťom!
Svoje nálezy ale nehľadám iba v reálnom svete. Prehrabávam sa aj internetom a nachádzam podobne neuveriteľné spojenia ako v starožitníctvach či na blšákoch. Či už v archívoch, v spojení obsahu a interaktívnej reklamy, na nekonečnej diaľnici Street View, v spame... Výstava tak vlastne pokrýva tri storočia vývoja zdieľania obrazu, od sklenených platní po binárny kód.
Ak si po výstave častejšie všimnete absurdity, ale aj čistú poéziu sveta okolo vás, či sa pristavíte pri smetných košoch, projekt splnil svoj účel...

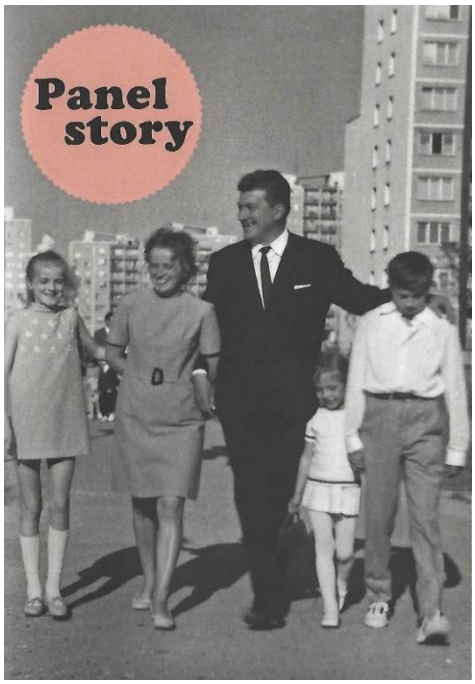
Autorský text k výstave *Straty a nálezy*

Fotografie z inštalácie výstavy *Straty a nálezy* v Košiciach

Panel story
/2011/

Opäť projekt zameraný na zber, popularizáciu a archiváciu nášho kultúrneho dedičstva – a to nielen fotografií, ale aj pomaly miznúceho interiérového dizajnu sídlisk a panelákov z čias socializmu. Originálne interiéry kde sa zastavil čas do projektu nafotografovali Lena Jakubčáková, Jožo Jarošík a Pavel M. Smejkal.

Projekt bol vystavený v priestoroch výmenníka fungujúceho ako výstavný priestor na ulici Obrody v Košiciach a dlhodobá exteriérová expozícia bola umiestnená na stenách iného výmenníka v meste. Výstava prebehla paralelne s výstavou dizajnu a nábytku daného obdobia v rámci projektu *Byt70/80* združenia KEKS Dizajn. K projektu vyšiel aj rovnomenný katalóg.

Hore a na predchádzajúcej strane: Katalóg k projektu *Panel Story*.

Dvojice / Couples

/2018/

V tejto práci sa jednalo o špecifické využitie amatérskych archívov s medzinárodným kontextom (Španielsko, Francúzsko, Nemecko, Rakúsko, Česko, Poľsko, Maďarsko, Slovinsko) v rozpätí dvoch predchádzajúcich storočí, v ktorých klasická fotografia hrala dominantnú úlohu obrazového média.

Ako vyplýva zo samotného názvu, jedná sa o dva zábery, niekedy z toho istého negatívu, väčšinou však z rôznych negatívov, ktoré sa niečím líšili, alebo boli časovo, tematicky či myšlienkovo spojené. Vyjadrovanie sa pomocou diptychov je pre Pavla ako autora celkom typické, avšak v práci *Couples* sa Pavel snaží pracovať s dvojicami, resp.sekvenciami, ktoré vznikli prirodzeným spôsobom, bez akéhokoľvek primárne tvorivého zámeru. Zaujímavých, niečím špecifických dvojíc, v archíve našiel veľké množstvo. Boli tu použité napríklad aj stereofotografie ako dobový experiment s priestorovým zobrazovaním a súčasne implicitný diptych. Postavením špeciálnych dvojíc vedľa seba môže pozorovateľ vidieť realitu novým spôsobom, nachádzať jemné nuansy, ktoré ale často zásadným spôsobom posunú význam daného obrazu. Mnohé z dvojíc priamo komentujú samotné fotografické médium (prácu s výrezom, s negatívom, časom a fyzickým médiom), čo taktiež tvorí dôležitý aspekt tejto série a len potvrdzuje autorov záujem.

Podobne, ale s vlastnými fotografiami pracoval aj Karel Miler, *„ktorému slúžili sekvencie fotografií na sledovanie určitého myšlienkového procesu.“* [35]

[35] BIRGUS - MLČOCH - MALÁ. Česká fotografie 20. století: průvodce., s. 112.

PAVEL MARIA SMEJKAL – DVOJICE

Autor: Pavel Mária Smejkal
Názov výstavy: Dvojice
Dátum: 12. 3 - 12. 4. 2018
Miesto: Výmenník, Brigádnická 2, Košice
Hodnotenie:

Pavel Maria Smejkal predstavil v marci Košiciam svoju novú výstavu Dvojice (Couples). Jej vernisáž autor 12. marca obohatil o projekciu spojenú s prednáškou, v ktorej ponúkol vyčerpávajúcu analýzu bohatého materiálu svojho fotografického výskumu. Pripomeňme, že tento výrazný konceptuálny fotograf a kurátor sa vo svojej tvorbe už niekoľko rokov zaoberá prácou so slovenskými fotografickými archívmi, resp. prácou s fotografiami iných, zväčša anonymných autorov. Autorské výbery a stratégie vytvorené v tomto duchu boli doteraz publikované napr. v knihe pod názvom Takí sme boli (tento fotografický výskum najmä z obdobia socializmu získal v roku 2015 veľký ohlas) či They said yes (2016) venovanej prieskumu súčasnej svadobnej fotografie.

V najnovšom projekte svoju prácu s archívmi rozširuje o výskum fotografií, ktoré z rôznych dôvodov, najmä s odstupom času, fungujú ako dvojice a ktoré do predchádzajúcich projektov z nejakého dôvodu nezapadli. Pridanou hodnotou tohto projektu je aj medzinárodný kontext – práca s materiálmi, ktoré autor pozbieral na svojich zahraničných cestách. Zatiaľ čo v predchádzajúcich dvoch spomínaných projektoch Smejkal pracuje s určitým ohraničeným obdobím, v ktorom fotografie vznikali, v aktuálnom projekte ponúka fungovanie dvojíc v priereze celej histórie fotografie – od sklenených platní až po papierové fotografie, z ktorých je už čitateľný ich vlastný „prežitý život". Nachádzame tu fotografie ohmatané, roztrhnuté, vyblednuté, zle vyvolané a pod. Nejde tu však iba o hľadanie princípu diptychu, ktorý je aj v súčasnosti využívaný ako veľmi plodná tvorivá metóda. Couples pracujú s dvojicami fotografií, ktoré vznikli predovšetkým prirodzeným spôsobom, bez akéhokoľvek primárne tvorivého zámeru. Toto objavené, pôvodne „nechcené výtvarno" však funguje nielen vizuálne príťažlivo, ale ponúka tiež hlbšie odkazy.

Uložením dvojice fotografií vedľa seba autor prirodzene núti diváka obrazy detailnejšie analyzovať, hľadať rozdiely a premýšľať nad tým, čo nám tieto rozdiely hovoria. Otvára sa nám priestor pre premýšľanie nad minútou, stotinou, ktorá ostala nezachytená v medzere medzi nimi. Niektoré z dvojíc prezentovaných na výstave priamo komentujú prácu s médiom fotografie – vidíme tu proces vzniku v tmavej komore, rôzne pokusy o výrezy, dvojexpozície, polaroid. Iné nám odkazom na určité historické obdobie umožňujú hypotetické cestovanie v čase či vytvárajú slučku vyjadrujúcu nekonečný, nikdy nekončiaci dej.

Pavel Maria Smejkal hľadá vždy iný uhol pohľadu na veci, s ktorými sa denne stretávame. Aj vzhľadom na zábery, ktoré vznikali pôvodne ako komerčné, ponúka vytvorením dvojíc úplne nové čítanie než to, akého boli schopní vtedajší autori fotografií. A pravdepodobne je to zároveň iný pohľad, než by mal ktorýkoľvek iný človek, ktorý by na tieto fotografie narazil.

Projekt bol prezentovaný vo forme prednášok aj 28. februára na ostravskej Fakulte umení a taktiež 14. marca na Fakulte umení TU v Košiciach. Samotná výstava prebieha v trochu skromných výstavných podmienkach a nenápadne (v porovnaní s rozsiahlosťou a dôležitosťou výskumu) vo Výmenníku Brigádnická (jedno z novodobých sídliskových kultúrnych centier v Košiciach) do konca apríla, keď má k tejto práci vyjsť aj pripravovaná knižná publikácia.

Marianna Špaková
Študentka fotografie

© Pavel Maria Smejkal, Z cyklu Dvojice, 2018

© Pavel Maria Smejkal, Z cyklu Dvojice, 2018

© Pavel Maria Smejkal, Z cyklu Dvojice, 2018

© Pavel Maria Smejkal, Z cyklu Dvojice, 2018

Článok o *Dvojiciach* z časopisu *FOTONOVINY* 42/2018, Stredoeurópsky dom fotografie, Bratislava, autorka: M.Špaková

Film Stills
/2021/

Vo svojom najnovšom diele (ktorého názvom autor odkazuje na projekt známej fotografky Cindy Sherman a jej asi sedemdesiatich štylizovaných autoportrétov inšpirovaných ženskými filmovými postavami imaginárnych filmových diel) chce autor prinútiť kinematografický záznam k statickému pôsobeniu na diváka prostredníctvom toho, že mu ponúkne možnosť zhliadnuť celý film v jednom (pomerne veľkom) obraze. Vychádza teda z myšlienky, že film je vlastne množina fotografií.

Autor takýmto spôsobom komentuje projekty a diela iných autorov z minulosti, ktoré pracovali s týmto ideovým zámerom (napríklad prelínanie viacerých záberov filmu na jedno políčko, alebo rozkreslenie filmu do tabiel, storybordov apod.). Predstavením filmu ako jednej veľkej plochy, vizuálne prehliadnuteľnej jedným pohľadom naraz (ale samozrejme aj množstvom ďalších pohľadov zblízka) poskytne divákom výnimočnú možnosť zamyslieť sa nad pohyblivým obrazom inak, vnímať inak čas a jeho lineárnu postupnosť a v neposlednom rade mať z daného pohľadu špecifický vizuálny zážitok.

Projekt sa taktiež zaujíma aj o filmovú typografiu a skúma výtvarné možnosti samostatných filmových stripov - či sú to titulky, číslovky, technické nápisy, značky alebo znakové prvky na okraji filmov. Zaujímavý je aj vplyv samotného času. Škvrny, rôzne farebné posuny, roztrhanie či plesne vytvárajú často zaujímavé výtvarné obrazce, čo opäť posúva tento obraz do inej roviny.

Okrem kinematografických záznamov autora zaujíma aj menej známe filmové spracovanie scén viacerých ikonických fotografií ako *Tank man* (Peking, 1989); *Napalm girl* (Vietnam, 1972); *Rising of US flag* (Iwo Jima, 1945); *assassination of Lee Harvey Oswald* (Dallas, 1963); *Saigon execution* (1968) atď. a jeho následné porovnanie so statickým pôsobením známych fotografií.

Z aktuálnej (7/2021) výstavy *Film Stills* v Košiciach, foto: Pavel Smejkal ml.

7 Umelecké vzdelávanie vo väzniciach

Projekty umeleckého vzdelávania vo väzniciach, do ktorých bol Pavel významne zapojený v mene PhotoArt Centra, prebehli najmä v rámci dvoch veľkých medzinárodných projektov, ktoré bližšie predstaví táto kapitola. Avšak návštevy väzníc, komunikácia, tvorivé dielne a vzdelávanie sa diali aj individuálne, vo voľnom čase a na dobrovoľnej báze ľudí okolo PhotoART Centra, či študentov Leny Jakubčákovej z Fakulty umení Technickej univerzity v Košiciach a pokračovali aj neskôr po ukončení týchto projektov.

V západnej Európe sa projekty dlhodobého umeleckého vzdelávania vo väzenských ústavoch začali realizovať už pred desaťročiami. Na Slovensku bol však tento projekt v roku 2011 pilotný. Pod záštitou občianskeho združenia PhotoART Centrum pod vedením Pavla M. Smejkala sa tento druh vzdelávania realizoval v rokoch 2011 až 2018 na Otvorenom oddelení Ústavu na výkon väzby a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody v Prešove. Ľudia zapojení do tohto projektu však mali výhodu predošlej (viac-menej individuálnej alebo sprostredkovanej) skúsenosti pri realizovaní fotografickej bakalárskej práce Leny Jakubčákovej s názvom *V odlúčení* v rokoch 2007 až 2010 pod vedením prof. Jindřicha Štreita práve v tejto väznici (neskôr, vďaka dotácii Fondu na podporu umenia, bola vydaná knižne ako *Spis 44*). pod vedením prof. Jindřicha Štreita.) Táto skúsenosť, spolu s účasťou Košíc v súťaži o titul Európske hlavné mesto kultúry 2013, oslovila skúsených zahraničných umelcov z Marseille, Barcelony, Paríža, Milána a Wuppertalu – lektorov umenia v známych veľkomestských väzniciach a vyústila do medzinárodnej spolupráce na projekte s partnermi z Marseille, Barcelony, Paríža, Milána a Wuppertalu. aj s košickým PhotoArt Centrom.

Fotografický projekt Leny Jakubčákovej si všimli budúci partneri z Marseille, ktorí ponúkli PhotoART Centru kooperáciu v rámci projektu ***Eduart in prison*** (2011 – 2013). Pavel ako riaditeľ centra, teda celý čas v rámci trvania partnerstva vedenie projektu režíroval, administroval ale a zároveň sa ho aj aktívne zúčastňoval. Po krátkej pauze po skončení tohto projektu, s podobnými partnermi (bez Wuppertalu, ale s univerzitou v Oslo) sa pokračovalo v umeleckých aktivitách (tentoraz s filmovými archívmi) vo viacerých európskych väzniciach (v Barcelone, Marseille, Miláne a Prešove) v projekte s názvom (veľa medzier) ***In Living Memory*** (2014 – 2016).

Počas týchto projektov sa zahraniční partneri viackrát zúčastnili spoločných workshopov v prešovskej väznici a výsledky tvorivej spolupráce sa prezentovali vo väzniciach aj na verejnosti. V zahraničí bolo možné prezentovať výsledky pre verejnosť priamo vo väzniciach (nakoľko v nich majú už dlhodobo vytvorené ateliéry, javiská a priestory pre divákov), avšak na Slovensku sa zorganizovali predstavenia pre verejnosť organizovali najmä mimo väznicu (neskôr, mimo tento projekt, sa však podarilo zorganizovať pár výstav v košickej väznici pre vybraných hostí, pričom nerátam výstavy a predstavenia, ktoré vo väzniciach prebehli iba pre odsúdených). Počas trvania projektu sa uskutočnili aj viaceré konferencie, pričom tej záverečnej v Marseille (spojenej s návštevou tamojšej väznice) sa zúčastnili aj predstavitelia slovenského Zboru väzenskej a justičnej stráže (ZVJS) – vtedajší riaditeľ ústavu a jeden vychovávateľ.

Hlavné výstupy projektov umeleckého vzdelávania vo väzniciach:

- **Konferencia:** *Cesta do neznáma – za mrežami slovenskej väznice*, organizovaná v dňoch 24. až 26. októbra 2011 v Kasárňach Kulturparku združením SPOTs s participáciou PhotoART Centra v rámci Európskeho hlavného mesta kultúry, Košice 2013.

- **Autorské výstavy fotografií:** V rámci spomínanej konferencie sa uskutočnili dve výstavy fotografií s tematikou väzenského života: Lena Jakubčáková, *V odlúčení* a Jindřich Štreit, *Ženská věznice*.

- **Medializácia projektu na Slovensku:** V priebehu projektu, ako aj v rokoch nasledujúcich sa autori snažili zvýšiť povedomie o týchto aktivitách vo viacerých médiách, napr. Lena Jakubčáková a Pavel Smejkal boli v prešovskej TV Lux, aby sa v zhruba hodinovej relácii podelili o svoje skúsenosti z projektu umeleckého vzdelávania vo väzniciach. Rozhovor s nimi bol neskôr uverejnený aj napr. v košickej televízii či v dvojtýždenníku Zajtrajšie noviny.

Plagát k prvej konferencii medzinárodného projektu Umeleckého vzdelávania vo väznici, Košice, 2011

- **Interview vo väznici v Marseille:** Počas návštevy väznice Les Baumettes v Marseille autori prezentovali projekt v spoločnom videorozhovore (natáčanom väzňami zapojenými do projektu Lieux Fictifs v ich videoateliéri) s ďalšími účastníkmi z Nórska a Francúzska. Záznam bol potom vysielaný na vnútornom televíznom okruhu tamojšej väznice. Prezentácie výsledkov prebehli v rôznych časoch aj v Nórsku, Španielsku, Česku, Taliansku a Poľsku (Krynica, 2016).

Z výstavy Jindřicha Štreita, Ženská věznice, Kasáne Kulturpark, Košice 2011

- **Tvorivé dielne, projekt Umeleckého vzdelávania vo väznici v Prešove:** Počas trvania projektu prebiehala na Otvorenom oddelení prešovskej väznice séria workshopov. V týždenných intervaloch sa stretávali školitelia s odsúdenými a prostredníctvom prednášok, projekcií, dielní, diskusií, literatúry, filmov a fotografie v praxi zvyšovali povedomie o umení, fotografii a nových médiách medzi odsúdenými.

Tvorivé dielne, umelecké vzdelávanie na Otvorenom odd. ÚVT Prešov, 2011 – 2013

- Výstavy fotografií projektu Umeleckého vzdelávania vo väznici: Na základe praktickej fotografickej činnosti v rámci dielní a umeleckého vzdelávania na Otvorenom oddelení prešovskej väznice vznikol za spoločného autorstva školiteľov a odsúdených, obrazový súbor Prelínanie, ktorý bol vystavený v Košiciach, ako aj v Prešove a Sabinove.

Vernisáž výstavy *Prelínanie*, Kasárne Kulturpark, Košice, november 2013
(s účasťou zástupcov prešovskej väznice, ako aj samotných odsúdených)

In Living Memory (ILM)

V rokoch 2014 až 2016 Pavel v mene združenia participoval na ďalšom medzinárodnom projekte s názvom *In Living Memory*, ktorý bol pokračovaním tohto projektu.

Cieľom bolo vyvinúť inovatívny kreatívny vzdelávací proces, založený na kolektívnej umeleckej tvorbe (tímy boli zložené z odsúdených a slobodných účastníkov z radov študentov,

dospelých aj seniorov) s využitím archívneho filmového materiálu z rôznych krajín a viacerých zdrojov (TV, film a amatérska tvorba). Takto vznikol špecifický multikultúrny dialóg medzi zúčastnenými z najrôznejších spoločenských, vekových, rasových, náboženských a vzdelanostných vrstiev súčasnej Európy.

Projekt združoval štyroch neformálnych umeleckých vzdelávacích operátorov (okrem francúzskeho Lieux Fictifs ešte transFORMAS, Barcelona; Univerzity Westerfals, Oslo; cooperativa social e.s.t.i.a., Miláno a PhotoART Centrum, Košice) a ďalšie pridružené spolupracujúce organizácie (Medzinárodná univerzita jazykov a médií z Milána, Univerzita Aix-Marseille, Katedra médií a tri filmové archívy: INA, Paríž; Fondazione Cineteca Italiana, Miláno; IMMR-CIMIR, Catalonia). Fotografický a filmový archív do projektu poskytlo aj združenie PhotoART Centrum. Z neho sa vychádzalo pri príprave ďalších výstav a predstavení počas druhého projektu. Tentoraz bol však svet fotografie a filmu prepojený s divadelným a tanečno-performačným umením.

Vpravo: Z workshopu na pôde väznice v Taliansku (organizovaný Cooperative social e.s.t.i.a., Miláno)

Z workshopu s nórskymi a slovenskými študentmi na Fakulte umení TU v Košiciach, 2015

Na lokálnej úrovni jednotliví partneri vo svojich krajinách vytvorili špecifické umelecké multidisciplinárne procesy a postupy za účasti odsúdených, študentov, umelcov, mládeže a seniorov s využitím archívnych filmových a fotografických materiálov. Väčšina týchto workshopov prebehla priamo vo väzniciach. Uskutočnené boli tiež medzinárodné dielne s cieľom vymieňať si skúsenosti medzi participujúcimi organizáciami.

Jedným z výstupov projektu (okrem kolektívnej umeleckej tvorby) bola obsiahla metodologická publikácia v dvoch jazykoch a tréningový kurz. [36]

Pracovné stretnutie partnerov v rámci záverečnej konferencie projektu In Living Memory, Historická sála Východoslovenskej galérie v Košiciach, 2016

Umelecké vzdelávanie v prešovskej a košickej väznici ako samostatný projekt PhotoART Centra

V rokoch 2017 až 2018 sa kolektív združenia PhotoART Centrum rozhodlo pokračovať v načatých aktivitách v prešovskej väznici na vlastnú päsť, tentoraz bez podpory skúsených zahraničných partnerov, bez zastrešenia tohto vzdelávania akýmkoľvek grantom, ale samozrejme so súhlasom vedenia väznice, ktoré bolo získané hlavne vďaka dobrým skúsenostiam z predchádzajúcich projektov. Okrem pravidelných stretnutí s novou skupinou odsúdených z prešovskej väznice (nielen priamo za mrežami, ale aj formou vychádzok či workshopov) združenie zorganizovalo niekoľko unikátnych výstav v košickej väznici na Floriánskej ulici v Košicach,[37] v prešovskej galérii *Caraffova väznica* a Kasárňach/Kulturparku v Košiciach, na ktorých sa zúčastnili aj hostia z verejného života, najmä študenti Fakulty umení Technickej univerzity v Košiciach, pedagógovia výtvarného umenia, novinoví a televízni redaktori a iní nadšenci umenia.

Jednotlivé aktivity umeleckého vzdelávania v prešovskej väznici odzrkadľovali najmä osobné Pavlove zameranie, ako aj zameranie jeho kolegyne Leny Jakubčákovej (fotografické umenie), keďže tento projekt osobne lektorovali. Kým Pavlov záujem sa opieral najmä o spôsoby zobrazovania prelínania vnútorného a vonkajšieho prostredia, Lena trávila čoraz viac času vychádzkami s odsúdenými a zadávaním menších dokumentárnych cvičení. Aj preto sa v práci s odsúdenými obaja venovali napr. aktivitám experimentujúcim s princípom camery obscury (vytváranie fotografií z vlastnoručne vyrobených tmavých komôr a pokusov, kedy sa camerou obscurou stala samotná väzenská cela), viacnásobným expozíciám (na klasický analógový fotoaparát, kedy sa vopred nedalo odhadnúť, čo všetko sa v jednom zábere prepojí a vždy šlo o prekvapenie po vyvolaní filmu a následné objavovanie, hľadanie súvislostí), ale aj fotografiám ako predstavám či rôznym dokumentárnym projektom.

„Jedinečnosť takéhoto druhu vzdelávania spočíva v otvorenom, nezištnom, duchovne orientovanom vzťahu medzi pedagógmi a „učiacimi sa“, aký dokáže sprostredkovať umenie (či už

[36] Ďalšie informácie (v angličtine a francúzštine): https://inlivingmemory.eu/
[37] Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody Košice

samotný proces tvorby alebo jeho reflexia). Tento moment je pre význam dlhodobého umeleckého vzdelávania odsúdených mimoriadne kľúčový, pretože neprodukuje ďalšiu separáciu, ale naopak prináša zbližovanie, tak veľmi dôležité pre budovanie vzťahov, pracovných či komunikačných návykov potrebných neskôr po prepustení odsúdených na slobodu“. [38]

Do projektov umeleckého vzdelávania v slovenskej väznici bol zapojený aj nebohý študent ITF a košický fotograf Karol Stollmann, prešovský fotograf Dávid Doroš, košický pamiatkár Juraj Gembický ml., divadelný režisér Viliam Čikovský, tanečníčky Ivana Rusnáková a Michaela Sabolová z vtedajšieho zoskupenia Heeb.She, ako aj viacerí dobrovoľníci a študenti Fakulty umení TU v Košiciach. Hoci sa tento typ projektu posledné tri roky nerealizuje, v budúcnosti v ňom plánuje pokračovať minimálne Lena Jakubčáková. Pre Pavla to bola vzácna skúsenosť, ktorú viac-menej uzavrel slovnou rekapituláciou v podobe príspevku do čerstvej knihy *Odsúdení* (v spoluautorstve s Jakubčákovou). Kontakty, nadviazané priateľstvá a potenciály z projektov však naďalej pretrvávajú...

Záver

Práca na projektoch, ktorej sa Pavel posledné roky svojej tvorby intenzívne venoval, ho z hľadiska byrokracie s tým spojenej, vždy veľmi unavovala. Občas to, podľa jeho slov, bola doslova nočná mora. Počas rokov 2014 - 2015 sa napokon dostal do stavu, keď ho to úplne "prestalo baviť". Taktiež citlivo vnímal v spoločnosti nakopené zlo a neprávosti a táto kombinácia zlých javov ho prinútili uvažovať o únikovej ceste, o svojom "súkromnom ostrove".

Pri týchto myšlienkach mu napadlo, že súkromným ostrovom je de facto aj vlastná loď. Pojem jachting mu nebol úplne neznámy, keďže sa mu skúšobne venoval už aj tesne po zmene režimu, s menšou plachetnicou na Zemlínskej Šírave (priehrada na východnom Slovensku).

S energiou jemu vlastnou začal myšlienku rozvíjať a vyhľadávať informácie, až zistil, že jachting je relatívne zvládnuteľný aj ekonomicky. Tak sa stalo, že na jar roku 2016 kúpil loď v Holandsku. Hneď nato si urobil kapitánske kurzy a opäť veľa času strávil hľadaním informácií a učením sa na internete a samozrejme už aj na vlastnej lodi. Momentálne je držiteľom licencie bez obmedzenia a má naplávaných míľ ako meria polovica cesty okolo sveta.

Už na jar roku 2017 bol s poľskou posádkou na plavbe z argentínskej Ushuaie okolo mysu Horn a potom až do brazílskeho Recife, kde si chcel overiť svoju schopnosť zvládnuť morskú chorobu a dlhé plavby. V roku 2018 už dokázal sám (na kratšom úseku sa pridal kolega z ITF Martin Wágner) za mesiac oboplávať Severné more a takéto plavby potom opakoval ďalšie dve sezóny. Od samého začiatku za myšlienkou "súkromného ostrova" bola aj idea plavby okolo sveta, pretože práve táto varianta plachtenia je podľa Pavla konceptuálne najčistejšia. Uvedomil si, že najdokonalejší variant tejto idey je plavba okolo sveta „na plachty“, bez pristátia (nonstop), samozrejme sólo a bez pomoci zvonka. Takéto plavby je možné realizovať. Po prvýkrát sa to podarilo v roku 1968/69 a odvtedy to dokázalo zopakovať asi dvesto jachtárov, dokonca niektorí aj viackrát za sebou. Nejde teda o novátorskú myšlienku. Nové je len to, že Pavel aj tento projekt chápe ako umelecký, alebo ako „absolútne

[38] Jakubčáková In: Vancáková, 2021, s. 428

umenie“. Momentálne sa nachádza v stave, že ak budú okolnosti priaznivé, vie si predstaviť svoj prvý pokus o „konceptuálne najčistejšie“ oboplávanie sveta už na budúci rok!

Ak by sme mali na prácu Pavla M. Smejkala nazerať komplexne, zbadali by sme v nej, naprieč dvoma desaťročiami jeho širokého tvorivého záberu dva významné fenomény, ktoré rozpracovával po celý život. Zásadnú zložku jeho diela tvorí téma smrti a existencionalizmu. Druhá rovina tvorby sa sústreďuje na vizuálne vnemy - vzťahy medzi obrazom a jeho chápaním. Toto je popretkávané jemu vlastným ironicko-cynickým pohľadom na svet. Pavel má výraznú schopnosť skúmať rôzne témy, umelecké práce v radách nespočetných variácií, až kým takmer nevyčerpá všetky možnosti skúmanej látky. Svojím dielom dokazuje, že rovnako ako konceptuálne umenie, tak i fotografia využitá pre konceptuálne tendencie v umení ponúka nespočetné kvantá možností a prístupov, ako s týmto médiom narábať.

Prínos mojej práce o Pavlovi M. Smejkalovi vidím v skutočnosti, že o tomto autorovi nebola doposiaľ napísaná a spracovaná žiadna práca podobného rozsahu. K pátraniu a zhromažďovaniu Smejkalovej tvorby som sa snažila pristupovať zodpovedne, a teda popísať, prípadne aspoň spomenúť každú z tém, ktoré spracúval (hoc ostala len v intelektuálnej rovine). Uvedomujem si však, že som im napokon venovala primálo priestoru a že stále existujú mnohé, rovnako originálne projekty a ich variácie, ktoré sa v Pavlovej hlave zrodili, ale doposiaľ ostali úplne nepomenované. Okrem toho, vzhľadom na to, že je autor stále tvorivo aktívny, existuje otvorený priestor na širšie spracovanie jeho autobiografie.

Dúfam, že skrze mnohé rozhovory, ktoré sme spolu viedli, či už osobne, telefonicky alebo prostredníctvom emailových správ, sa mi podarilo preniknúť trochu hlbšie do jeho mnohovrstvového diela, pochopiť jeho osobnosť a priblížiť ju sebe a aj ostatným. Zároveň verím, že tento nazhromaždený materiál do budúcnosti poslúži aj iným záujemcom o život a dielo Pavla M. Smejkala, rovnako ako jemu samotnému.

Spomienky pedagógov, spolužiakov z ITF a spolupracovníkov:

Anton Baša, bývalý spolužiak z ITF a spolupracovník PhotoART Centra

Myslím si, že po prvýkrát som Pala začal vnímať na rôznych fotoakciách (vernisážach a pod.) ešte niekedy okolo roku 2001-2, kedy som sa ja sám začal vážnejšie zaujímať o fotografiu. V tom čase bolo jedným z kreatívnych centier (dávno pred terajšími) kino Cinefil na Dominikánskom námestí v Košiciach, kde som spoznal Vlada Šimíčka (dnes pracuje ako fotograf v BA) a chalanov okolo kina (Lukáš Berberich, Stano Gojdič, atď.). Myslím že práve tam sme sa potom s Palom aj zoznámili. Vlado sa chystal na ITF, kde vtedy Palo študoval, tipujem, že bol v 2. ročníku. Kvôli prijímačkám s Palom fotky konzultoval a nejak som sa do toho priplietol, keďže som v tom čase veľa času trávil s Vladom a Peťom Lazarom (vtedy CTK pre východ). Pripravovali sme aj menšie fotocentrum FAPS v spolupráci, s dnes už nebohým, Rolfom Rockom. Na Palovi ma od začiatku oslovil jeho prehľad - či už vo fotografii, alebo všeobecne v umení, sociológii, atď. Postupne som s ním začal svoje práce konzultovať aj ja a nakoniec ma na ITF prijali. Hlavne na začiatku mi Palo, ako mnohým iným, pomohol naštartovať tvorivú dráhu. Ak by som mal charakterizovať jeho osobnosť, povedal by som, že je zložitý, ale zároveň pre mňa vzácny. Spája všetky pre a proti svojej generácie s tými mojimi. Je o dosť starší odo mňa na to, aby som sa od neho mal čo učiť, ale zároveň stále dosť mladý na svieže uvažovanie. Celkovo si myslím, že si my dvaja sadneme, napriek nie totožným svetonázorom, napr. na oblasť viery.
Je však pomerne ľahké "nevychádzať s nim", keďže má dosť svojský prejav, miestami až krutú úprimnosť hraničiacu s cynizmom. Keď mu ale človek ponechá dostatok času a priestoru na predstavenie sa, myslím že v sebe ukrýva veľa citu, porozumenia, múdrosti a ľudskosti. Považujem ho za dobrého priateľa, aj keď som mu to možno nikdy nedal dostatočne najavo a momentálne sa stretávame málo.
Čo najviac na jeho práci oceňujem je jeho kreativita a nespočetné množstvo dobrých nápadov. Konceptuálnosť, ktorú ja často postrádam. Zaujímavé témy, ktoré spracúva. Čo sa týka našej spolupráce, asi taká najkonkrétnejšia z posledného obdobia bol projekt "They Said Yes!" z roku 2016, kde som mal aj nejaké svoje fotky. S Palom som šiel do Pešti inštalovať samotnú výstavu. Spoluprácu s Palom si väčšinou užívam, aj keď samozrejme sem-tam dôjde k nejakým treniciam, asi ako s každým. Omnoho viac však prevažujú pozitíva - ako inšpirácia a motivácia niečo nové vytvoriť. Myslím si, že ak by Palo mal v Košiciach nejakého kreatívneho "manažéra", tak by to mohol dotiahnuť ešte ďalej. Ešte by som spomenul moju prvú samostatnú výstavu, ako aj moju spoločnú výstavu s Karolom Stollmanom organizovanú Palom, obe z nich totiž kurátoroval. Niekedy okolo roku 2013 (ak si dobre pamätám) ma angažoval aj v projekte "Pentapolitana", kde sme pôsobili ako lektori fotodielní v piatich mestách na východe. Celkovo mi spolupráca a vzťah s Palom priniesli do života mnoho kreatívnych a zaujímavých ľudí. Asi najviac ma mrzí, že som sa len čiastočne zúčastnil na projekte Second cities. V čase "vyslania" košických fotografov do Francúzska som totiž ešte žil v Anglicku. Do projektu som teda vstúpil už len počas tunajších akcií v roku 2013, ale aj tie boli samozrejme zaujímavé (návštevy Francúzov, výstavy a pod).

Jindřich Štreit, legenda českej fotografie, pedagóg ITF

Palo Smejkal byla pro mne perzona obestřena jakýmsi tajemstvím. Nikdy jsem nevěděl, čím mne překvapí. Na jedné straně mi připadal jako jednoduchý chlapec s prvoplánovým pohledem, ale čím více jsem jej poznával, tím více mne překvapoval svými velikými znalostmi, rozhledem a osobitým přístupem nejen k vlastní tvorbě, ale i k názorům na tvorbu světových umělců. Jeho experimentální tvorba, kdy mění významy a myšlenky známých umělců byla až drzá. Měl mou úctu, že do toho šel i když mohl počítat s různorodými názory na tuto jeho část tvorby.
Fascinovaly mne i jeho tematické knihy, které byly jakýmsi souhrnem toho nejzajímavějšího, co v této oblasti vzniklo. Tato osobitost se týká i jeho vlastního života, kdy téměř před ukončením určité etapy vše vzdává, jakoby měl strach a obavy něco uzavřít. Nezáleží mu na tom nebo je to frajerský postoj..?

Jiří Sziostrzonek, český sociológ fotografie, pedagóg ITF

Uvědomuji si, jak málo si vzpomínám na detaily, které se týkají událostí a lidí s něma spojených. Palo patřil k těm výjimkám, kteří utkvěli v mé paměti. Na ITF přišel jako hotová, zralá osobnost, což mu na jedná straně přineslo výhodu autorských výpovědí a na druhé straně vyvolávaly drobné umělecké kontroverze. Palo ale uměl obhajovat své estetické postoje a kreativní záměry. Vymykal tvorbou i uvažováním o fotografii, životě i světě. Myslím, že studoval dlouho a že také v jeho studiu nastala (zvláště v magisterském stupni) únava z ITF. Je to zákonitý fenomén, který má řadu příčin.....
Jeho soubory byly vždy promyšlené, nikdy to nebyla náhoda a realizované projekty pro něj měly velký osobní smysl. Fotografie nebyla jen volnočasová zábava, ale podnět k přemýšlení, k dialogu. To jsem velmi oceňoval. Vzpomínám si na naši diskuzi o synchronicitě - tématu, které později zpracoval v diplomové teoretické práci. Dodnes tuto práci považuji za velmi přínosnou ve smyslu uvažování o originalitě, autenticitě v umělecké tvorbě.
Když bych měl sdělit obecný vzpomínkový pocit z Pala, tak to byl pro mě zralý člověk, nonkonformní senzitivní umělec se schopností hájit své názory. Vážil jsem si jej a tento pocit zůstává. Nádherné bylo jeho rozhodnutí místo umělecké dráhy - kolotoč výstav, mediálních výstupů atd. vydat se na plavbu lodí po moři, což svědčí o širokém spektru jeho osobnosti, který nelpí pouze na jednom úzkém a vyhraněném zájmu. Jeho praktická tvorba byla podepřena hlubokým přemýšlením nejen o umění, ale v rámci kontextu člověka, společnosti. Navíc jeho názory byly podepřené osobní zkušeností, přemýšlením a věděním.
Pala si velmi vážím i když se ztratil z obzoru moře se svou lodí někde ve vlnách oceánů....

Lena Jakubčáková, bývalá spolužiačka z ITF a spolupracovníčka PhotoART Centra

Pala (zámerne bez „l“, nemá rád oslovenie „Paľo“) som spoznala ako človeka, ktorý mi kedysi sprostredkoval informácie o ITF, v čase keď som sa začala vo fotografii ako veľký amatér akosi strácať (a v čase, keď mal v Košiciach výstavu aj jeden dlhoročný pedagóg ITF-ky – Pavel Mára). Zanedlho som sa vtedy stala nielen jeho spolužiačkou (samozrejme z nižšieho ročníka), ale aj kolegyňou z PhotoART Centra, vďaka ktorému Palo ako jej riaditeľ priniesol čerstvý vzduch do fotografie nielen v Košiciach či

na východnom Slovensku. Medzinárodné fotografické projekty, ktoré vymyslel a dostal na nich finančnú podporu, boli na viac ako desať rokov dôležitou protiváhou k stagnujúcej fotografii miestnych klubov a združení, ako aj dôkazom, že kvalitná fotografia existuje nielen v Bratislave. Asi od roku 2007 to boli festivaly známe ako FotoFest, výstavy, workshopy, prednášky, konzultácie, premietania či samotná účasť na rôznych zaujímavých projektoch ako napr. Panel Story, Second Cities a jeho „špeciálne vydanie" Košice – Marseille, ďalej They said Yes!, kurátorsko-autorské ako Takí sme boli či Dvojice, ako aj dva veľké projekty Umeleckého vzdelávania vo väznici, kde som sa osobne angažovala najviac (do slovenských väzníc sme vďaka nim po prvý raz priniesli fotografické vzdelávanie, výstavy, ale aj spoluprácu s inými európskymi väznicami). Za najviac dobrodružné však považujem projekty odohrávajúce sa v druhých najväčších európskych mestách (Second Cities), na ktorých Palo nechal participovať viacerých slovenských i zahraničných fotografov počas viacerých rokov a vytvoril tiež mnohé príležitosti na ich vycestovanie a stretávanie sa. Palo v nich jedinečne využil aj partnera Košíc vo veľkom projekte Európskeho hlavného mesta kultúry 2013 – mesto Marseille. Vďaka tomu sa práve táto metropola stala pre mňa na štyri roky druhým domovom.

Mnohé z Palových medzinárodných, kurátorských či osobných projektov spája veľký záujem o fotografické archívy, pamäť fotografie, isté stereotypy, ich narušanie či motív opakovania. A tiež silný filozofický základ, ktorý však podľa mňa len sčasti vyjadruje jeho nesmierne bohatú filozofiu mysle. V tom je svetová jednotka. Jeho uvažovanie o umení sa opiera o bytostne hlboké pozorovanie života, čo iste pramení aj v jeho viacerých povolaniach a aktívnych záľubách v živote. A tak väčšina jeho projektov či debát o fotografii s Palom je zároveň zaujímavou metaforou života. V tom ho veľmi obdivujem. Do svojich diel dokáže zašifrovať jednoduché, ale úderné reflexie a pozorovania (napr. Stars, Fatescapes). Napr. na to, aby nám tragické udalosti minulosti priniesli účinnejšie poučenie a to správne zasiahnutie, rád využíva manipuláciu svetovo známych historických fotografií. Pretože si podľa mňa tak ako francúzsky básnik Henri Michaux (môj obľúbenec) uvedomuje, že ľudskú pozornosť, jeho zamyslenie a vnútornú premenu možno dosiahnuť často už len tvorivou ľsťou. Pravdu musí zmanipulovať, aby sa nás dotkla. Pravdy o živote a našom správaní sú často veľmi jednoduché. Ale na to, aby sme ich precítili, pochopili, uverili im a riadili sa nimi, tak to si snáď od každého človeka vyžaduje dlhú cestu a veľmi osobnú skúsenosť. Myslím, že zásahom a manipuláciou Palo pre mnohých sprostredkúva ten dotyk, precitnutie. A hoci sú jeho zásahy veľké, pôsobia zároveň prirodzene. V poslednej dobe však pracuje s archívnou fotografiou úplne inak. Zbiera, pozoruje a necháva priestor najmä tomu, čo v archívoch považujeme za nepodstatné. Nachádza tam príbehy, zaujímavé princípy, odkrýva neočakávané, zdanlivo okrajové súvislosti.

Na prvý pohľad sa možno zdá, akoby Palove fotografie nepotrebovali žiadny komentár, a predsa vyrážajú dych. Ak sú v tomto smere nejakí kritici, tak väčšinou, nazdávam sa, z toho dôvodu, že im tieto jednoduché posolstvá nič nové nehovoria, zdajú sa im príliš samozrejmé. Tých konzervatívnejších Palove práce dokonca poburujú, keďže s vlastnou fotografiou takmer nepracuje. Palovi však ide asi o to neustále pripomínať, čo sa v nás skrýva a opakovať, že vo všetkom treba vidieť oveľa viac súvislostí a tajuplný kolobeh v tých najbanálnejších veciach a okamihoch. Ale myslím, že ho ľudská nevšímavosť voči týmto veciam zároveň unavuje, a preto sa mi zdá, že už umeniu ako nástroju uvedomenia a premeny už tak veľmi neverí. Napriek tomu aj medzi fotografmi málokto vie, kde všade po svete si jeho názory o umení vážia a publikujú. U nás však jeho umelecká práca ešte nebola dostatočne pochopená a ocenená.

Rozhovor s autorom:

Keď sa povie slovo umelec, alebo umelecký fotograf, si jedným z prvých ľudí, ktorí sa mi vynoria v mysli. Bolo tvoje umelecké smerovanie jasné už od detsva?

Môj otec bol klasický amatérsky fotograf, bežný fanda fotografie, ktorý si kupoval vývojky a potom v kúpeľni v miskách svoje snímky vyvolával, ako to kedysi v Československu často bývalo. Nebol členom žiadneho fotoklubu, ale kupoval si umelecké časopisy, napríklad Fotografia, čo bol v tom čase hodne kvalitný časopis. V tomto prostredí a s týmto dostupným materiálom som teda vyrastal. Keď som sa rozhodoval na akú strednú školu ísť, bola už vtedy na programe aj umelecká. Ale nakoniec to vyhrala veterina, ale asi preto, že som tak mohol odísť z domu a mať viac slobody...

Veterinu som aj vyštudoval a slobodu využil na intenzívne a dlhoročné horolezectvo a neskôr aj cestovanie. No napriek tomu, že som mal úplne iné hlavné záujmy, do galérií na výstavy som pravidelne chodieval. Mal som teda v sebe odmala akúsi prirodzenú potrebu, túžbu po umení. Niektoré z výstav, ktoré som v tom čase navštívil si dokonca dodnes pamätám. Napríklad Bartuszovú.

Dobre tak teda ako a kedy tá umelecká časť teba prerazila, a prerástla to ostatné?

Hneď po páde železnej opony, v 90. roku som bol ešte ako horolezec v Južnej Amerike. Boli to samozrejme silné vnemy, nové prostredie, veľa som videl a zažil. Približne v tom čase som začal intenzívne fotiť. Teraz by sme to asi nazvali travel photography. Fotil som hlavne na diáky - z vyvolaných záberov som si vybral tie najlepšie, a to sa dalo potom pekne jednoducho premietať. Nemusel som tak pracovať s vývojkou. Ja som sa totiž, napriek tomu, že otec to robil a vyrástol som v tom, tieto chemické procesy nikdy poriadne nenaučil.

Takto som cestoval a fotil asi 7 rokov. A keďže som mal celkom dobré fotky, začal som robiť nástenné kalendáre s fotografiami prírody, krajiny aj horolezectva. To trvalo zhruba do roku 1997. Vtedy som zistil, že fotografie tohto typu urobia takmer všetci, ktorí v danom národnom parku boli a trh je ich plný. To bol presne ten moment, keď ma tento typ fotografie prestal zaujímať. Uvedomil som si, že tu už nie je pre mňa žiaden vývoj, posun. Že v tomto smere práce existuje určitý strop a ak dosiahneš istú, vysokú technickú a estetickú úroveň, už sa nemáš kam vyvíjať ... teda ak sa nedostaneš na líniu výtvarnej fotografie. A keď sa na ňu dostaneš, tak tvoj kalendár okamžite prestáva byť komerčne úspešný (na bežnom trhu). Vtedy som sa už na to pozeral ako niekto, kto chce od fotografie a vlastnej tvorby dačo viac.

Napokon si predsa vyštudoval aj umeleckú fotografickú školu. Ako k tomu došlo?

Keďže som si myslel, že na ďalšie vysokoškolské štúdium som už starý, začal som sa zúčastňovať rôznych umeleckých, fotografických workshopov. Veľkú úlohu tu hrala Lucia Benická a Popradský dom fotografie a taktiež rôzni pedagógovia a lektori, tiež z ITF. Pomerne rýchlo som vstrebával a pochopil o čo tu ide. Na konci jedného z workshopov ma pri mojich výsledných fotografiách oslovil istý pedagóg z ITF (Jirka Sziosztrzonek), či by som sa nechcel prihlásiť na štúdium.

Mal som z toho však veľké obavy, necítil som sa ako umelec. Pod slovom umelec som si totiž predstavoval niečo ako Picasso, alebo Velázquez a myslel som si, že umelecká škola, je o týchto - najvyšších métach. A stále si to v podstate myslím. Väčšina dnešného umenia je len hra na umenie a aj tu existuje nejaký mainstreem – a ten ja za umenie nepovažujem. Môže sa to nazvať výtvarnou fotografiou, ale umenie by som chcel písať veľkými písmenami, ako UMENIE!

Ako sa potom vyvinul tvoj záujem o archív, s ktorým už pracuješ dlhodobo?

Vždy ma zaujímala aj história, takže tieto materiály som sledoval dlhodobo. Všeobecne známymi historickými snímkami, a ich manipuláciou, posunom som sa zaoberal dlhé roky, z čoho vznikli aj moje viaceré úspešné projekty (*Fatescapes, STARS a iné*).

Záujem o bežný, amatérsky archívny materiál sa vyvinul veľmi spontánne. Ako vnímavý človek - pozorovateľ som si uvedomil, že niektoré rodinné amatérske snímky prekračujú túto svoju kategóriu a majú schopnosť vypovedať oveľa viac ako bol ich pôvodný zámer.

Oslovil som teda priateľov a známych, a takto som získal prvé, zväčša rodinné archívne fotografie. Teraz je tento archív pomerne rozsiahly, a stále sa rozrastá. Prvý projekt, ktorý z neho vznikol - *Taký sme boli* – reflektuje život v Československu z čias socializmu. Výstavy tejto koncepcie prebehli na viacerých miestach (vrátane Stredoeurópskeho domu fotografie, Ostravského festivalu ai), a projekt mal pomerne dobrý laický, ako aj odborný ohlas. Okrem výstav je prezentovaný aj ako knižná publikácia.

Z množstva archívnych fotografií (aj zahraničného, zbieral som to po celej Európe) potom vznikali ďalšie samostatné projekty ako *Straty a nálezy a Dvojice a ďalšie sú stále rozrobené, napr. Zadné strany apod.)* Týmto projektami som poukazoval na to, že aj amatérske archívy, ktoré obsahujú na prvý pohľad banálne zábery, nesú v sebe potenciál a veľmi hodnotnú výpoveď jednak o svojej dobe, ale aj o fotografii ako médiu a samozrejme, v niektorých prípadoch, aj o veciach „medzi nebom a zemou“ ako v ozajstnom umení. „Umenie nerobia len umelci (inými slovami - umelec je potenciálne každá ľudská bytosť, tak ako potenciálne každá ľudská bytosť vie prísť na geniálny nápad, ale to, čo dnes vieme zahrnúť do tohto, stále širšieho termínu „umenie“ vie vzniknúť aj samo, len si toho treba všimnúť.“ Výber pre *Straty a nálezy* už neobsahoval len fotografie ale aj maľby, albumy, predmety, knihy, found footage...

Ďalším projektom ktorý vznikol z archívov, bol projekt Couples/Dvojice.

Išlo tu vždy o dva zábery niekedy z toho istého negatívu, vačšinou z rôznych, ale časovo a tematicky spojených. Ostáva len na pozorovateľovi, čo a či vôbec si nejaký rozdiel všimne a čo z toho usúdi. Takýchto zaujímavých, niečím špecifických dvojíc som v archíve našiel veľké množstvo. Už samotné sú komentárom k fotografii ako k médiu. Boli tu použité aj tzv. stereofotografie - čo je v pôvodný experiment s priestorovým zobrazovaním. Postavením špeciálnych dvojíc vedľa seba môžeš vidieť realitu novým spôsobom, nachádzaš jemné nuansy, ktoré ale často zásadným spôsobom posunú význam obrazu. Mnohé z dvojíc priamo komentujú samotné fotografické médium (prácu s výrezom, s negatívom, časom a fyzickým médiom), to je dôležitý aspekt tejto série.

Ďalším, zatiaľ nefinalizovaným pokračovaním práce s archívom sú *Zadné strany*. Archív skutočne ponúka nekonečné množstvo inšpirácie. Okrem historického aspektu ma zaujíma aj fotografický, sociologický, dizajnérsky, kultúrny, výtvarný a ľudský rozmer tohto obrazového dedičstva.

Z archívneho materiálu vznikli aj ďalšie projekty. Prvým bola séria *The Family of Man*, kde som sa digitálne vmanipuloval do historických, väčšinou známych fotiek. Touto vizualizáciou som si pomáhal v premýšľaní nad ľudským osudom, históriou aj potenciálnou budúcnosťou. Nasledoval súbor *STARS*. V ňom som vložil tváre svetoznámych osobností do postáv väzňov v koncentračných táboroch (hlavný zdroj originálnych fotografií bol z knihy Auschwitz album, reprodukcie skutočného albumu, ktorý nafotili v Osvienčime nemeckí vojaci. Premýšľal som tak nad tým, či by sa také dačo mohlo stať aj v súčasnosti (a potenciálne aj budúcnosti). Z fotografií osôb v plynových maskách, hlavne z 1. svetovej vojny vznikla séria *Instant Inspiration*. Do tmavomodrozelena tónované obrazy boli mojimi potenciálnymi autoportrétmi v daných situáciách a danej dobe. Jedna z týchto fotografií bola neskôr použitá na titulný plagát k sérii výstav *Red Poppy Fields* (medzinárodný slovinský projekt), venovaných umeleckému spracovaniu 1. svetovej vojny počas jej stého výročia. Inokedy som zo starej kriminalistickej literatúry prevzal fotografie obetí zločinov a v diptychoch s mojimi fotografiami spiacich ľudí som skomponoval prácu nazvanú *Open Your Eyes*. Jedna z najstarších prác, ktorá vlastne tiež vznikla z archívnych fotografií je séria *Fade Out* – moje fotografie fotografií z náhrobkov. Postupná degradácia obrazu na portrétoch dlhé roky vystavených klimatickým procesom a slnečnému žiareniu vypovedá o našom zabúdaní, o našom večnom údele odchodu z tohto sveta. A nakoniec moja najznámejšia práca z archívneho materiálu, *Fatescapes* (2009), kde som z najslávnejších, ikonických fotografických záberov digitálne odstránil, vyretušoval ľudské postavy a s nimi aj danú historickú udalosť. Opäť práca s pamäťou, zabúdaním, históriou aj históriou fotografie. Takže v skratke prehľad moje tvorby, ktorá sa týka využívania archívnych a historických materiálov.

Dostávame sa k tvojmu najnovšiemu projektu v ktorom sa po prvý krát venuješ filmovému médiu a zároveň ostávaš verný archívu. Prečo Film Stills?

Pomenovanie *Film Stills* odkazuje na projekt známej fotografky Cindy Sherman a jej asi sedemdesiatich štylizovaných autoportrétov inšpirovaných ženskými filmovými postavami imaginárnych filmových diel. Jedno z prvých diel zaoberajúcich sa otázkou osobnej identity a súčasne práca odkazujúca na filmovú reč. Vo Film Stills vychádzam z myšlienky, že film je vlastne množina fotografií. Súčasne ma tu zaujíma film ako archív, pretože v nedávnom čase prebehla revolúcia v kinematografickej technológii a prechodom na digitál sa z „celuloidu" stal mŕtvy materiál. Jeho akoby oživením hľadám a nachádzam iné roviny filmového média. Ako variantu názvu projektu budem používať aj formuláciu „Film po filme".

Nepovedal by som však, že sa filmu venujem prvý krát. Už v *Stratách a nálezoch* som spomínal found footage, a s filmovými (nielen amatérskymi) archívmi sme pracovali aj vo veľkom viacročnom medzinárodnom projekte *In living Memory*, ktorý vznikol z iniciatívy nášho marseillského partnera Lieux Fictif, v ktorom sa pracovalo v kombinovaných tímoch – študenti, verejnosť a väzni v piatich krajinách Európy a výsledkom boli najrôznejšie reinterpretácie filmových záberov vo forme divadiel, performance, vídeí a projekcií. Aj v prácach o ktorých som hovoril skôr, nájdeme odkazy na kinematografiu. Napríklad spomínané Dvojice - tým, že dávam fotografiám isté poradie, vytváram príbeh. Ten sa môže javiť ako deskriptívny, dokumentárny, a pritom ja ako umelec manipulujem s obrazom, posolstvom, pravdou, a históriou samotnou - ako sa to mnohokrát v minulosti skutočne dialo, napríklad z politických dôvodov. Čiže toto všetko bolo zárodkom, cez ktorý som sa dostal k filmovej téme, ku ktorej mám aj ako človek, divák, veľmi blízko (a môj syn, taktiež Pavel Smejkal, vyštudoval filmovú vedu).

Čo ťa teda na filme zaujíma, fascinuje, čo hľadáš..?

Samotný film je de facto stále fotografia. Dnes sa už analógový film stal historickým materiálom, ktorý má však z hľadiska ľudstva a kultúry stále obrovský význam - rovnako ako všetky historické médiá. Keďže sa jedná o krehký materiál, zaujímavé je už aj to, čo s ním urobí samotný čas. Škvrny, rôzne farebné posuny, roztrhanie, či pleseň.... Tieto aspekty ma zaujímajú a rád sa nechávam nimi očarúvať. Patina času vytvára určitú atmosféru, náladu a pocit, a mnohokrát z banálnych vecí vytvorí výtvarne nádherný obraz, ktorý sa ako umelec snažím odovzdať iným.

Sú tu však mnohé ďalšie línie, na ktoré chcem v projekte poukázať. Jednou z nich je možnosť vrátiť film (obraz, ktorý vnímame v čase ako líniu fotografií vytvárajúcich príbeh) znovu do statického obrazu. Vznikne fotografia, ktorá sa hýbe, film, ktorý je statický. Teda ani fotografia, ani film. Táto poloha komentuje viaceré práce, ktoré sa udiali v histórii v rámci umenia.

Ďalej: existujú napríklad známe fotografie, o ktorých málokto vie, že k mnohým sú paralelne natočené filmové záznamy tej istej udalosti. Tu je aj priama línia väzby na moje predchádzajúce fotografické práce, hlavne Fatescapes. Poprava v Saigone (1968), „Napalm girl" (Vietnam 1972), vztýčenie americkej vlajky na Iwo Jima (1945), „Tank man" (Peking 1989) nie sú len ikonické fotografie, ale aj dokumentárne filmové zábery, vzniklé na tom istom mieste iným tímom a ponúkajúcim nám tak zvláštnu možnosť analýzy rozdielov týchto dvoch tak príbuzných médií.

Ďalšia línia, ktorá ma zaujíma, sú pokusy pracovať s filmom ako s fotografiou. Priekopníkom bol už Andy Warhol v 60tych rokoch. Jeho filmové portréty, experimentálne zábery na sediaci model, ponechaný pred kamerou na statíve dlhé minúty bez akéhokoľvek scenára (alebo aj s jednoduchou líniou deja, ako napríklad portrét spiaceho) sú tiež mojou inšpiráciou.

Film je ale predovšetkým kinematografiou, hranou fikciou, multimediálnym dielom doplnenom o zvuky, hudbu, strih, prácu s časom, príbehom, históriou. To je jedna z hlavných línií môjho projektu Film Stills. Môj komentár, moja reinterpretácia filmových diel, jednotlivých záberov, komentár k hercom, režisérom, dejinám filmu...

Úplne inou, tiež zaujímavou líniou tohto projektu je filmová typografia. Tú v rámci filmu vieme vizuálne dešifrovať a približne časovo zaradiť. Všímam si titulky, číslovky, technické nápisy, značky

a znakové prvky na okraji filmov, ktoré sú typické len pre toto médium, vrátane rukou písaných poznámok niekdajších premietačov.

Samozrejme sú tu mnohé ďalšie línie, ktoré sa pokúsim vo výslednej inštalácii predstaviť.

Určite je jednoduchšie získať archívne fotografie, ako archívny filmový materiál. Ako teda filmy na svoj projekt nachádzaš?

Mám sľúbenú spoluprácu so Slovenským filmovým ústavom a kinom Úsmev v Košiciach. Tu sa však oveľa menej dá pracovať s náhodou - vplyvom negatívnych faktorov, ktoré sú pre mňa tiež zaujímavé. Preto hľadám aj prirodzene degradovaný materiál, ktorý sa dá prezentovať ako výtvarný artefakt, ktorý vznikol náhodným spôsobom. Bol by som preto rád, ak by sa mi ozval niekto, kto vlastní takýto filmový materiál. Hľadám v bazároch, starožitnostiach, blších trhoch, na internete. A samozrejme niečo už mám z predchádzajúcich rokov.

Ako bude vyzerať samotná realizácia, výstup projektu.

Pokiaľ to situácia dovolí určite vznikne prezentácia kde sa budú nachádzať inštalačne mnohovrstvové projekty. Veľkoformátové tablá, videoart, printy, pohyblivé aj statické projekcie. Budú tam práce, ktoré sa budú týkať samotnej chémie filmu, kde chcem pracovať napríklad s rozpúšťaním. Otázkou totiž je, čo vlastne film je. Či sa jedná o to stočené celuloidové médium, alebo film, ako multimediálne umelecké dielo, ktoré vytvoril režisér, herci, scenáristi a na ktoré chodíme do kina, alebo je to film v rámci fyziky – teda tenká vrstva, emulzia niečoho.. s každým z týchto aspektov budem pracovať.

Ako je vidieť, téma má obrovský potenciál. Ak niekto má vedomosti kde sa dajú nájsť 70, či 35mm kinematografické formáty, budem veľmi rád. Do projektu však určite použijem aj 16 a 8 mm filmy, ktoré sú ľahšie dostupné.

Ďakujem za rozhovor, a dovoľ aby som ho uzavrela tvojimi vlastnými slovami, ktoré o tebe veľa hovoria - aj keď sú vytrhnuté z ich pôvodného kontextu:

Predstav si, že som si minule nevedel spomenúť, či som bol na Mont Blancu. Pritom som tam bol viac krát, ale v čase, kedy som sa už horolezectvu nevenoval naplno. Mont Blanc sa totiž dá vyliezť aj turisticky. A to je ten problém. Tomu zážitku už totiž nepredchádzala tá stravujúca túžba. Už to pre mňa nemalo ten správny emocionálny náboj. Horolezectvo je zaujímavé tým, že sa pokúšaš o niečo čo je nad tvoje sily. To je pointa horolezectva. Dosiahnuť nedosiahnuteľné. A rovnako je to aj v umení. Ako umelec máš dosahovať najvyššiu métu aká existuje. Ak sa o to nesnažíš, nemôže byť tvoje dielo vrcholovým dielom. Túžba po absolútne. Toto je pre mňa umenie.

Rozhovor bol uverejnený aj na stránke: https://www.dokumentmagazin.sk/fotograf/pavel-maria-smejkal/dvojicecouples.

Samostatné výstavy:

1997 M – klub, **Sekunda života**, Košice, SK
1999 Fotogaléria NOVA, **Frozen**, Košice, SK
2001 Východoslovenské múzeum, **IMAGINE 21. 8. 2473**, Košice, SK
2001 M.E.C.C.A., **IMAGINE 21. 8. 2473**, Terezín, CZ
2003 Horní Bečva, inštalácia **PORNOORNO**, CZ
2004 Tatranská galéria, Elektráreň, **OPEN YOUR EYES**, Poprad, SK
2004 Múzeum Dolná brána , **IMAGINE 21. 8. 2473**, Košice, SK
2004 Galéria Panoptikum, **OPEN YOUR EYES**, Kosice, SK
2005 Galerie Fiducia, "**THE FAMILY OF MAN**", Ostrava, CZ,

2005 Múzeum Dolná brana, **Nachádzate sa tu**, Košice, SK
2005 Galéria KOS, **OPEN YOUR EYES**, Humenné, SK
2006 Mesiac fotografie, **STARS,** Bratislava**,** SK
2007 Kabinet fotografie, **STARS**, Dům Umění, Opava, CZ
2007 Dni židovskej kultúry, **STARS**, Giraltovce, SK
2007 Múzeum Vojtecha Lofflera, **Forget Your Fears**, Košice, SK
2008 Fotogaléria NOVA, **Second cities** (aj ako kurátor), Košice, SK
2008 Street Gallery**, Immaculata**, Košice, SK
2010 Východoslovenská galéria Košice, **Fatescapes**, Košice, SK
2011 Východoslovenské múzeum, FotoFest Košice, **Pornoorno**, Košice, SK
2012 Galerie kina Hvězda, **Osudové krajiny**, Uherské Hradiště, CZ
2012 Gallery of V. Wünsch, KD Leoš Janáček**, Fatescapes**, Havířov, CZ
2013 Artinbox Gallery, **STARS**, Praha, CZ
2014 krst knihy **Takí sme boli**, Košice, SK
2014 Mesiac fotografie, Slovak Institute, **Fatescapes**, Vienna, AT
2015 Galerie fotografic, **Fatescapes**, Praha, CZ
2015 Frankofónne dni Snina, **Second cities, SK**
2016 **A propos l'Image** Marseille, FR
2016 výmenník Štítová, **They Said Yes,** Košice, SK
2016 výmenník Brigádnická, **A propos l'Image** Košice, SK
2017 SPOTs, výmenník Štítová, **Straty a nálezy!**,Košice, SK
2018 SPOTs, výmenník Brigádnická, **Couples,** Košice, SK
2019 Interphoto, **Fatescapes**, Bialystok, PL
2021 **Film Stills**, Košice, SK

Kolektívne výstavy:

2000 M.E.C.C.A., Terezín, CZ
2003 House of Culture, Opava, **STARS**, Opava, CZ
2003 Bratislava, ITF prezentácia, SK
2006 Fotofestiwal, Manufaktura, **STARS**, Lodz, PL
2006 Prague House of Photography, Six, Prague, CZ
2006 Galeria Szara, Freedom, Egality… Art!, Polski Ciesyzn, PL
2007 Katowice, Freedom, Egality… Art!, PL
2007 Brotfabrik Galerie, Czech Start 1, Berlín, DE
2008 Domus Gallery, Lyon Septembre da la Photographie, **STARS**, Lyon, FR
2008 Pinguao festival, **STARS, Open Your Eyes, The Family of Man**, China
2008 VAM Design Center, New Slovak Photography, **STARS**, Budapest, HU
2009 Foto Festival, Rybnik, PL
2009 Nová slovenská fotografia, **STARS**, Pražské Bienále, Praha, CZ
2010 Slovak Photography 1990-2010, The Month of Photography, Bratislava, SK

2010 Borders of Document, Galeria Sztuki Wspólczesnej, Przemysl, PL
2010 20 years of ITF, Brno, Prague, CZ, Oxford, UK
2010 Festival Fotojatka, STARS, CZ
2010 Photo Fest Arles, Fatescapes, FR
2010 Second Cities, Bardejov, Poprad, Prešov, Humenné, prednášky, SK
2011 Les Rencontres d´Arles, From Here On, Arles, FR
2011 Critical Mass, RayKo Photo Center, San Francisco, CA, USA
2011 Critical Mass, Newspace Center for Photography, Portland, OR, USA
2011 Critical Mass, Photo Center NW, Seattle, WA, USA
2012 FotoMuseum Antwerpen, From Here On, Antwerpen, BE
2012 Museum of Modern Art Olomouc, Civilised Illusions-Regeneration, Olomouc, CZ
2012 Slovak National Gallery, Delete, Bratislava, SK
2012 At Home with Ludskis, Fatescapes, Dalston, Londýn, UK
2012 City report Sabinov, (ako kurátor), SK
2013 Arts Santa Monica, From Here On, Barcelona, SP
2013 Prelínanie, Kasárne Kulturpark, Košice (projekt EduArt in Prison), (ako kurátor), SK
2013 Dům Umění JMM, Znojmo, CZ
2013 Výstava projektu Second Cities, Cités, SK
2014 Museum of Art, "Exhibitions", Mykolas Žilinskas Art Gallery, Kaunas, LT
2014 Second Cities, Mišnica GT22, Maribor, (ako kurátor) SLO
2014 Fatescapes, (Mis)Understanding Photography, Museum Folkwang Essen, DE
2015 Festival Ostrava photo, Takí sme boli, Ostrava, CZ
2015 Fatescapes, TICHO [dočasná analýza] Galerie Industra, Masná 9, Brno, CZ
2015 Instant Inspiration, Red Poppy Seeds, Photon, Viedeň, AT
2015 Re/Framing Memory, Voľná tvorba Atény, GR
2015 Instant Inspiration, Red Poppy Seeds, Photon, Centre for Contemporary Photography, Ljubljana, SLO
2015 Stredoeurópsky dom fotografie, Takí sme boli, Bratislava, SK
2015 Mesiac fotografie Bratislava, SK
2016 Second cities, Fovember, Klub, Košice (ako kurátor), SK
2016 IN LIVING MEMORY, Východoslovenská galéria, Košice, SK
2016 Red Poppy Seeds, SEDF, Bratislava, SK
2016 A take on vintage photography, Photographic Museum, Siauliai, LT
2016 Výstava They Said Yes, Budapešť, galéria kultúrneho centra Muszi, Blaha Lujza, HU
2016 kultúrne centrum Cooltour, výstava They Said Yes, Ostrava, CZ
2016 Výstava They Said Yes, galéria Radost, Havířov, výstava spojená s prezentáciou knihy
2016 Výstava a prezentácia knihy They Said Yes, Pix.HOUSE, PL
2017 Instant Inspiration, Mesiac fotografie, Riga, LV
2017 They Said Yes, FotoFest Košice 2017, Libresso Prešov, SK
2018 FotoFest Košice 2018, Košická väznica, Košice, SK
2018 Mesiac fotografie, Bratislava, Z Košíc do Santa Moniky, (ako kurátor), SK
2020-2021 They Said Yes, DØKUMENT[1], Galéria M Bazovského, Trenčín, SK
2021 They Said Yes, DØKUMENT[1], Galéria Žilina Záriečie, SK

Kurátorské projekty:

2007 - 2015 Second Cities, Košice, Bardejov, Poprad, Prešov, Humenné, SK,
Mišnica, Maribor, SLO,
Marseille,FR,
Lodž, PL
2009 Kulturvermittlung Steiermark, Graz, AT
2012 City report, Sabinov, SK
2013 Prelínanie, Kasárne Kulturpark, Košice (projekt EduArt in Prison), SK
2015 Takí sme boli, Festival Ostrava photo, Ostrava, CZ,
Stredoeurópsky dom fotografie, Bratislava, SK
2016 IN LIVING MEMORY, Východoslovenská galéria, Košice, SK
2016 – 2021 They Said Yes, Budapešť, HU,
Ostrava, Havířov, CZ,
Košice, Prešov, Trenčín, Žilina, SK
2018 Mesiac fotografie Bratislava, Z Košíc do Santa Moniky, Bratislava, SK

Ocenenia:

Critical Mass Book Award finalist 2010
Daylight PhotoAward, Juror's choice 2012

Kolekcie:

Français de la Photographie, Bièvres - Fatescapes
Súkromné kolekcie: USA, Francúzsko, Hong Kong

Autorské publikácie:

Second Cities 2007, PhotoART Centrum Košice
Second Cities 2008, PhotoART Centrum Košice
Second Cities 2010, PhotoART Centrum Košice
Second Cities 2011, PhotoART Centrum Košice
They Said Yes, 2016, PhotoART Centrum Košice
Takí sme boli, 2010, PhotoART Centrum Košice
Panel Story, 2011, PhotoART Centrum Košice
Fatescapes, 2009, autorský print
Dvojice/Couples, 2018, autorský print

Zaradenie v publikáciách:

2019 magazín *dфkument*[1], ARTTODAY, o.z., s.76-85, ISBN 978-80-973492-0-2
2017 cover knihy *Čtveročas* Vladimír Mikeš ISBN: 978-80-87485-45-3
2014 magazín *Aesthetica*, 4/2014, UK, www.aestheticamagazine.com
2014 Mesiac fotografie, katalóg, Viedeň, AT
2014 Múzeum Folkwang Essen, *(Mis)Understanding Photography*, Essen, katalóg, DE
2013 *Krisis Magazine*, Krisis, Unitá di Crisi, Brescia, IT

2013 *From Here On*, Editorial RM/Arts Santa Monica, Barcelona Spain, ISBN 978-84-393-8994-1

2013 Dokumentárny film "*La Photographie détournée*", rež. Stan Neumann, Camera Lucida, Paris, FR

2013 *La Nouvel Observateur*, http://tempsreel.nouvelobs.com/photo/20130718.OBS0126/quand-les-humains-disparaissent-des-photos-d-histoire.html

2013 *Colors Magazine,* http://www.colorsmagazine.com/blog/article/fatescapes

2013 *Huffington Post*, http://www.huffingtonpost.com/2013/07/19/fatescapes_n_3612709.html

2013 Daily Mail, http://www.dailymail.co.uk/news/article-2384289/Somethings-missing-Iconic-photos-bloody-history-imagined-ghostly-illustrations-people-removed.html

2013 *Weles*, č. 51 -52, s.187 - 196. ISSN 1214-294

2012 Slovenská národná galéria Bratislava, *DELETE,* katalóg, Bratislava, SK ISBN 978-80-8059-164-9

2012 Vrij Nederland, *Fotodocument*, 11.2. 2012, s. 38-46, Amsterdam, NL

2011 New York Times Lens blog, 4th January, http://lens.blogs.nytimes.com /2012/01/04/iconic-scenes-revisited-and-reimagined/

2011 Journal of Photography and video, katalóg, 23.3., Museet for Fotokunst Brandts, ISSN 0904-2334, Odensee, DK

2011 Photoworks Magazín, 17/2011, Photoworks, ISSN 1742-1659, Brighton, UK

2011 Photonews, 9/11, September 2011, s. 4, Photonews Verlag, ISSN 1612-4413, Hamburg, DE

2011 Paris Match, s. 38-40, 5 – 12.7. 2011, Paris Match, Paris, FR

2011 Les Rencontres d'Arles 2011, festival katalóg, ISBN 978-2-7427-9804-9, Actes Sud, Paris, FR

2011 *From Here On*, katalóg, Les Rencontres d'Arles 2011

2010 20 years of Institute of Creative Photography, Slezská Univerzita, Opava, CZ

2010 *Selected elected*, Slovak elections in photography,1994-2006, Jozef Ondzik a kol., INY, ISBN 978-80-970375-0-5, Bratislava, SK

2010 *KSC*, Východné pobrežie, ISBN 978-80-970451-0-4

2009 Kaunas Photo Recycled, Šviesos Raštas, katalóg, ISBN 978-609-8032-03-1, Kaunas, LT

2008 Round table, Catalogue IPFF Summit, ISBN 978-7-5059-6048-0, Pingyao, China

2008 Fotóhónap – Photodialogue, A Magyar Fotómüvészek Szövetsége Fesztiválja, HU

2008 Lyon Septembre de la photographie, Silvana Editoriale, Milano

2008 *New Slovak Photography*, Macek, V., Fišerová, L., FOTOFO, Bratislava

2007 Imago No. 23, FOTOFO, Bratislava, SK, s. 44 - 49

2003 Institute of Creative Photography FPF SU in Opava, works 1998-2003, katalóg, Kant, Praha

Menný register:

Adams, Eddie ... 11, 42
Amundsen, Paul Sigve ... 46
Amundsen, Roald ... 3
Bakonyi, Zsuzsa ... 52
Balco, Andrej ... 8, 26, 52
Baltermanc, Dmitrij ... 41
Bán, Andrej ... 52
Barbosa, Luis ... 46
Barthes, Roland ... 20
Baša, Anton ... 44, 49
Benická, Lucia ... 6, 8
Bernáth, Nikolas ... 50
Bielik, Ladislav ... 33
Böhm, Florian ... 27
Brady, Marhew ...41
Burrows, Larry ... 11
Capa, Robert ... 11, 41
Cara, Iris Anam ... 49
Cicoňová, Barbora ... 52
Cohen, Charles ... 23
Coulange, Olivier ... 23
Čančer, Mirjam ... 52
Čikovský, Viliam ... 44, 66
D´Agata, Antoin ... 23
D´orey, Inês ... 46
Dean, James ... 42
Dietze-Mellak, Birgit ... 46
Domanski, Marek ... 46
Doroš, Dávid ... 44, 66
Duchamp, Marcel ... 26
Dvořáková, Alena ... 52
Echenique, José ... 49
Emeršič, Erik ... 52
Fenton, Roger ... 41
Ferreira, Virgílio ... 46
Firm, Andrej ... 49
Fischer, Viktor ... 52
Fleischer, Ivan ... 44, 46, 47
Forecki, Mariusz ... 52
Franc, Roman ... 46
Francesc, Fáberegas ... 46
Franklin, Stuart ... 41
Gálik, Ján ... 50
Gaulmier, Flore ... 47, 49, 52
Gembický, Juraj ... 44, 66
Gerkman, Teja ... 52
Gogh, Vincent van ... 10
Grimaud, Pascal ... 49
Gross, Gerhard ... 46
Gudimard, Eric ... 47, 48, 49, 52
Hanáková, Petra ... 19
Hermes, Daniel ... 46
Hetzel, Suzanne ... 48, 49
Höcker, Karl-Friedrich ... 43
Horal, Gabriel ... 6
Hudák, Mišo ... 50
Hyža, Alan ... 52
Chambers, Tom ... 52
Jakubčáková, Lena ... 44, 47, 48, 49, 50, 52, 57, 61, 62, 65, 66, 69
Jarošík, Jožo 44, 47, 48, 49, 57
Jenkole, Andrež ... 49
Kahlo, Frida ... 10
Kapráľová, Daniela ... 44, 48, 52
Kavaliauskas, Mindaugas ... 46
Khaldei, Yevgeny ... 41
Kiriakides, George ... 46
Klamar, Joe ... 52
Kočan, Robo ... 52
Kodera, Radovan... 1
Kochol, Dušan ... 52
Kollár, Martin ... 9, 26
Konrad, Franz Disdéri ... 11
Kornelius, Robert ... 10
Kosuth, Joseph ... 12
Kratochvíl, Antonín ... 52
Krivý, Maroš ... 52
Lamačová, Dita ... 9
Lamut, Andrej ... 52
Legen, Gejza 44, 49
Levinthal, David ... 23
Limamil, ... 46
Loubet, Anne ... 47, 49,52
Maier, Vivian ... 10
Makar, Grazyna ... 52
Malík, Jaroslav ... 52

Malůšek, Marek ... 14
Mára, Pavel ... 51, 52
Marczuk, Andrzej ... 52
Martinez, Antonio ... 52
Matela, Pavel ... 27
May, Karl ... 3
Miler, Karel ... 58
Milosavljevič, Davorin Ciglar ... 49
Monroe, Marilyn ... 42
Moore, Harry ... 46
Morimura, Yasumas ... 42
Muhr, Paula ... 46
Mužík, David ... 52
Nadeau, Didier ... 48
Neyrolles, Yves ... 46
Nickerson, Jackie ... 52
Nurk, Kaaren ... 46
Païni, Philippe ... 48
Pepe, Dita ... 10
Petříček, Miroslav ... 20
Pohribný, Jan ... 9
Pons, Giuseppe ... 46
Pospěch, Tomáš ... 30
Pozerskis, Romualdas ... 46
Prášilová, Bára ... 17, 52
Ptáček, Jiří ... 21
Renner, Roland ... 46
Richnavská, Emília ... 3
Rman, Sara ... 52
Roca-Sastre, Ramond ... 46
Rosenthal, Joe ... 41
Rovderová, Nadia ... 9
Ruff, Thomas ... 23
Rusnáková, Ivana ... 66
Rybnická, Katarina ... 49
Sabolová, Michaela ... 66
Sagadin, Miha ... 49
Sander, August ... 41
Sherman, Cindy... 10, 60
Schiele, Egon ... 10
Slaby, Matt ... 52
Sláma, Vojtěch ... 46
Smejkal, Pavel ... 1, 2, 3, 4, 7, 10, 11, 21, 23, 25, 27, 34, 35, 38, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 57, 60, 61, 62, 67
Sobek, Evžen ... 46
Somoroff, Michael ... 41
Stakle, Alnis ... 46, 52
Stare, Nadja ... 49
Steichen, Edward ... 11
Stollmann, Karol ... 44, 46, 49, 66
Strater, Kevin ... 46
Szalontai, Abel ... 30
Sziosztrzonek, Jiří ... 8
Šibík, Jan ... 52
Štreit, Jindřich ... 8, 51, 52, 61, 62
Takáčová Tatiana, ... 27
Tarasiewicz, Ula 46
Tolika, Sophia ... 46
Trampuž, Nejc ... 52
Tyszecki, Borys ... 46
Underdown, Philipa ... 52
Urbanski, Artur ... 46
Ut, Nick ... 41
Vacula, Miroslav ... 46, 50
Vajd, Aleksandra ... 46
Vallet, Pierre ... 46
Van Naamen, Marc ... 46
Verne, Jules 3, 21
Verneret, Gilles ... 46
Wágner, Martin ... 52, 66
Wágner, Richard ... 43
Wähner, Matthias ... 12
Zeman, Martin ... 46
Župan, Marijo ... 52

Použitá literatúra:

BIRGUS, Vladimír – MLČOCH, Jan – MALÁ, Olga: *Česká fotografie 20. století: průvodce*. Uměleckoprůmyslové muzeum, Praha 2005.

BIRGUS, Vladimír – MLČOCH, Jan: *Česká fotografie 20.století*. Nakladatelství KANT, Praha 2010.

BIRGUS, Vladimír: *Institut tvrůčí fotografie FPF SU v Opavě*. Slezská univerzita/Kant, Praha 2003.

BÖHM, Florian: *Wait for Walk*. Hatje Kantz, 2007.

Delete. Umenie a vymazávanie. (katalóg k výstave), Slovenská národná galéria, Bratislava 2012.

Ed. BIRGUS, Vladimír: *20 years of Institute of Creative Photography*. Silesian University, Opava 2010.

Ed. Lieux Fictifs : *In Living Memory*. Lieux Fictifs, Marseille 2016.

Ed. Museum Folkwang: *Mis Undrestanding photography*. Edition Folkwang/Steidl 2014.

Ed. SMEJKAL, Pavel: *Cités* (katalóg). PhotoART Centrum, Košice 2011.

Ed. SMEJKAL, Pavel: *Second Cities* (katalóg). PhotoART Centrum, Košice 2010.

Ed. SMEJKAL, Pavel: *Second Cities* (katalóg). PhotoART Centrum, Košice 2008.

Ed. SMEJKAL, Pavel: *Second Cities* Photo Project (katalóg), Košice 2007.

Ed. VANCÁKOVÁ, Soňa a kol.: *Odsúdení. Život za mrežami a návrat na slobodu*. Equilibria, Košice 2021.

Ed. VIAZANIČKA, Ján: *Magazín dɸkument1*. Magazín o fotografii. ARTTODAY, Bratislava 2019.

FACCHETTI, Andrea: *Crisis Orientation*. FSC C007632, Italia 2013.

Imago No.23. FOTOFO, Bratislava 2007, s. 44 – 49.

LAURINC, Daniel: *Ľavé oko Martina Kollára*. Teoretická bakalárska práca (vedúci práce: Vladimír Birgus, inventárne číslo: Bc-563/16). ITF FPF SU v Opavě, Opava 2016, dostupné na internete: https://is.slu.cz/th/pn44s/FPF_DP_21_Lave_oko_Martina_Kollara_Laurinc_Daniel.pdf

Les Rencontres; Arles 2011, festival catalogue. Actes Sud, Paris 2011.

Lyon Septembre de la photographie. Silvana Editoriale, Milano 2008.

MACEK, Václav – FIŠEROVÁ, Lucia: *New Slovak Photography*. FOTOFO, Bratislava 2008.

ONDZIK, Jozef & col.: *Selected elected, Slovak elections in photography*. 1994-2006. INY, Bratislava 2010.

Round table (katalóg IPFF Summit). Pingyao, China 2008.

SMEJKAL, Pavel: *Autor je mŕtvy*. Teoretická magisterská práca (vedúci: Vladimír Birgus, inventárne číslo: Mg-93/09). ITF FPF SU v Opavě, Opava 2009, dostupné na internete: http://www.itf.cz/dokumenty/pavel-smejkal-autor-je-mrtvy.pdf

SMEJKAL, Pavel: *Taký sme boli*. PhotoART Centrum, Košice 2010.

Internetové odkazy:

www.szalontai.hu
www.issuu.com/galerierivierefaiveley/docs/fatescapes_kniha_frm_4e82f34e2d59bf
www.lensculture.com/articles/michael-somoroff-absence-of-subject
www.newyorker.com/culture/photo-booth/the-subject-of-no-subject
www.krisismagazine.com
www.kosice.sk/mesto/kosice-europske-hlavne-mesto-kultury-2013
www.photoartcentrum.net/uvod1.html
www.vymenniky.sk
www.hlavnespravy.sk/kosice-vystava-ponukne-ocenene-fotografie-world-press-photo/55684
www.frankstabrila.com
www.inlivingmemory.eu

Pavel Maria Smejkal
© Marianna Špaková

FPF Slezská univerzita v Opavě 2021
Institut tvůrčí fotografie
Počet strán: 87
Počet znakov: 154 205
Počet normostrán: 60